

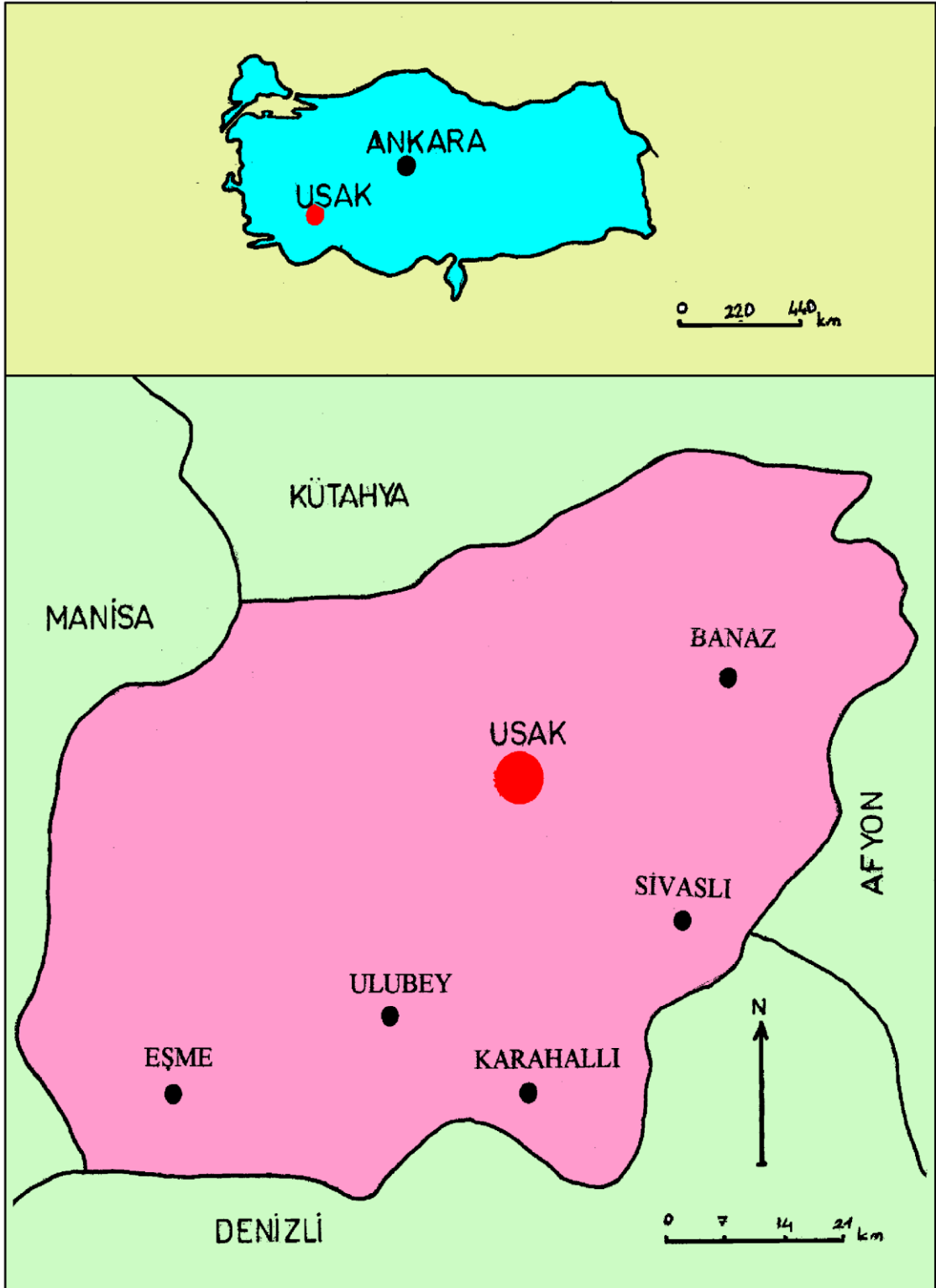
GİRİŞ

Araştırma alanını Uşak ili yönetim sahası oluşturmaktadır. Daha önce Kütahya vilâyetine bağlı bir kaza merkezi olan Uşak, 1953 yılında Kütahya vilâyetinden ayrılarak bağımsız bir il olmuştur. Karahallı, Sivaslı, Ulubey, Banaz ve Eşme kasabaları da ilçe statüsü verilerek Uşak'a bağlanmıştır.

Uşak ili Ege bölgesinin İçbatı Anadolu bölümü sınırları içerisinde kalmaktadır. İl yönetim bölgesini kuzeyden Kütahya, doğudan Afyon, güneyden Denizli ve batıdan ise Manisa illeri çevrelemektedir (Harita 1). Yörenin toplam yüzölçümü 5341 km². kadardır. Genel olarak dağlık ve dalgalı arazilerden oluşan araştırma sahasında, yüksek tepeler de yer almaktadır. Örneğin, sahanın en yüksek noktasını oluşturan Murat dağının Kartaltepe doruğunda yükselti 2309 metreye ulaşmaktadır. Araştırma sahası yüzölçümünün yaklaşık % 37' lik kısmını dağlık alanlar, geri kalan kısmını ise büyük ölçüde platolar ve dalgalı düzlükler oluşturmaktadır. Düzlük ve ovalık alanın oranı % 5 kadardır. Uşak ve Banaz ovaları bölgenin en önemli düzlüklerini meydana getirmektedir.

Sahanın iklim özellikleri de oldukça ilginçtir. Yörede akdeniz iklimi ve karasal iklimin bazı özelliklerini yansıtan geçiş tipi iklim hüküm sürmektedir. Sıcaklık ve yağış değerleri Ege bölgesine oranla düşük, İç Anadolu bölgesine oranla daha yüksektir. Karasallık ve yükselti kış sıcaklıklarının Ege bölgesine oranla düşük kalmasına neden olmaktadır. İklim ve yüzey şekillerinin gösterdiği bu özellik yöredeki eğitim faaliyetlerini de etkilemektedir. Özellikle küçük ve parçalı yerleşim şekillerinin görüldüğü dağlık ve hafif dalgalı düzlüklerin yer aldığı alanlarda olumlu doğal koşullar nedeni ile taşınmalı eğitim yapılması mümkün olmaktadır. Ayrıca il ve ilçe merkezlerindeki ortaöğretim kurumlarına çevredeki kırsal yerleşmelerden günübirlik olarak gelip giden öğrencilerin de bulunması elverişli doğal koşulların olumlu bir sonucudur.

Uşak ili fazla büyük yüzölçüme sahip olmamasına rağmen, eğitim faaliyetlerinin giderek geliştiği yörelerimizden biridir. Özellikle ailelerin eğitime karşı büyük bir ilgisi mevcuttur. Bu durumu eğitim ile ilgili olarak yapılmış çeşitli istatistiklerden kolayca anlamak mümkündür. Açılması düşünülen Uşak üniversitesinin kurulması ile birlikte ildeki eğitim faaliyetlerinin ve eğitime olan ilginin daha da artacağı tahmin edilmektedir.

Harita 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.

BİRİNCİ BÖLÜM
İLKÖĞRETİM

I. TARİHİ GELİŞİM

A) CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEM

Osmanlı Devleti'nin eğitim sistemi temel olarak Selçuklu Devleti'nden devir alınan geleneksel eğitim sistemine dayanıyordu. Eğitim sisteminin zamanla çağının gerisinde kalması nedeniyle 18. yüzyıl sonlarına doğru Avrupa'nın etkisi ile modern okullar kurulmaya başlanmıştır¹. II. Mahmut dönemine gelindiğinde Osmanlı eğitim sistemindeki bozulmaları düzenleme çalışmaları artmış, bu kapsamda eğitim işlerini yürütmek için Maarif-i Umumiye Nezareti ve buna bağlı bir merkez ve taşra teşkilatı kurulmuştur².

Cumhuriyet öncesi dönemde eğitim sisteminin yapısını temel eğitim verilen sıbyan mektepleri ile yüksek öğretim kısmını oluşturan medreseler oluşturmaktaydı. Doğu uygarlığının gelişmesinde büyük katkısı olan medreseler bu uygarlığın yükselişinde olduğu gibi çöküşünde de önemli rol oynamıştır³. Kuruluşu Selçuklu dönemine uzanan medreselerin yapısında ilk defa Yıldırım Bayezid zamanında düzenlenmeye gidilmiştir. Ancak medreselerin esas yapısını Fatih Sultan Mehmet oluşturmuştur. Osmanlı kurumlarındaki bozulmalar Kanuni Sultan Süleyman zamanında başlamış, bu bozulmalardan eğitim sistemi de etkilenmiş ve medrese sisteminde de bozukluklar baş göstermiştir⁴. Bu sebeple Kanuni Sultan Süleyman döneminde medreseler üzerinde önemli düzenlemeler yapılmıştır. Osmanlı toplum yapısı ve medreselerdeki bozulmaların etkisi zamanla diğer eğitim kurumlarına da yansımış, ilköğretim veren mekteplerde de bazı sorunlar görülmeye başlanmıştır.

Osmanlılarda eğitim alanında yapılan ilk yenileştirme çabaları, batılı tarzda açılan askeri okullar şeklinde olmuştur. I.Abdülhamit ve III. Selim özellikle de II. Mahmut döneminde, devlet ve toplum yapısındaki bu gerilemeler nedeni ile Avrupa özellikle de Fransa'dan esinlenerek yeni düzenlemeler yapılmıştır. Mevcut kurumlar

¹Ö.KÜRKÇÜOĞLU, ve diğerleri, *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I/2 Atatürk İnkılapları*, (Yüksek Öğretim Kurumu Yayınları, No:6, Ankara, 1995), s.45.

²KÜRKÇÜOĞLU ve diğerleri, s.47.

³Mustafa ERGÜN, *II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri* (1908-1911), (Ocak Yayınları, Ankara 1996), s.324.

⁴ERGÜN, a.g.e., s.324.

düzenlendiği gibi, yeni çağdaş Avrupa tarzı eğitim kurumları da oluşturulmaya başlanmıştır⁵.

Eğitim alanında yapılan bu yeniliklerin en önemlisi, 1824 yılında İstanbul ve çevresi için yayımlanan ve ilköğretimi zorunlu hale getiren fermandır. İlköğretimi İstanbul'un üç semti için zorunlu kılan bu fermanla, çocuklara ilk kez dünyaya yönelik bilgiler verilmesinin, beceriler kazandırılmasının önemi vurgulanmıştır⁶. Tanzimat döneminde de eğitim alanında bazı reformlar yapılmıştır. İlköğrenim bütün ülke için zorunlu hale getirilmiştir⁷. 28 Şubat 1856 tarihinde ilân edilen İslahât Fermanından sonra yurt dışına öğrenciler gönderilmiştir. Ayrıca yurt içinde de batı tarzı eğitim veren okullar açılması için çalışılmıştır⁸.

Cumhuriyet öncesi dönemde Türkiye'de üç tip okul mevcuttu. Her mahallede bulunan ve çocukların Türk alfabesi, Arapça, Kuran okumasının öğretildiği mahalle mektepleri ile bu eğitimlerini tamamlayan öğrencilerin devam ettiği bir üst eğitim kurumu olan rüştiyeler vardı. Rüştiyelerin üzerinde de bugünkü ilâhiyat fakültesi benzeri olan medreseler bulunmaktaydı⁹. Ayrıca yeni açılan okullarda da eğitim verilmekteydi. Öğretim kurumlarındaki bu çeşitlilik sebebi ile medrese, Tanzimât okulları, askeri okullar, azınlık okulları ve yabancıların okullarında birbirlerinden çok farklı bilgi, düşünce ve felsefeye sahip insanlar yetişmiştir¹⁰.

17. yüzyıldan itibaren önemini yitirmeye başlayan medreseler ve yeni kurulan okullarda yetişen Osmanlı aydınları arasında eğitim kargaşası yaşanmıştır. Mustafa Kemal daha Milli Mücadele yıllarında, ikilik meydana getiren eğitim sisteminin kaldırılacağını dolayısıyla da medreseler ve diğer vakıf okulları probleminin çözüleceğini belirtiyordu¹¹.

⁵Yahya AKYÜZ, *Türk Eğitim Tarihi, (Başlangıçtan 1999'a)*, (Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul,1999), s.125.

⁶Cavit BİNBAŞIOĞLU, *Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi*, (Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1995), s.34.

⁷AKYÜZ, a.g.e., s.132.

⁸Adnan ŞİŞMAN, *Galatasaray Mektebi Sultânisi'nin Kuruluşu ve İlk Eğitim Yılları (1868-1871)*, (Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1989), s.10.

⁹ŞİŞMAN, a.g.e., s.11.

¹⁰AKYÜZ, a.g.e., s.138

¹¹KÜRÇÜOĞLU ve diğerleri, a.g.e., s.45.

1.Sıbyan-İbtidai Mektepleri

Eğitim, kültür, bilim ve hemen her alanda Avrupa'nın çok gerisinde kalan Osmanlı batılılaşmak mecburiyetinde kalmıştır. Eski kurumlarını yeniden düzenleyerek ve onların yanı sıra yeni eğitim-öğretim kurumları açmaya başlayarak, bu durum engellenmeye çalışılmıştır¹². Modern eğitim sistemine göre kurulan bu okullarda yetiştirilen öğrencilerle bozulmaya başlayan Osmanlı devlet ve toplum düzeninin yeniden yapılandırılması amaçlanmıştır. Tanzimat dönemine gelindiğinde ilköğretim bazı düzenlemeler ile sıbyan mektepleri tarafından sürdürülmüştür. II. Mahmut döneminde sıbyan mektepleri düzenlenmek istenmiş, ancak okulların yeniden yapılandırılması mümkün olmamıştır. Bu nedenle söz konusu okulların yerini ibtidai mektepleri almıştır¹³.

19. yüzyılda Avrupa'daki gelişmelerin karşısında son derece geri kalmış olan Osmanlı eğitim sistemi, 1845 yılından itibaren yeniden düzenlenmeye çalışılmıştır. Eğitim sistemi batı eğitim sistemleri örnek alınarak ilk, orta, yüksek öğretim kademeleri şeklinde örgütlenmeye başlanmıştır. Sıbyan mektepleri ilköğretim düzeyinde eğitim kurumları olarak düzenlenmiş, bunun üzerinde yeni orta ve yüksek öğretim kurumları oluşturulmaya çalışılmıştır¹⁴. 1869 yılında kabul edilen Maârif-i Umumiye Nizamnamesi'nden sonra zorunlu hale gelen ilköğretim, 1876 yılında yayınlanan Kanûn-i Esasiye ile anayasa maddesi olarak kabul edilmiştir¹⁵.

Bu dönemdeki ilkokulların sayısal gelişimi incelendiğinde, 1876 yılında İstanbul'da ibtidai mektebi sayısı 10 iken bu okullarda öğrenim gören öğrenci sayısı 574 kişiyi buluyordu. Eğitim alanındaki yenileştirme kapsamında açılan yeni okullarla beraber, 1883 yılında erkek sıbyan mektebi sayısı 131 adede çıkmıştır. Aynı dönemde 112 adet kız öğrencilere yönelik sıbyan mektebi de açılmıştır. Söz konusu okullarda 7352 erkek öğrenci ile 5566 kız öğrenci öğrenim görüyordu. 1886 yılında erkek mekteplerinin sayısı artarak 222'ye ulaşmıştır. Buna karşılık kız sıbyan mektepleri sayısında düşüş yaşanmıştır. Okul sayısındaki azalmaya karşılık öğrenci sayısında azalma meydana gelmemiştir. Adı geçen okullarda 9062 erkek öğrenci, 5132 kız öğrenci öğrenim görmüştür. 1906-1907 eğitim- öğretim yılına gelindiğinde ülkede

¹²Mustafa ERGÜN, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, (Ocak Yayınları, Ankara,1997), s.53.

¹³Şefika KURNAZ, *Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını* (1838- 1923), (Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1992), s.18.

¹⁴ERGÜN, a.g.e., s.55.

¹⁵KURNAZ, a.g.e., s.17.

4659 erkek ibtidai mektebi, 349 kız ibtidai mektebi ile 5073 de karma olarak eğitim verilen okullar mevcuttu¹⁶. Eğitim alanındaki ıslahatlar kapsamında kurulmaya başlanan ibtidai mektepleri sayısı 1911 yılında 5439'a kadar çıkmıştır. Söz konusu okullarda bu eğitim- öğretim döneminde 227.300 öğrenci öğrenim görüyordu¹⁷.

18.yüzyılda Osmanlı Devleti'nde her şehir, köy ve hemen hemen bütün yerleşim birimlerine yayılmış olan sıbyan-ibtidai mektepleri Uşak kazasında da oldukça yaygındı¹⁸. Belirtilen dönemde Uşak kaza merkezinde 24 adet sıbyan-ibtidai mektebi, bağlı köylerinde ise 7 adet sıbyan-ibtidai mektebi bulunmaktaydı¹⁹. 18.yüzyıl sonlarında Uşak kaza merkezindeki mektep sayısı 28'e ulaşmıştır²⁰. Uşak kazasında kurulmaya başlanan mektepler zamanla artmış 1884-1885 yıllarında ise kazadaki mektep sayısı 60 adede kadar çıkmıştır. Bu okullara Uşaklılar yoğun ilgi göstermiş ve 1884-1885 öğretim yılında öğrenci sayısı 2600 kişiye ulaşmıştır. 1907 yılında da mektep ve öğrenci sayısındaki artış devam etmiş, mektep sayısı 135 adede, öğrenci sayısı ise 6850 kişiye çıkmıştır²¹.

2.Rüştiye Mektebi

Osmanlılarda ilköğretim sıbyan mekteplerinde veriliyordu. Belirtilen okullarda genelde okuma-yazma, Kuran v.b. dersler veriliyordu. Eğitimde yenileşme hareketleri çerçevesinde açılan askeri okullara gelen öğrenciler, bu okullar için gerekli olan temel bilgilere sahip olmadığından II. Mahmut döneminde sıbyan mekteplerine ilâve olarak başka bir okul açılması için çalışılmıştır. Osmanlı eğitim sistemindeki geri kalmışlığı gidermek amacı ile Avrupa tarzı eğitim vermek için kurulan bu okullara başlangıçta II.okul adı verilmiştir. Ancak II. Mahmut bu adı rüştiye olarak değiştirmiştir²². Kuruluş döneminden 1848 yılına kadar İstanbul'da 5 adet rüştiye mektebi açılmıştır²³.

¹⁶KURNAZ, a.g.e., s.21.

¹⁷Mustafa ERGÜN, *II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri*, s.199.

¹⁸Sadiye TUTSAK, *Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Uşak* (1923-1933), (Uşak Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir, 1998), s.82.

¹⁹Erdoğan SOLAK, "Osmanlı Döneminde ve Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Uşak'ta Eğitim", *25-27 Ekim 2001, 21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, (İstanbul 2001, C.2), s.627.

²⁰Erdoğan SOLAK, *XX.Yüzyılda Uşak*, (Uşak Valiliği İl Özel İdaresi ve Uşak Merkez Köylerine Hizmet Götürme Birliği Yayınları, No:1,Uşak, 2002), s.154.

²¹*Cumhuriyet'in 75. Yılında Uşak İl Yıllığı*, s.51.

²²AKYÜZ, a.g.e., s.129.

²³BİNBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 35.

İlk kuruldukları dönemde bir ortaöğretim kurumu olan rüştiye mektepleri, zamanla ilköğretim kademesine bağlanmıştır²⁴.

Osmanlı toplum yapısı nedeniyle kız çocuklarının eğitimi oldukça sınırlıydı. Kızların öğrenim seviyesi genel olarak temel din bilgileri ve okuma- yazma öğrendikleri sıbyan mektepleri ile Kuran kursları seviyesinde kalmaktaydı. Osmanlı Devleti'nde ilköğretimin üzerinde eğitim veren ilk kız rüştiyesi 6 Ocak 1859 tarihinde İstanbul'da açılan Cevri Kalfa Rüştiyesi'dir²⁵. Rüştiyelere olan ilgi nedeni ile 1871-1872 öğretim yılında kız rüştiye mekteplerinin sayısı artarak 8 adede yükselmiştir. 1877 yılında İstanbul'da 21 erkek rüştiyesine karşılık, 9 kız rüştiyesi bulunmaktaydı. Bu dönemde kız rüştiyeleri ülkeye yayılmaya başlamıştır. 1878 yılında 11'i İstanbul'da olmak üzere 31 kız rüştiyesi ile 20 adedi İstanbul'da olmak üzere ülke genelinde 435 erkek rüştiye mektebi açılmıştır. Adı geçen 466 rüştiye mektebinde aynı yıl 18.234 erkek öğrenci ile 683 kız öğrenci öğrenim görüyordu²⁶.

Uşak kazasında sıbyan mektebinin bir üst basamağını oluşturan rüştiye mektebi, ilk olarak 1869 yılında yayımlanan Maârif-i Umûmiye Nizâmnamesi'nden sonra kurulmuştur²⁷. Uşak'ta açılan rüştiye mektebinde, 1875-1876 öğretim yılında 48 öğrenci, 1881-1882 öğretim yılında 54 öğrenci, 1887-1888 öğretim yılında 110 öğrenci, 1898-1899 öğretim yılında 105 öğrenci, 1903-1904 öğretim yılında 114 öğrenci , 1907-1908 öğretim yılında ise 116 öğrenci öğrenim görmüştür²⁸. Aynı dönemde Uşak kazasında bulunan bir başka okul ise İnas Rüştiye Mektebi'dir. Okulda 98 öğrenci öğrenim görüyordu²⁹.

3. İdadi Mektebi

Cumhuriyet öncesi dönemde eğitim sistemimizin ikinci basamağını idadiler oluşturmaktaydı. Osmanlı Devleti'nde idadi okulları, bazen ortaokul bazen de lise seviyesindeki öğretim kurumlarına öğrenci yetiştirmek için açılmıştır. Bu nedenle idadi adı altında toplanan okullar, zaman zaman bilgi karmaşası doğurmuşlardır³⁰.

²⁴ERGÜN, a.g.e., s.208.

²⁵AKYÜZ, a.g.e., s.143.

²⁶KURNAZ,a.g.e., s.31.

²⁷Erdoğan SOLAK, "Osmanlı Döneminde ve Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Uşak'ta Eğitim", s.628.

²⁸*Cumhuriyet'in 75. Yılında Uşak İl Yıllığı*, s.52.

²⁹TUTSAK, a.g.e., s.83.

³⁰Necmettin TOZLU, *İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistem Üzerine Bir Araştırma*, (Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1992), s.97.

Bu terim, ilk dönemlerde harp okulu ve askeri tıbbiyeye devam etmek isteyen öğrencileri yetiştirmek için kurulan hazırlık sınıfları için kullanılmıştır. İdadi terimi 1869 Nizamnâmesinden sonra bir ortaöğretim kurumu adı olarak kullanılmaya başlanmıştır³¹.

Eğitim alanındaki eksiklikleri Avrupa'yı örnek alarak çözmeye çalışan Osmanlı Devleti sıbyan-ibtidai mekteplerinin üzerine rüştiye, bunların üzerinde de idadi mektepleri açmıştır. Başlangıçta Bursa'da sivil ve askeri olarak iki adet kurulmuş olan idadi mekteplerinin sayısı, 1893-1894 öğretim yılında 4'e çıkmıştır. Daha sonra Afyon Karahisar'da kurulan ile beraber, idadi sayısı 5 adede ulaşmıştır. 1903 yılına kadar geçen süre içinde idadi sayısı yeni açılanlarla birlikte 7'ye yükselmiştir. Aynı dönemde Uşak kazasında bir idadi bulunmuyordu³².

Osmanlı Devleti'nde öğrenim görme imkânları kısıtlı olan kız öğrencilere, lise öğrenimi veren ilk kız idadisi 1880 yılında açılmıştır. 1907 yılında Manastır'da özel bir kız idadisi kurulmuştur. Sadece kız öğrencilerin kabul edildiği bu idadilerden bir diğeri de, 1911 yılında Aksaray'da öğretime başlamıştır. Osmanlının son dönemlerinde açılan bu idadilerin sayısı 1914 yılına gelindiğinde 5 adede çıkmıştır. Devletin savaş yıllarını yaşadığı dönemde yapılmaya çalışılan eğitimi güçlendirme çalışmaları, ülke geneline yayılmamış ve İstanbul ile sınırlı kalmıştır³³. İdadiler döneminin sıkıntıları içerisinde yeterince gelişme fırsatı bulamamıştır.

Uşak kazasında lise öğrenimi veren ilk idadi, 14 Eylül 1914 tarihinde açılmıştır. Açıldığı yılda Uşak İdadisi'ne 168 erkek öğrenci kayıt yaptırmıştır. Okulun kuruluşundan sadece 6 yıl sonra Yunanlılar Uşak kazasını işgal uğramıştır. Şehrin 1920 yılında Yunan işgaline uğraması nedeni ile 1920 yılının eylül ayında Uşak İdadisi'nde öğrenime ara verilmiştir³⁴. Şehrin işgal altında olduğu dönemde, Uşak'ta lise bulunmamaktaydı. 1 Eylül 1922 tarihinde Uşak kazası Yunan işgalinden kurtarıldıktan sonra, Uşak İdadisi'nde yeniden eğitim-öğretime başlanmıştır³⁵.

³¹AKYÜZ, a.g.e., s.145.

³²Ahmet CİHAN, "Cumhuriyet Dönemine Girenken Uşak'ta Geleneksel ve Modern Eğitim Kurumlarının Durumu", 25-25 Ekim 2001, 21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu, (C.2, İstanbul 2001), s.620.

³³KURNAZ, a.g.e., s. 80.

³⁴Cumhuriyet' in 75. Yılında Uşak İl Yıllığı, s.52.

³⁵Erdoğan SOLAK, XX.Yüzyılda Uşak, s.166.

Cumhuriyet öncesi dönemde Uşak kazasında bulunan 60 adet idadide, 2600 öğrenci öğrenim görmüştür³⁶.

B) CUMHURİYET SONRASI DÖNEM

1. Genel Durum

Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra kurulan cumhuriyetimiz, başlangıç yıllarında eğitim sistemi bakımından yetersiz durumda bulunuyordu. Savaş yılları sırasında yetişmiş insanlarımızın büyük bölümünün kaybedilmesi ve eğitim kurumlarımızın da büyük ölçüde tahrip olması nedeni ile söz konusu dönemdeki eğitim sistemimizde önemli sıkıntılar bulunuyordu. Bütün olumsuz şartlara rağmen köklü bir devlet geleneğine sahip olan Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlıdan aldığı tecrübeyi iyi kullanarak yeni çağdaş eğitim sistemini hızla kurmaya başlamıştır³⁷.

1920 yılında Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin açılmasından sonra, eğitim işlerini yürütmek ve düzenlemek için Maarif Vekilliği kurulmuştur. İstanbul yönetiminin Maarif Nâzırlığı'nın savaş yıllarından sonra kaldırılması ile Ankara'da kurulan Maarif Vekâleti daha da güçlenmiştir. Böylece Türk eğitim sistemi tek elde toparlanmıştır³⁸. Kurulduğu dönemde ilk ve orta tedrisat müdürlüğü ile telif ve tercüme heyetinden oluşan basit bir yapısı olan Maarif Teşkilâtı 1923 yılında yeniden yapılandırılarak güçlendirilmiştir³⁹.

Cumhuriyet'in ilânından sonra Mustafa Kemal daha Milli Mücadele yıllarında tasarladığı eğitim-öğretimin birleştirilmesi hususundaki düşüncelerini uygulama safhasına koymuştur. 1 Mart 1924 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış konuşmasında eğitim-öğretimle ilgili düşüncelerini açıklamıştır. Mustafa Kemal'in bu açıklamaları doğrultusunda meclis tarafından 3 Mart 1924 tarihinde Tevhîd-i Tedrisat kanunu kabul edilmiştir⁴⁰. Böylece Tanzimat döneminden beri artarak devam eden eğitimdeki sistem kargaşasına son verilmiş, çağdaş eğitim sisteminin temelleri atılmıştır.

³⁶TUTSAK, a.g.e., s.83.

³⁷KÜRÇÜOĞLU ve diğerleri, a.g.e., s.5.

³⁸*Cumhuriyet' in 75. Yılında Uşak İl Yıllığı*, s.54.

³⁹KÜRÇÜOĞLU ve diğerleri, a.g.e., s.47.

⁴⁰Mustafa ERGÜN, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, s.59.

Cumhuriyetin ilânından sonra, 1924 yılında ülkemizde bulunan 4802 ilkokulda 302.500 öğrenci öğrenim görüyordu Söz konusu okullarda eğitim faaliyetleri 9062 öğretmen ile sürdürülüyordu. Mustafa Kemal Atatürk Cumhuriyet yönetimini ve yeni alfabemizi yerleştirmek için eğitime önem vermiştir. Bu nedenle okul yapımına hız verilmiş, 1924 yılında 4802 olan ilkokul sayısı iki yılda artarak 1926 yılına gelindiğinde 6060 okula çıkmıştır. Bu okullarda öğrenim gören öğrenci sayısı da 423.263 kişi olmuştur. 1934 yılına gelindiğinde yeni açılanlarla birlikte okul sayısı 6544, öğrenci sayısı ise 570.780 öğrenciye ulaşmıştır⁴¹.

2. Uşak'ta İlköğretimin Gelişimi

Osmanlı Devleti'nin eğitim sistemi başlangıç döneminde iki basamaktan meydana geliyordu. Temel bilgilerin verildiği mektepler ile yüksek öğretimin verildiği medreseler eğitim kademelerini meydana getiriyordu⁴². Devlet ve toplum düzeninde din vazgeçilmez bir unsurdu. Aynı şekilde eğitim sisteminin de önemli bir özelliği din eksenli olmasıydı⁴³.

1912 yılında Uşak'ta 12 adet ilkokul bulunuyordu⁴⁴. Savaş yıllarından sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminde, Uşak kazasında 3 adet, ayrıca merkez kazaya bağlı köylerde 5 adet, Ulubey kasabasında 6, Karahallı kasabasında 8 ve Sivashlı kasabasında 4 adet ilkokulda eğitim faaliyetleri sürdürülüyordu⁴⁵. 1930 yılında ise 6 adedi merkez kazada olmak üzere 42 ilkokulda eğitim öğretime devam ediliyordu. Kazadaki köy ilkokullarına 1922-1923 öğretim yılında 60 öğrenci, 1930-1931 öğretim yılında 238 öğrenci ve 1933-1934 öğretim yılında ise 388 öğrenci öğrenim görmek üzere kayıt yaptırmıştır⁴⁶. Cumhuriyetten sonraki dönemde eğitim seferberliğine gidilmiştir. Bu kapsamda 1920 ile 1940 yılları arasındaki dönemde 28 adet yeni ilkokul açılmıştır.

Uşak 1953 yılında bağımsız il statüsü kazanmıştır. Bu tarihten sonra il olması nedeni ile, yeni eğitim kurumlarına kavuşmuş ve 1960 ile 1980 yılları arasındaki dönemde 164 adet okul açılmıştır. Yine 1980-1998 yılları arasında kalan devrede

⁴¹KÜRÇÜOĞLU ve diğerleri, a.g.e., s.50.

⁴²Erdoğan SOLAK, *XX.Yüzyılda Uşak*, s.138.

⁴³TUTSAK, a.g.e., s.82.

⁴⁴Adil Adnan ÖZTÜRK, “Dünden Bugüne Uşak'ta Eğitim”, *25-27 Ekim 2001 21.Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, (C.2, İstanbul 2001), s.578.

⁴⁵*Cumhuriyet' in 75. Yılında Uşak İl Yılığ*, s.53.

⁴⁶TUTSAK, a.g.e., s.85-86.

Uşak'ta 125 adet okul öğrencilerin hizmetine sunulmuştur⁴⁷. Uşak'ın bağımsız il olduğu dönemde il genelinde 208 adet ilkokul bulunuyorken bu sayı 1980 yılında 315 adede ulaşmıştır.

Eğitimdeki yenileştirme, geliştirme çalışmalarının geçmişi Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine kadar uzanmakla beraber bu çalışmalar halen devam etmektedir. 1997 yılında bu konuda önemli bir adım atılarak ilköğrenim süresi 8 yıla çıkarılmış ve her Türk vatandaşı için zorunlu tutulmuştur. Bu nedenle 1990 yılında il genelinde 350 adet olan okul sayısı, 18 Ağustos 1997 tarihinde yürürlüğe giren kesintisiz sekiz yıllık zorunlu eğitim uygulaması nedeni ile 277'ye düşmüştür⁴⁸. Öğrenci sayıları az olan okulların öğrencilerinin merkezi okullara taşınmış olması okul sayısının azalmasının diğer bir nedeni olmuştur. Taşınalı eğitim sisteminin yaygınlaşması ile beraber 2000-2001 öğretim yılına geldiğimizde ilköğretim okulu sayısı 193'e kadar düşmüştür⁴⁹. 2001-2002 öğretim yılında ülke genelinde 78 ilde 27.496 okul ve yerleşim biriminde taşınalı eğitim uygulamasına geçilmiştir⁵⁰. Bu dönemde Uşak'ta da taşınalı eğitimin yaygınlaşması ile beraber ilköğretim okulu sayısı 183'e gerilemiştir.

II. İLKÖĞRETİMİN GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU

A) GENEL BAKIŞ

Uşak'ta eğitimin dağılımını incelediğimiz bu araştırmanın temel bölümünü ilköğretim okulları oluşturmaktadır. İlköğretim okullarının il içerisindeki dağılımı incelendiğinde ise 2001-2002 öğretim yılında Uşak'ta 183 adet ilköğretim okulu bulunduğu görülmektedir (Tablo 1, Grafik 1, Harita 2). Uşak il nüfusunun ilçelere dağılımı ile okul sayıları arasında bir paralellik dikkati çekmektedir. Gerçekten 179.458'i geçen nüfusu ile merkez ilçe il nüfusunun büyük kısmını barındırmaktadır⁵¹. Buna paralel olarak da 183 ilköğretim okulunun % 38'lik kısmını oluşturan 71 adet ilköğretim okulu, Uşak merkez ilçede yer almaktadır. Okul sayısının fazla olmasında, merkez ilçedeki nüfusun yanında diğer ilçe ve yakın kırsal yerleşmelerden gelen öğrencilerin de etkisi bulunmaktadır. İlin gerek nüfus gerekse de gelişme bakımından en

⁴⁷1998-1999 Öğretim Yılı Tanıtma Rehberi, (Uşak Milli Eğitim Müdürlüğü, Mart,1999).

⁴⁸Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri, Uşak, 2002.

⁴⁹ÖZTÜRK, a.g.e., s.580.

⁵⁰Milli Eğitim Sayısal Veriler 2001, (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Ankara, 2001), s.150.

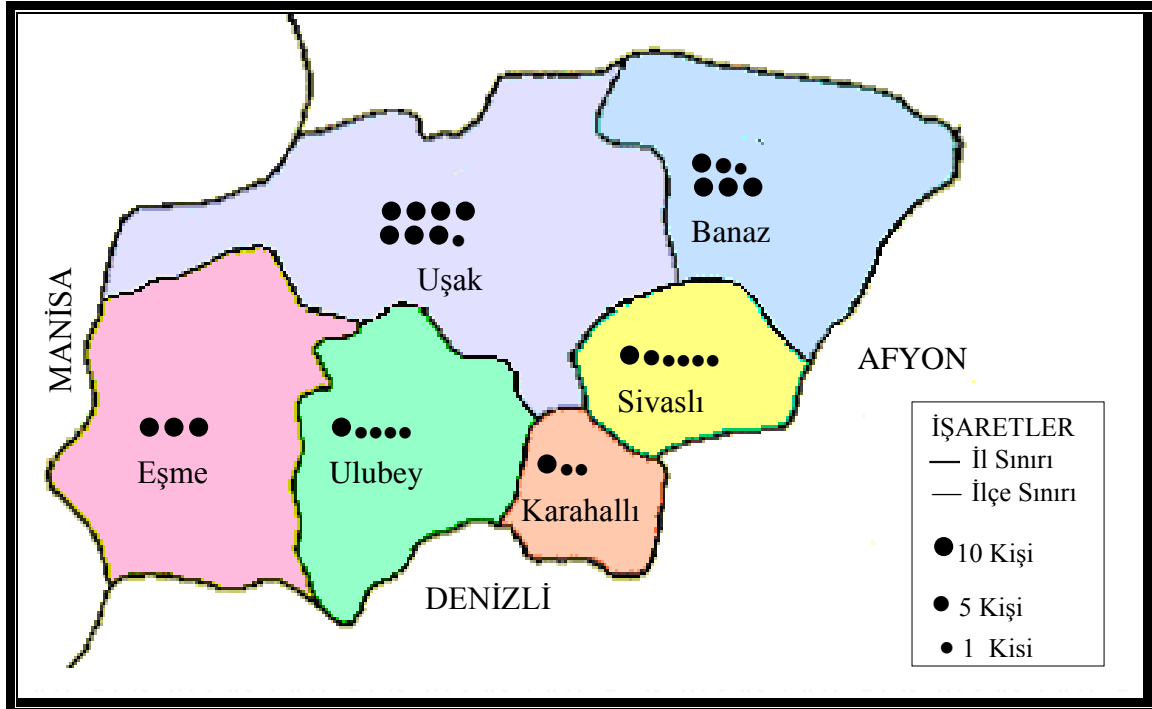
⁵¹2000 Yılı Nüfus Sayım Sonuçları, İl Nüfus Müdürlüğü, Uşak.

büyük ilçesi Banaz'dır. İl merkezine yakın olmasına rağmen Banaz, sahip olduğu coğrafi konumun etkisi nedeniyle hızlı bir gelişme göstermektedir.

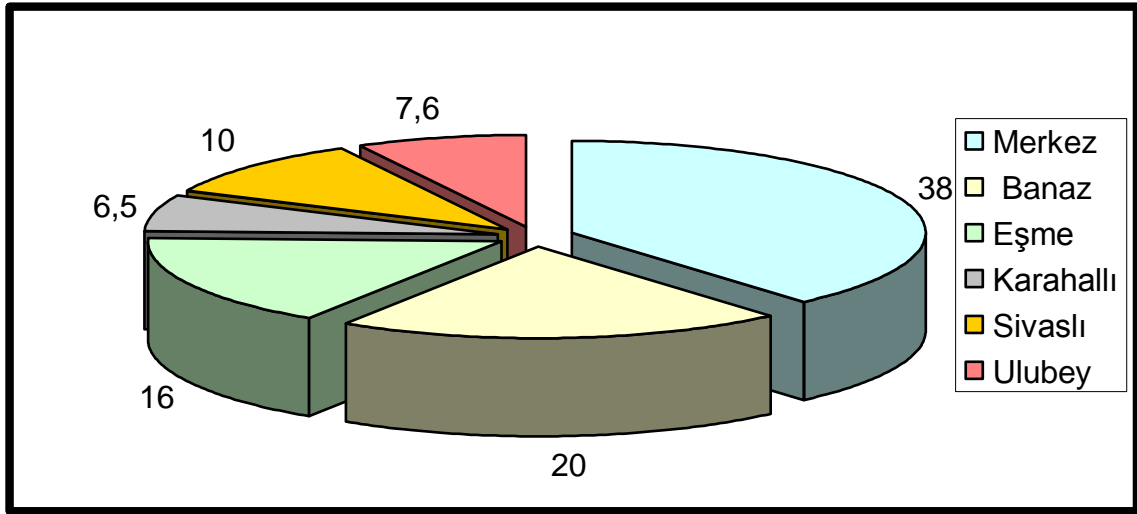
Tablo 1. Uşak İlinde İlköğretim Okullarının İlçelere Göre Dağılımı (2001-2002).

İlçe Adı	Okul Sayısı	%'si
Merkez	71	38.0
Banaz	37	20.0
Eşme	30	16.0
Karahallı	12	6.5
Sivaslı	19	10.0
Ulubey	14	7.6
TOPLAM	183	100.0

İl M.E.M. İstatistikleri.

Harita 2. Uşak İlinde İlköğretim Okullarının İlçelere Göre Dağılımı (2001-2002).

Grafik 1. Uşak İlköğretim Okullarının İlçelere Göre Dağılımı (2001-2002).

Çünkü şehir çevresindeki kırsal yerleşmeler için bir çekim merkezi durumundadır. Dolayısıyla çevresindeki kırsal yerleşmelerden Banaz şehrine doğru göç yaşanmaktadır⁵². Merkez ilçe önemli bir nüfus barındırmasına rağmen 71 ilköğretim okuluna sahipken Banaz ilçesinin nüfus ve öğrenci sayısı az olmakla beraber 37 adet ilköğretim okuluna sahiptir. İldeki ilköğretim okullarının % 20'lik kısmı Banaz'da yer almaktadır. İlköğretim okullarının % 58' lik kısmı bu iki ilçede yer almaktadır. Geri kalan % 42' lik kısmı ise Eşme, Karahallı, Sivaslı ve Ulubey ilçelerinde dağılmış durumdadır. 30 adet ilköğretim okulunun Eşme ilçesinde, 12 adet ilköğretim okulunun Karahallı ilçesinde, 19 ilköğretim okulunun Sivaslı ilçesinde ve 14 ilköğretim okulunun ise Ulubey ilçesinde yer aldığı görülür. İlköğretim okullarının ilçelere dağılımı ile bu ilçelerin nüfus miktarları ve gelişmişlik özellikleri arasında yakın bir ilişkinin bulunduğu dikkati çekmektedir.

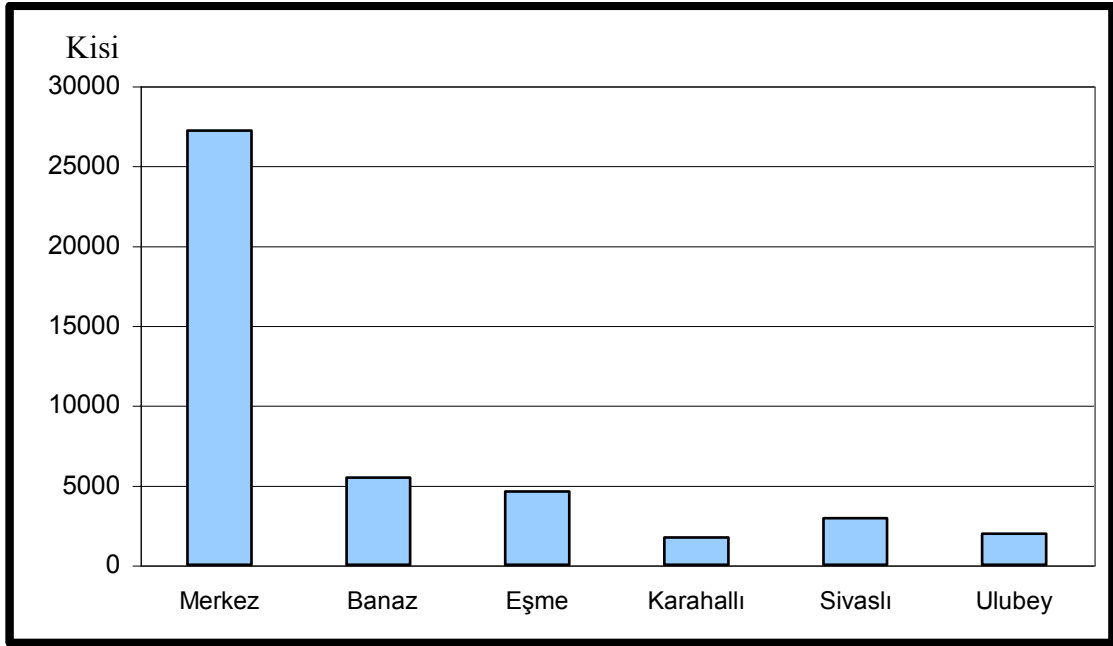
Araştırma sahası olan Uşak ilinde 2001-2002 öğretim yılında 43.792 ilköğretim okulu öğrencisi öğrenim görüyordu. (Tablo 2, Grafik 2). Bu öğrencilerin % 62'lik kısmın oluşturan 27.198 kişi merkez ilçede bulunmaktadır. Merkez ilçede öğrenim gören öğrencilerin tamamı burada ikamet etmemektedir. Yakın köy, kasabalar ile yakın ilçelerden bir kısım öğrenci gününbirlik gelip merkez ilçede öğrenimlerini devam ettirmektedir.

⁵²Turhan ÇETİN, "Banaz İlçesinde Nüfus Artışı", 25-27 Ekim 2001, 21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu, (C.2, İstanbul 2001), s.742.

Tablo 2. Uşak İlköğretim Okulları Öğrencilerinin İlçelere Göre Dağılımı (2001- 2002).

İlçe Adı	Öğrenci Sayısı	%'si
Merkez	27.198	62.2
Banaz	5474	12.5
Eşme	4585	10.4
Karahallı	1706	3.9
Sivaslı	2903	6.6
Ulubey	1926	4.4
TOPLAM	43.792	100.0

İl M.E.M. İstatistikleri.

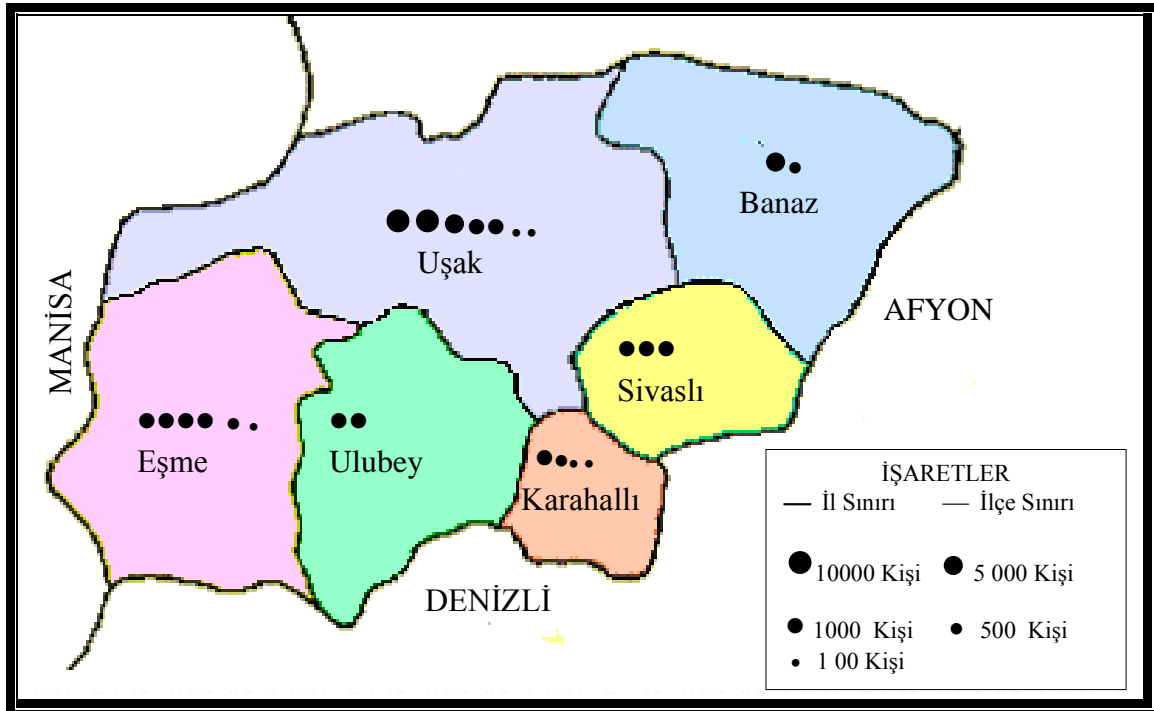

Grafik 2. Uşak İlköğretim Okulu Öğrencilerinin İlçelere Dağılımı (2001-2002).

İlin en büyük ilçesi olan Banaz'da 2001-2002 öğretim yılında 43.792 ilköğretim okulu öğrencisinin % 12.5'lik kısmı olan 5474 adedi, merkez ilçeden sonra en geniş alana sahip olan Eşme'de ise ilköğretim öğrencilerinin % 10.4'ü olan 4585 adedi öğrenim görmüştür. Bu verilerden anlaşılacağı gibi Uşak'ta 2001-2002 öğretim yılında 43.792 ilköğretim öğrencisinin % 84.9'u Uşak şehir merkezi, Banaz ve Eşme

ilçelerinde yer alan okullarda okuyorlardı. Geri kalan ilköğretim okulu öğrencilerinin % 3.8'i Karahallı'da, % 6.6'sı Sivasslı'da, % 4.3'ü ise Ulubey ilçelerinde öğrenim görüyordu. Aynı dönemde söz konusu ilçelerde öğrenim gören öğrenci sayısı ise 6535 kişiyi buluyordu (Harita 3).

İlköğretim okulları ile ilgili veriler karşılaştırıldığında oldukça ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Gerçekten ildeki ilköğretim okulu öğrencilerinin % 62'lik bölümü merkez ilçede bulunmaktadır. Ancak okul dağılımı incelendiğinde merkez ilçedeki okul sayısının toplamın ancak % 38'lik kısmı olduğu görülür. Okul sayısının az ve öğrenci sayısının fazla olması merkez ilçede yer alan ilköğretim okullarının ihtiyacı karşılama, verimlilik ve eğitimde kalite açısından farklı özelliklere sahip olduğunu göstermektedir.

Harita 3. Uşak İlinde İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2022).

Öğrencilerin ilçelerdeki dağılımının aksine sınıflara göre dağılımının daha düzenli olduğu dikkati çekmektedir. Nitekim 2001-2002 öğretim yılında, Uşak'ta öğrenim gören 43.792 ilköğretim okulu öğrencisinin 5529 adedi birinci sınıfta, 5541 adedi ikinci sınıfta, 5237 adedi üçüncü sınıfta, 5186 adedi dördüncü sınıfta, 5444 adedi beşinci sınıfta, 5574 adedi altıncı sınıfta, 5571 adedi yedinci sınıfta ve

5650 adedi ise sekizinci sınıfta öğrenim görüyordu (Tablo 3). Sınıflardaki öğrenci dağılımının dengeli olmasının sebebi kuşkusuz ilköğretimin zorunlu olmasıdır.

Tablo 3. Uşak İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Sınıflara Dağılımı (2001-2002).

İlçe Adı	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Toplam
Merkez	3394	3473	3255	3233	3383	3461	3466	3491	27.198
Banaz	705	641	642	595	663	710	721	779	5474
Eşme	591	593	563	542	560	572	559	605	4585
Karahallı	182	199	201	223	212	232	245	212	1706
Sivaslı	410	368	376	350	368	362	365	304	2903
Ulubey	247	267	200	243	258	237	215	259	1926
TOPLAM	5529	5541	5237	5186	5444	5574	5571	5650	43.792

İl M.E.M. İstatistikleri.

Uşak merkez ilçede yer alan ilköğretim okullarının 31 adedi şehir merkezinde yer alırken, 35 adedi ise kırsal yerleşmelerde bulunmaktadır⁵³. İlköğretim okullarının dağılımı açısından en ilgi çekici durum Banaz ilçesinde görülmektedir. İlçede yer alan ilköğretim okullarının sadece 6'sı şehirde yer alırken 30 adet ilköğretim okulu ise kırsal yerleşmelerde dağılmış durumdadır. Diğer ilçelerde de benzer durumlara rastlanılmaktadır. Kırsal alanlarda ilköğretim okullarının sayı olarak fazla olmasına karşılık öğrenci sayısının daha sınırlı olduğu dikkati çekmektedir. Uşak'taki nüfus dağılımını ortaya koyan önemli bir gösterge durumundadır.

İlin sahip olduğu coğrafi özellikler nedeni ile kırsal kesimde hâla önemli bir nüfus yaşamaktadır. 2000 yılında yapılan nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfus 322.313 kişidir⁵⁴. İl toplam nüfusunun 140.273 kişisi kırsal kesimde yaşıyordu. Diğer yandan Uşak şehir merkezinin kenar semtlerinde yoğun göçler sonucu oluşan mahallelerde eğitim açısından sorunlar yaşanmaktadır. Sosyal ve kültürel açıdan kırsal özellikler taşıyan bu nüfusun eğitime karşı da fazla bir ilgisi görülmemektedir. Bu nedenle özellikle şehrin kenar semtlerinde kırsal kesime özgü niteliklere

⁵³ Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri, Uşak, 2002.

⁵⁴ 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçları, İl Nüfus Müdürlüğü, Uşak.

sık sık rastlanmaktadır. Neticede il nüfusunun büyük bir kısmı halen kırsal kesimde yaşamaktadır.

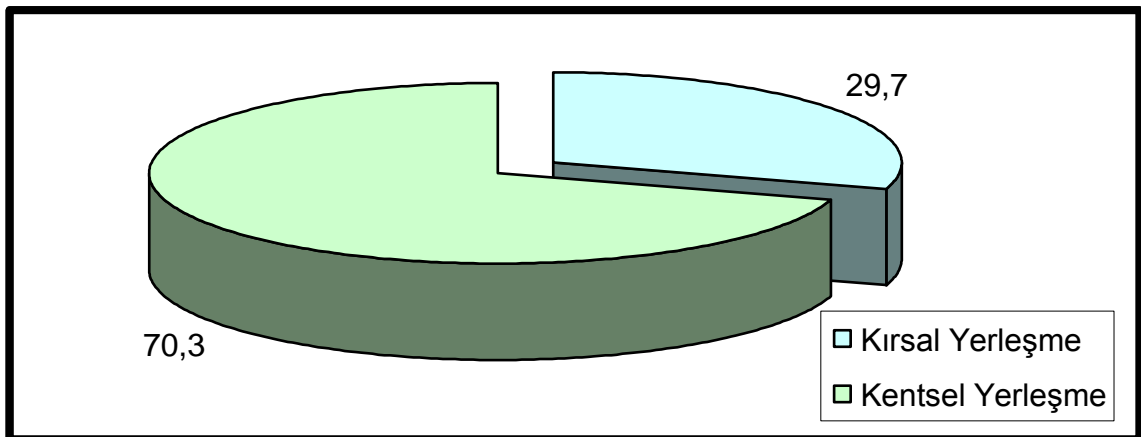
Buna karşılık ilköğretim okullarının kırsal ve kentsel dağılımı incelendiğinde % 29.7'sinin şehir merkezlerinde, % 70.3'lük kısmının ise kır yerleşmelerinde yer aldığı görülmektedir. (Tablo 4, Grafik 3).

Tablo 4. Uşak'ta İlköğretim Okullarının Kır-Kent Dağılım Tablosu (2001-2002).

İlçe Adı	Şehirsel Yerleşme	%'si	Kırsal Yerleşme	%'si
Merkez	31	59.0	35	28.4
Banaz	6	11.5	30	24.3
Eşme	4	7.6	24	19.5
Karahallı	3	5.7	9	7.3
Sivaslı	4	7.6	15	12.1
Ulubey	4	7.6	10	8.1
TOPLAM	52	100.0	123	100.0

İl M.E.M. İstatistikleri.

Nüfusun kırsal ve şehirsel dağılımı ile, ilköğretim okullarının dağılımı arasında dengesizlik söz konusudur.

Grafik 3. Uşak'ta İlköğretim Okullarının Kır-Kent Dağılımı (2001-2002).

Nitekim ilköğretim okullarının % 29.7'lik kısmı şehir yerleşmelerinde yer alırken bu okullardan yararlanan nüfusun oranı ise % 54.6'yı bulmaktadır. Buna karşılık okulların %70.3'üne sahip olan kırsal yerleşmelerde ise toplam nüfusun % 45.4'ü yaşamaktadır.

Bu düzensiz dağılım nedeniyle şehir yerleşmelerinde yer alan ilköğretim okulları ile kırsal alanda yer alan ilköğretim okullarının sınıf yoğunlukları arasında önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Mevcut ilköğretim okullarının % 70.3'ünün nüfusun % 45.4 ünü barındıran kırsal alanda yoğunlaşması neticesinde şehir merkezlerindeki ilköğretim okullarında öğrenci yoğunlukları da artmaktadır.

İlköğretim okullarının sınıflarındaki öğrenci yoğunluğu ortalama olarak 38.8 kişidir⁵⁵. Bu değer oldukça yüksektir. Sınıflardaki öğrenci sayısının fazlalığı öğretmen sayısı artırılarak giderilmeye çalışılmaktadır. Ancak yine de bir sınıfta ortalama 38.8 öğrenci olması eğitim faaliyetinin kalitesini önemli ölçüde düşürmektedir.

Kırsal alandaki ilköğretim okullarının sınıflarındaki öğrenci yoğunluğu ise ortalama 21 kişidir. Söz konusu rakam eğitim faaliyetleri açısından ideal sayılabilir. Çünkü öğrenci öğretmen ilişkisinin sınıf ortamında daha etkin olabilmesi ancak az mevcutlu sınıflarda gerçekleşir. Bu durum da kaliteyi artırır. Ancak ne yazık ki öğrenci sayısının sağladığı avantaj diğer koşullar yetersiz olduğu için yeterince değerlendirilmemekte ve bu nedenle kırsal kesimdeki okullarda istenilen kalitede eğitim verilememektedir. Yeterli sayıda tecrübeli öğretmenin bulunmaması ve ailelerin ekonomik seviyelerinin düşük olması okullardaki eğitimin kalitesini etkilemektedir.

Uşak nüfusunun önemli bir kısmı kırsal alanda yaşamaktadır. Kırsal alanda yaşayan bu nüfus daha çok küçük yerleşim birimlerinde oturmaktadır. Nüfusu az olan yerleşim birimlerinde eğitim öğretim faaliyetlerini verimli bir şekilde yürütmek oldukça zor olmaktadır. Her sınıfta az sayıda öğrencinin bulunması, birkaç farklı sınıf öğrencisinin aynı sınıfta, aynı öğretmenle, aynı anda öğrenim görmek zorunda kalmasına sebep olmaktadır. Bu durum öğretmenin verimliliğini de etkilemektedir.

Şehir merkezlerindeki okulların sınıflarında ortalama 38.8 öğrenci bir sınıfta öğrenim görmek zorunda kalırken B.S.İ.O.'larda ortalama 10.5 öğrencilik sınıfların bulunması bir tezat oluşturmaktadır. Bu durum öğrenim fırsat ve imkan eşitliliğine uymamakla beraber okul, öğretmen ve para israfına neden olmaktadır (Tablo 5).

⁵⁵Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikler, Uşak, 2002.

Tablo 5. Uşak İlköğretim Okullarında Öğrenci Yoğunluğu (2001-2002).

Yerleşim Yeri	Dersliğe Düşen Öğrenci Sayısı	Öğretmene Düşen Öğrenci Sayısı
Şehirsel Yerleşmedeki İ.Ö.O.	38.8	24.5
Kırsal Yerleşmedeki İ.Ö.O.	21.0	17.2
Birleştirilmiş Sınıflı İ.Ö.O.	10.5	20.3

İl M.E.M. İstatistikleri

2001 yılında Türkiye’de 19.559 ilköğretim okulunda öğrenci azlığı nedeni ile birleştirilmiş sınıf uygulaması gerçekleştirilmiştir⁵⁶. Aynı yıl bu sayı Uşak il genelinde ise 70’tir (Tablo 6).

Tablo 6. Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okullarının Dağılımı (2001-2002).

İlçe Adı	Birleştirilmiş Sınıflı Okul Sayısı	%’si
Merkez	25	35.7
Banaz	17	24.2
Eşme	11	15.7
Karahallı	3	4.2
Sivashlı	9	12.8
Ulubey	5	7.1
TOPLAM	70	100.0

İl M.E.M. İstatistikleri.

Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarının dağılımı incelendiğinde % 35,7’lik kısmının merkez ilçede yer aldığını görülmektedir. Uşak merkezde 2001-2002 öğretim yılında 25 adet B.S.İ.O. bulunmaktadır⁵⁷. Aynı yıl Banaz’da 17, Eşme’de 11, Karahallı’da 3, Sivashlı’da 9, Ulubey’de 5 adet B.S.İ.O.’da eğitim yapılmıyordu . Merkez ilçe dışındaki ilçeler B.S.İ.O.’ların % 64.3’lük kısmına sahiptir. Eğitim-öğretim faaliyetleri açısından hiç de kabul görmeyen B.S.İ.O.’lar biraz önce değinilen zorunluluklar nedeni ile faaliyetlerini devam ettirmektedir. Nüfusu az olan köy ve köy

⁵⁶Milli Eğitim Sayısal Veriler 2001, s.130.

⁵⁷1998-1999 Öğretim Yılı Tanıtma Rehberi, Milli Eğitim Müdürlüğü, Uşak, Mart,1999.

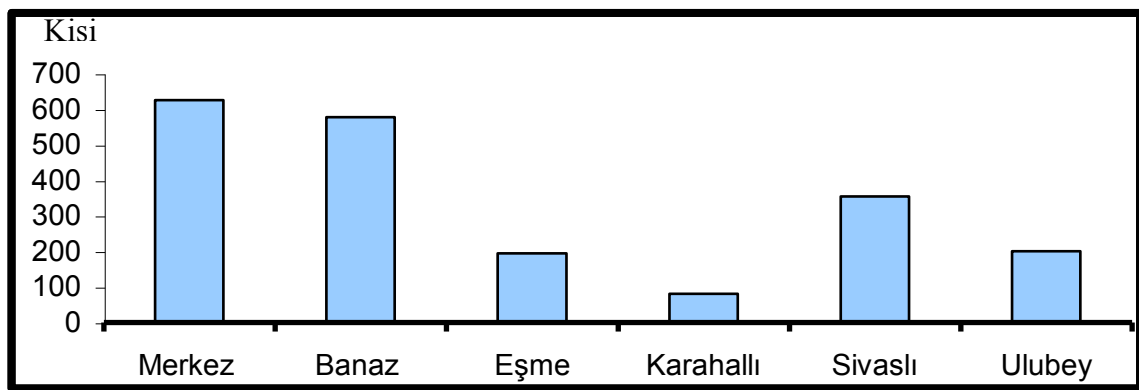
altı yerleşmelerinin fazla sayıda olması ve bunların arazide dağınık halde bulunmaları birleştirilmiş sınıf uygulamasını zorunlu kılmaktadır. Uşak il genelinde B.S.İ.O.'ların sınıf yoğunluğu ortalama 10.5 öğrencidir. Öğrencilerin öğretmen açısından yoğunluğu ise 20.3 kişiyi bulmaktadır.

2001-2002 öğretim yılında birleştirilmiş sınıflı okullarda bulunan toplam 2032 öğrencinin 625 adedi merkez ilçedeki B.S.İ.O.'larda öğrenim görmüştür (Tablo 7, Grafik 4).

Tablo7. Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

İlçe Adı	Birleştirilmiş Sınıflı Okullarda Öğrenci Sayısı	Dersliğe Düşen Öğrenci Sayısı
Merkez	625	8.8
Banaz	577	9.8
Eşme	194	9.7
Karahallı	81	8.1
Sivaslı	354	17.7
Ulubey	201	14.4
TOPLAM	2032	10.5

İl M.E.M. İstatistikleri.

Grafik 4. Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Birleştirilmiş sınıfların ayrı ayrı öğrenci sayısı ortalama 8,8 kişidir. 2001-2002 öğretim yılında Banaz'da 577 öğrenci, Eşme'de 194 öğrenci, Karahallı'da 81,

Sivaslı'da 354 ve Ulubey'de ise 201 öğrenci B.S.İ.O.'larda eğitim görmüştür⁵⁸. B.S.İ.O.'lar ve buralarda öğrenim gören öğrenci sayısı ilçelerdeki nüfusun kırsal alandaki dağılımını göstermektedir. Nüfusun küçük yerleşim birimlerine yayılmasında ekonomik faaliyetlerin türü önemli bir etmendir. Geleneksel yöntemlerle yapılan tarım, hayvancılık eksenli ekonomik faaliyetler insanları dağınık yerleşmeye zorlamıştır.

Türkiye'de 2001 yılında 247 adet Y.İ.B.O. faaliyet gösteriyordu. Aynı dönemde bu okullarda 131.161 öğrenci öğrenim görüyordu⁵⁹. Yine aynı öğretim yılında 205 adet P.İ.O.'da 122.756 öğrenci kayıtlıydı⁶⁰. Uşak ilinde ise 3 adet yatılı ilköğretim bölge okulu, 3 adet pansiyonlu ilköğretim okulu bulunuyordu (Tablo 8). Fevzi Çakmak Y.İ.B.O., Güre Kasabası Y.İ.B.O. ile Yenişehir Köyü P.İ.O. merkez ilçede, Şehit Sabri Kozak P.İ.O. Banaz'da, Eşme Y.İ.B.O. ile 3 Eylül P.İ.O. Eşme ilçesindedir. Maddi imkansızlıklar içerisinde bulunan, evleri okullara uzakta bulunan öğrencilerin tercih ettiği yatılı okullarda 2001-2002 öğretim yılında öğrenim gören öğrenci sayısı 2026'yı buluyordu.

Tablo 8. Uşak'ta Yatılı İlköğretim Okullarının Dağılımı (2001-2002).

Okul Adı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Sınıf Yoğunluğu
Y.İ.B.O.	3	903	61	25.1
P.İ.O.	3	1123	59	25.5
TOPLAM	6	2026	120	25.3

İl M.E.M. İstatistikleri.

Öğrencilerin dağılımı incelendiğinde 903 öğrencinin Y.İ.B.O., 1123 öğrencinin P.İ.O.'larda yatılı olarak öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır. Aynı yıl 282 öğrenci merkez Fevzi Çakmak Y.İ.B.O.'da, 343 öğrenci merkez Güre Kasabası Y.İ.B.O.'da, 296 öğrenci de merkez Yenişehir Köyü P.İ.O.'da yatılı olarak bulunuyordu. 401 öğrenci Banaz'da yer alan Şehit Sabri Kozak P.İ.O.'da, 278 öğrenci Eşme Y.İ.B.O. ve 426 öğrenci ise 3 Eylül P.İ.O.'da öğrenim görüyordu .

⁵⁸İl Milli Eğitim Brifing Dosyası, Uşak, 2002.

⁵⁹Milli Eğitim Sayısal Veriler 2001, s.130.

⁶⁰Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri, Uşak, 2002.

Ülkemizde eğitim-öğretim faaliyetlerinin tarihsel gelişiminden yola çıkılarak günümüzdeki eğitim durumunun değerlendirildiği araştırmada Uşak ilinin özel eğitim kurumları açısından yeterli olmadığı dikkati çekmektedir (Tablo 9). İnceleme sahasının tek özel eğitim kurumu Özel Üftade İlköğretim Okulu'dur. Merkez ilçede eğitim faaliyetlerine devam eden okulda 2001-2002 öğretim yılında 366 öğrenci öğrenim görüyordu. Diğer ilçelerde ise özel okul bulunmamaktadır.

Tablo 9. Uşak'taki Özel Nitelikli İlköğretim Okullarının Dağılımı (2001-2002).

Okul Adı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Vala Gedik Zihinsel Engelliler İ.Ö.O.	28	7
Özel Üftade İ.Ö.O.	366	29
TOPLAM	394	36

İl M.E.M. İstatistikleri.

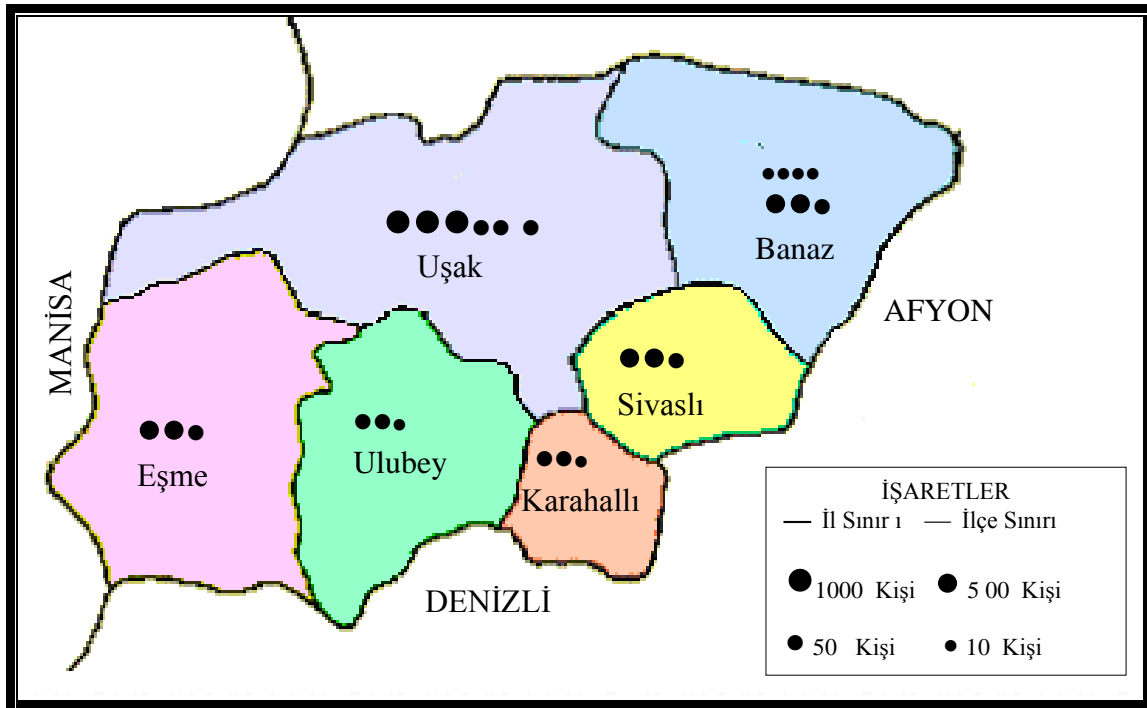
Türk eğitim sisteminde pek göz önüne alınmayan ve bedensel, ruhsal bakımdan yeterli gelişime sahip olmayan bireylere eğitim veren özelliklere sahip okul Uşak'ta bir adet bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan Vala Gedik Zihinsel Engelliler İlköğretim Okulu sadece yeterli zihinsel gelişime sahip olmayan çocuklara yönelik faaliyet göstermektedir. 2001-2002 öğretim yılında okulda 28 öğrenciye eğitim veriliyordu. Diğer görme, işitme ve ortopedik özürlü çocukların eğitimi için ilde herhangi bir eğitim kurumu bulunmamaktadır.

2001-2002 öğretim yılında Uşak genelinde çeşitli branşlarda 3010 adet öğretmen görev yapıyordu (Tablo 10, Harita 4). Öğretmenlerin % 70,6' sına karşılık gelen 2127'si merkez ilçedeki okullarda çalışmıştır. Banaz'da 287, Eşme'de 246, Karahallı'da 105, Sivasslı'da 137, Ulubey'de 108 öğretmen görev yapmıştır. Bu öğretmenlerin 1778'i erkek, 1232'si kadındır.

Tablo 10. Uşak İlköğretim Okullarında Çalışan Kadrolu Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

Merkez	Banaz	Eşme	Karahallı	Sivasslı	Ulubey	Toplam
2127	287	246	105	137	108	3010

İl M.E.M. İstatistikleri.

Harita 4. Uşak İli İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Dağılımı (2001-2002).

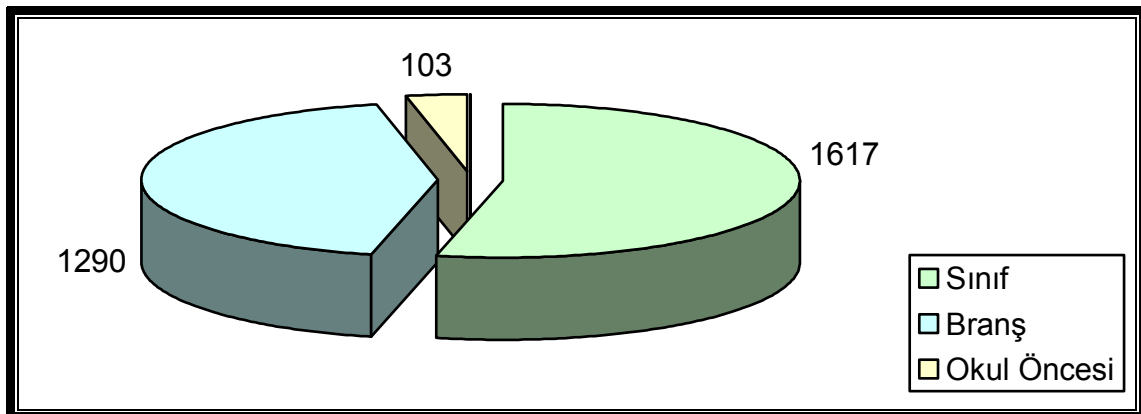
Eğitimde öğretmenlerin sayısı kadar branşlara dağılımı da önemlidir. Aynı ayrı uzmanlık alanı olan branşlarda o branş için gerekli olan formasyon ve bilgiye sahip olmayan öğretmenlerin bulunması eğitimde sorunlar doğurmaktadır. Kaliteli bir eğitim açısından öğrencilere her dersi o dersin uzmanı olan öğretmen vermelidir. Aksi durumda verilen eğitimin kalite seviyesi büyük ölçüde düşmüş olur. Uşak'taki öğretmenlerin branşlara dağılımı incelendiğinde sınıf öğretmeni sayısının diğer branşlara göre fazlalığı dikkati çeker. Nitekim 2001-2002 öğretim yılında Uşak il genelinde görev yapan 3010 öğretmenin 1617 adedini sınıf, 1290 adedini branş, 103 adedini ise okul öncesi öğretmeni oluşturuyordu⁶¹ (Tablo 11, Grafik 5).

⁶¹Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri, Uşak, 2002.

Tablo 11. İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Branşlara Dağılımı (2001-2002).

İlçe Adı	Sınıf Öğretmeni		Branş Öğretmeni		Okul Öncesi Öğretmeni		Özel Eğitim Sınıf Öğretmeni	
	E	K	E	K	E	K	E	K
Merkez	639	461	532	414	0	81	0	0
Banaz	122	44	78	31	1	11	0	0
Eşme	110	37	71	22	0	6	0	0
Karahallı	43	16	34	11	0	1	0	0
Sivaslı	60	28	27	21	0	1	0	0
Ulubey	32	25	29	20	0	2	0	0
TOPLAM	1006	611	771	519	1	102	0	0

İl M.E.M. İstatistikleri

Grafik 5. İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Branş Dağılımı (2001-2002).

Araştırma sahasındaki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin ilçelere dağılımı oldukça farklılık göstermektedir. Nitekim merkez ilçedeki ilköğretim okullarında bütün branşlarda toplam 2127 öğretmen görev yapmıştır. Söz konusu öğretmenlerin 1100 adedi sınıf öğretmeni, 946 adedi branş öğretmeni, 81 adedi ise okul öncesi öğretmenidir. Uşak il genelinde hiçbir ilköğretim okulunda özel eğitim sınıf öğretmeni bulunmamaktadır. Bu durum gelişme düzeyi geri kalmış problemlili çocukların eğitimini güçleştirmektedir. Normal öğrenciler ile aynı sınıf ortamında bu öğrencilerin eğitimi verimli olamamaktadır. Söz konusu öğrencilerin özel eğitim öğretmenleri tarafından yetiştirilmesi gerekmektedir.

Banaz ilçesindeki ilköğretim okullarında 287 adet öğretmen çalışmaktadır. Bu öğretmenlerin 166 adedi sınıf öğretmeni, 109 adedi branş öğretmeni, 12'si de okul öncesi öğretmenidir⁶². Eşme ilköğretim okullarında görev yapan 246 öğretmenin 147'si sınıf, 93'ü branş, 6'sı ise okul öncesi öğretmenidir. 105 öğretmen Karahallı ilçesinde görev yapmaktadır. Bu öğretmenlerin 59'u sınıf ve 45'i ise branş öğretmeni kadrosundadır. İlçede 1 adet okul öncesi öğretmeni bulunuyordu. Uşak'ta görev yapan 3010 ilköğretim okulu öğretmenin 108 adedi Ulubey'deki çeşitli ilköğretim okullarında çalışmaktadır. Öğretmenlerin 57 adedi sınıf, 49 adedi branş, 2 adedi de okul öncesi öğretmenidir. Bu verilerden de anlaşıldığı gibi il genelinde öğretmen sıkıntısının bulunduğunu dikkati çekmektedir. Branş öğretmeni ihtiyacı daha fazladır. Özellikle anaokullarında görev yapan okul öncesi öğretmeni sayısı sadece 103'tür. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de ilk eğitimin örgün olarak anaokullarında verilmeye başlandığı düşünülecek olursa bu durum Uşak'taki eğitim faaliyetleri için önemli bir sorun teşkil etmektedir.

B) MERKEZ İLÇE

Uşak ilinin sosyal- kültürel ve ekonomik yönden olduğu gibi nüfus, öğrenci ve okul sayıları bakımından da en gelişmiş ilçesi Uşak merkezdir. 1953 yılında Kütahya'dan ayrılarak il hale gelen Uşak'ın merkez ilçesinin nüfusu 1955 yılında 23.496 kişi idi. Sayım yıllarına göre 1965 yılında 35.517 kişi olan nüfus, 1975 yılında 58.578 kişiye çıkmıştır. Uşak merkez ilçenin 1985 yılındaki nüfusu 88.267 kişiye, 1997 yılında ise 124.042 kişiye ulaşmıştır⁶³. 2000 yılında yapılan nüfus sayımına göre merkez ilçenin nüfusu 179.458 kişi olmuştur⁶⁴.

Genel nüfus sayım istatistiklerinde görüldüğü gibi şehrin nüfusu 1955 yılında 23.496 kişi iken 2000 yılında 179.458 kişiye ulaşmıştır. Nüfus sayısındaki bu hızlı artış merkez ilçenin bulunduğu coğrafi konumun doğal bir sonucudur. Ülkemizin batısı ile doğusunu birbirine bağlayan önemli bir karayolu şehirden geçmektedir. İzmir- Ankara karayolu üzerinde bulunan ilçe hızlı gelişmesini büyük ölçüde bu yola borçludur. İlin diğer ilçeleri İzmir-Ankara karayolundan uzakta yer aldığı için gelişmeleri sınırlı

⁶² Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri, Uşak, 2002.

⁶³Turhan ÇETİN, "Uşak Şehrinde Nüfus Hareketleri", 25-27 Ekim 2001, 21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu, (İstanbul 2001, C.2), s.702.

⁶⁴2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, İl Nüfus Müdürlüğü, Uşak.

kalırken merkez ilçe ekonomik olduğu kadar nüfus bakımından da sürekli bir gelişme trendi yakalamış ve çevresi için bir çekim merkezi olmuştur. Ayrıca İzmir-Afyon demiryolu da şehirden geçmektedir. Yakın dönemde açılmış olan ancak günümüzde fazla kullanılmayan Uşak havaalanı da şehrin ulaşımına güç katmaktadır. Uşak il olduktan sonra ulaşım yollarındaki bu gelişmeye paralel olarak özellikle deri ve tekstil sektörü gelişmiştir. Şehirde daha sonra Hitit ve Umpaş seramik fabrikaları ile organize sanayi bölgesi açılarak büyük bir iş potansiyeli oluşturulmuştur. Bütün bu gelişmelerin doğal sonucu olarak 50 yıl içinde merkez ilçe hızla büyürken diğer ilçelerde ise gelişme daha sınırlı kalmıştır. Kırsal kesimde ise gelişmenin daha da yavaşladığı dikkati çekmektedir.

2001-2002 öğretim yılında Uşak'ta faaliyet gösteren 183 ilköğretim okulunun % 38'ini oluşturan 71 adedi merkez ilçede yer alıyordu⁶⁵. Araştırmada Uşak merkez ilçedeki okullar şehir okulları, kırsal kesim okulları, birleştirilmiş sınıflı okullar ve diğer okullar şeklinde sınıflandırılarak ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Merkez ilçede yer alan ilköğretim okullarından 31 adedi şehir merkezinde yer almaktadır (Tablo 12, Grafik 6). Uşak şehri eğitim faaliyetleri açısından da çevresindeki kırsal yerleşmeler için önemli bir çekim merkezi durumundadır.

Tablo 12. Merkez İlçe Şehirselsel Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

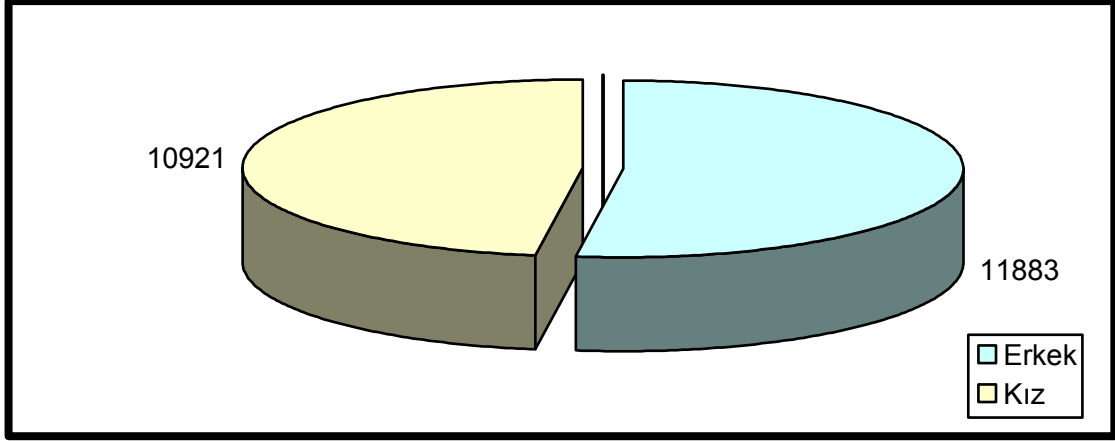
Öğretim Şekli			Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu
Normal	İkili	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
14	17	31	11.883	10.921	22.804	35.7

İl M.E.M. İstatistikleri.

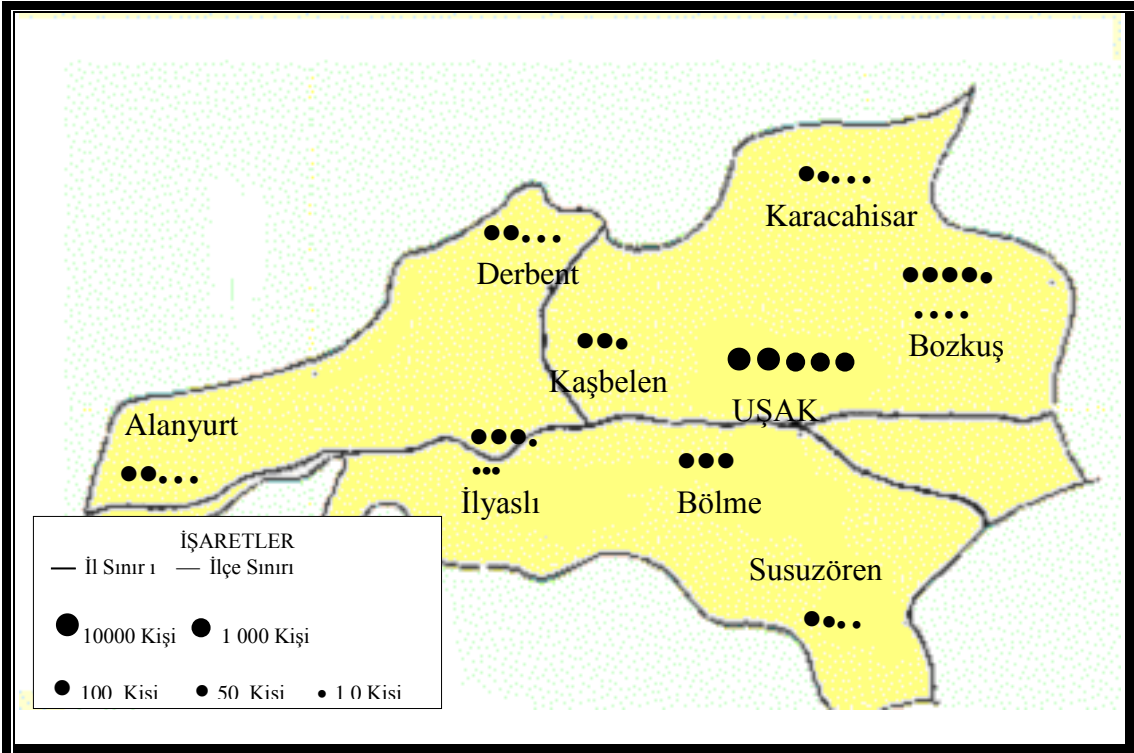
Bu durum öğrenciler için de geçerlidir. İl merkezinde okumanın avantajlarından yararlanmak isteyen öğrenciler, şehir merkezindeki okulları tercih etmektedir. Dolayısıyla şehrin nüfusuna göre planlanmış okullar ihtiyacı karşılamakta zorlanmaktadır. Planlanmış kapasitenin üzerinde bir taleple karşılaşıldığı için şehirde yer alan 31 ilköğretim okulunun 17 adedinde ikili öğretime gidilmek zorunda

⁶⁵ Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri, Uşak, 2002.

kalınmıştır⁶⁶. Dolayısıyla ikili öğretim nedeni ile okulların öğretim saatleri kısıtlanmıştır. Bu durum da eğitimin kalitesini düşürmektedir.

Grafik 6. Merkez İlçe Şehrsel Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Harita 5. Merkez İlçe İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

İkili öğretim uygulaması bir zorunluluktan doğmuştur. Ancak eğitimde verimi olumsuz yönde etkilemektedir. Şöyle ki sabah erken saatte başlayan dersler öğrencilerin

⁶⁶Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri, Uşak, 2002.

dinlendikleri, ihtiyaçlarını giderip diğer derse hazırlandıkları teneffüs zamanları da kısaltılarak öğle zamanı bitirilmektedir. I. grup öğrenci okuldan çıktıktan kısa süre sonra ikinci grup öğrenciler derse alınmaktadır. Öğleden sonra derse giren öğrencilerin özellikle kış aylarında okuldan çıkışları geç saatlere sarmaktadır. Diğer yandan okulun temizlenip yeniden derse hazırlanması için de yeterli zaman kalmamaktadır. Özellikle ilköğretim yaşındaki öğrencilerin gelişim seviyeleri düşünüldüğünde bu şekilde yoğun bir öğrenme temposunu yakalamakta zorlandıkları görülmektedir. Ortaöğretime devam etme sayısı ve üniversiteye giriş başarıları öğrencilerin aldıkları ilköğretimin seviyesini ortaya koymaktadır. Bunlar ve benzeri olumsuz sebeplerden dolayı okullarda ikili öğretimin mümkün olduğunca kaldırılması yararlı olacaktır. Öğrencilerin sabah derse başlayıp öğleden sonra çıktıkları bu süre zarfında teneffüs ve yemek ihtiyaçlarını rahatlıkla görebildikleri tam gün öğretim sistemine hızla geçilmelidir.

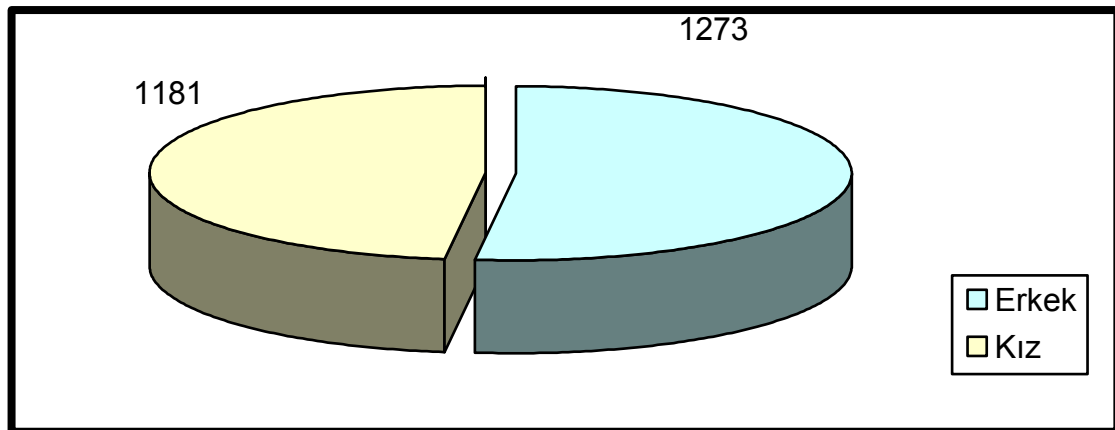
Uşak merkez ilçede yer alan ilköğretim okullarında 2001-2002 öğretim yılında 27.198 öğrenci öğrenim görüyordu. Bu öğrencilerin şehir, köy ve diğer okullardaki dağılımı incelendiğinde 22.804'ünün şehir merkezinde okuduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile öğrencilerin % 82'si şehir merkezindeki okullarda öğrenim görmektedir. Bu durum sınıf öğrenci yoğunluğuna bakıldığında kolayca anlaşılmaktadır. Merkez ilçe şehir okullarında bir sınıfa ortalama 35.7 öğrenci düşmektedir. Kalabalık sınıf ortamında verilen eğitimin yeterli olmayacağı kesindir. Dolayısı ile bu sayı oldukça yüksektir.

Merkez ilçede öğrenimlerine devam eden öğrencilerin 2454'ü ise kırsal yerleşmelerde oturmaktadır (Tablo 13, Grafik 7). 1273 erkek ve 1181 kız öğrencinin okuduğu bu okulların sayısı ise 10'dur. Okul sayısı ve öğrenci sayısı karşılaştırıldığında kırsal alandaki bu okullara devam eden öğrencilerin daha şanslı olmaları gerekmektedir. İdeal eğitim için gerekli diğer şartlar da gözetilirse sınıflarda 23.6 öğrenci ortalaması olan ilköğretim okullarında kalitenin ve verimin yükselmemesi için hiçbir sebep yoktur. Ancak söz konusu okullarda yeterli alt yapı olmadığından eğitim kalitesinin yükselmediği görülmektedir.

Tablo13. Merkez İlçe Kırsal Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Öğretim Şekli			Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu
Normal	İkili	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
9	1	10	1273	1181	2454	23.6

İl MEM.İstatistikleri.

Grafik 7. Merkez İlçe Kırsal Yerleşmelerdeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Ülkemizin coğrafi şartlarının, özellikle topografyasının bir sonucu olarak kırsal kesimde yer alan nüfusun büyük kısmı dağınık yerleşme gruplarında yaşamaktadır. Ekonomik faaliyetleri genelde tarım ve hayvancılığa bağlı olduğu için aileler genelde tarlalarına ulaşabilecekleri ve hayvanlarını otatabilecekleri mera alanlarına yakın oturmayı tercih etmektedir. Bu durum eğitim ve okul sorunlarına sebep olmaktadır. Köy altı yerleşmeleri halinde bulunan ve az nüfus barındıran bu yerleşmelerde çocukların öğrenimlerini devam ettirmeleri için tam teşekküllü bir okul açılması oldukça güçtür. Her sınıf için birkaç öğrencinin bulunduğu ve genelde öğrencilerin toplam sayılarının bir okul açılması için yeterli olamadığı bu gibi alanlarda aslında pek de çağdaş olmayan bir uygulamaya gidilmiştir⁶⁷. Kısaca B.S.İ.O. olarak adlandırılan ve bütün öğrencilerin aynı sınıfta, aynı anda, aynı öğretmen ile eğitim gördüğü birleştirilmiş sınıflı okullardan Uşak merkezde 25 adet bulunuyordu⁶⁸ (Tablo 14).

⁶⁷Ahmet Rüfai DOĞAN, *Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Öğretim*, (Selim Ofset, Trabzon ,2000), s.4.

⁶⁸Halil İbrahim ÖZTÜRK, *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*, (Ankara, 2002), s.12.

Tablo 14. Merkez İlçe B.S.İ.O.'larda Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Sınıflarda Öğrenci Yoğunluğu	Öğretmene Düşen Öğrenci Sayısı
	Erkek	Kız	Toplam		
25	322	303	625	8.8	17.9

İl M.E.M. İstatistikleri.

2001-2002 öğretim yılında söz konusu okullara 322 erkek ve 303 kız öğrenci devam ediyordu. Merkez ve köy ilköğretim okullarında sınıflardaki öğrenci yoğunluğunun aksine B.S.İ.O.'larda bu rakam ortalama 8.8 öğrencidir. Verimli öğretim ortamı sağlayamayan B.S.İ.O.'ların kapatılarak öğrencilerin yakın köy ve ilçelerdeki okullara devamı sağlanmalıdır. İl genelinde okul, derslik ve öğretmen sıkıntısı düşünülecek olursa B.S.İ.O. uygulamasının pek de uygun olmadığı ortaya çıkmaktadır. Uşak merkez ilçede üç adet yatılı, bir adet özel ve 1 adet zihinsel engelliler ilköğretim okulu bulunmaktadır (Tablo 15).

Tablo 15. Merkez İlçede Yer Alan Özel Nitelikli İlköğretim Okullarında Öğrenci-Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

Okulun Adı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
	Erkek	Kız	Toplam	
Fevzi Çakmak Y.İ.B.O.	178	104	282	21
Güre Kasabası Y.İ.B.O.	207	136	343	24
Yenişehir Köyü P.İ.O.	169	127	296	15
Özel Üftade İ.Ö.O.	187	179	366	29
Vala Gedik Zih.Eng. İ.Ö.O	20	8	28	7
TOPLAM	761	554	1315	86

İl M.E.M. İstatistikleri.

Fevzi Çakmak Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'nda, 2001-2002 öğretim yılında 178'i erkek ve 104'ü kız öğrenci olmak üzere toplam 282 öğrenci öğrenim görüyordu. Aynı yıl okulda 21 adet öğretmen çalışmıştır. Güre Kasabası Y.İ.B.O.'da aynı öğretim

yılında 343 öğrenci yatılı olarak öğrenimlerine devam ediyordu. Söz konusu okullarda bu dönemde çalışan öğretmen sayısı ise 24'tür. Yenişehir Köyü P.İ.O.'da 2001-2002 öğretim yılında 15 öğretmen ile 296 öğrenciye eğitim veriliyordu.

Hızla gelişen bir il olan Uşak'ta özel okul sayısı yeterli seviyede değildir. Uşak'ta bulunan tek özel ilköğretim kurumu Üftade İlköğretim Okulu'dur. Bu okula 2001-2002 öğretim yılında 366 öğrenci devam ediyordu. Öğrencilerin 187'si erkek ve 179'lardan oluşuyordu. Okulda 29 öğretmen ile eğitim hizmetleri devam ettirilmiştir.

Araştırma sahasında yeterli gelişme düzeyinde olmayan öğrenciler için 1 adet zihinsel engelliler ilköğretim okulu bulunmaktadır. Görme ve işitme engelliler için benzer okulların olamaması büyük bir eksiklik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu gibi özel şartlara sahip öğrencilerimizin eğitimi normal okullarda yapılamadığı için kendilerini geliştirememekte ve topluma yük olan insanlar durumuna gelmektedirler. İl merkezinde bulunan Vala Gedik Zihinsel Engelliler İlköğretim Okulu 2001-2002 öğretim yılında 7 öğretmen ile 28 öğrenciye hizmet vermiştir.

Uşak şehir merkezinde yer alan ilköğretim okullarında 2001-2002 öğretim yılında çeşitli branşlarda 896 öğretmen görev yapıyordu (Tablo 16, Grafik 8).

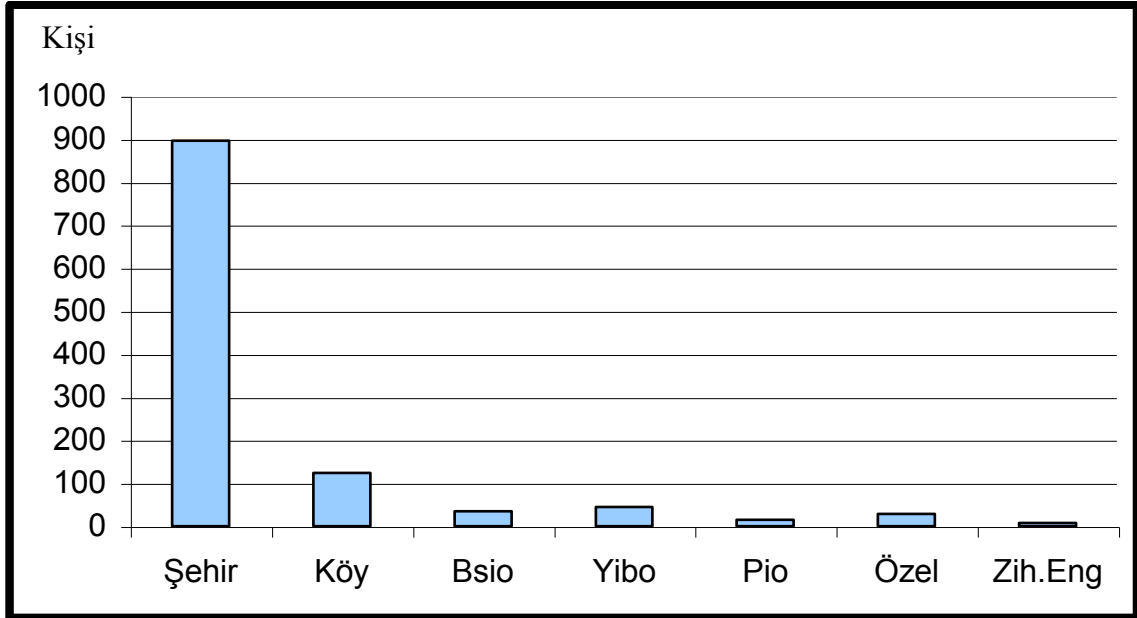
Tablo 16. Merkez İlçe İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Dağılımı (2001-2002).

Okulun Adı	Erkek	Kadın	Toplam
Şehirselsel Yerleşmedeki İ.Ö.O.	484	412	896
Kırsal Yerleşmelerdeki İ.Ö.O.	80	44	124
B.S.İ.O.	27	8	35
Y.İ.B.O.	28	17	45
P.İ.O.	12	3	15
Özel İlköğretim Okulu	16	13	29
Zih.Eng.İlköğretim Okulu	4	3	7

İl M.E.M. İstatistikleri.

2001-2002 öğretim yılında köy ilköğretim okullarında 124, B.S.İ.O.'larda ise 35 öğretmen eğitim ve öğretim vermiştir. Aynı yıl Y.İ.B.O.'da 45, P.İ.O.'da ise 15 öğretmen çalışmıştır. Özel ilköğretim okulunda 29 öğretmen, Vala Gedik Zihinsel

Engelliler İlköğretim okulunda ise 7 öğretmen ile eğitim faaliyetleri sürdürülmüştür. İl genelinde olduğu gibi merkez ilçede de öğretmen sayısından ziyade nitelik ile ilgili sorunlar bulunmaktadır. Branş öğretmeni sayısının artırılması gerekmektedir.

Grafik 8. Merkez İlçe İlköğretim Okullarında Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

C) BANAZ

Uşak ilinin merkez ilçeden sonra gelişme bakımından ikinci büyüklükteki ilçesi Banaz'dır⁶⁹. Uşak-Ankara karayolu ve Afyon-İzmir demiryolu üzerinde bulunan Banaz, il merkezine 33 km. mesafededir. İl merkezinin doğu kesiminde yer almakta olup, toplam yüzölçümü 1063 km.²dir. İlçe kuzeyde Gediz-Altıntaş, doğuda Sincanlı-Sandıklı, güneyde Sandıklı-Sivaslı, batıda merkez ilçe ve Gediz ilçeleri ile çevrilidir⁷⁰. Kuzey ve kuzey batısı engebeli arazilerle çevrili olan Banaz ovasının engebelik özelliği azalmaktadır. Ortalama 914 m. yüksekliğe sahip ilin ikinci büyük düzlük arazisi olan Banaz ovası oldukça verimlidir. İlçe yerleşme için uygun coğrafi şartları taşımaktadır. Ulaşımın gelişmiş olması, iklim ve toprak özellikleri bakımından mutedil olması vb. nedenler ilçenin gelişme sürecini hızlandırmaktadır⁷¹.

⁶⁹ Cumhuriyet'in 75. Yılında Uşak, İl Yıllığı, s.171.

⁷⁰ Turhan ÇETİN, "Banaz İlçesinde Nüfus Artışı", 25-27 Ekim 2001, 21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu, C.2, İstanbul 2001. s.729.

⁷¹ ÇETİN, a.g.e., s.729-730

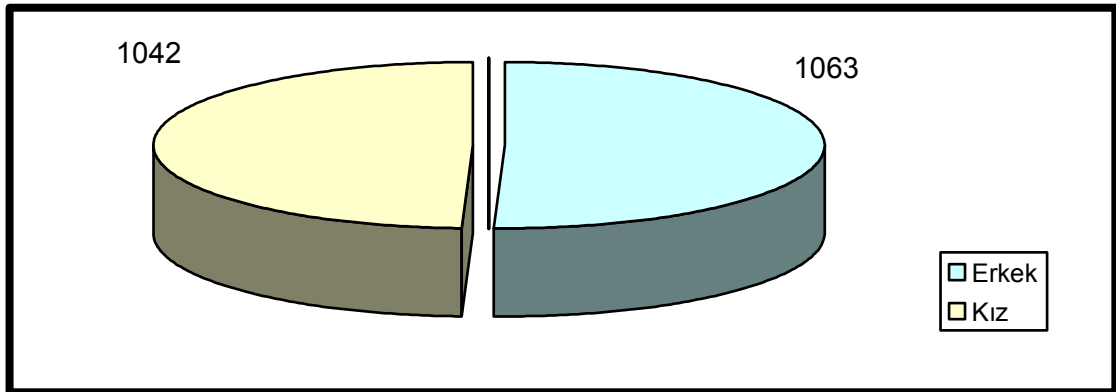
2001-2002 öğretim yılında 183 adet ilköğretim okulu bulunan Uşak'ta, bu okulların % 20'si Banaz ilçesinde yer alıyordu. 37 adet ilköğretim okulu bulunan Banaz'da 5474 öğrenci öğrenim görüyordu. Diğer bir ifade ile ildeki 43.792 öğrencinin % 12.5'lik kısmı Banaz ilçesinde bulunuyordu.

İlde yer alan ilköğretim okullarının % 29.7'si şehrsel yerleşmelerdedir. Banaz'da ilköğretim okullarının 6 adedi şehir merkezinde yer almaktadır. Okulların ilçe düzeyinde dağılımı incelendiğinde çoğunluğunun şehrsel değil kırsal alanda olduğu görülmektedir. İlçede 6 okulun şehir yerleşmesinde yer almasına karşılık 30 okul kırsal kesimdedir. Banaz şehir merkezinde 2001-2002 öğretim yılında faaliyet gösteren ilköğretim okullarının 4'ünde ikili öğretim yapılıyordu, 2' sinde ise tam gün öğretime devam edilmektedir (Tablo 17, Grafik 9).

Tablo 17. Banaz Şehrsel Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Öğretim Şekli			Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu
Normal	İkili	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
2	4	6	1063	1042	2105	35.7

İl M.E.M. İstatistikleri.

Grafik 9. Banaz Şehrsel Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

İlçe merkezi, Uşak şehrinden sonra ilin en gelişmiş yerleşmesi olduğu için çevresindeki kırsal alan için çekim merkezi durumundadır. Elverişli ulaşım imkânları sayesinde hızlı bir gelişme gösteren Banaz'a bağlı köy ve kasabalardan devamlı veya gününbirlik olarak şehir merkezindeki okullara öğrenci gelmektedir. Öğrencilerin bir

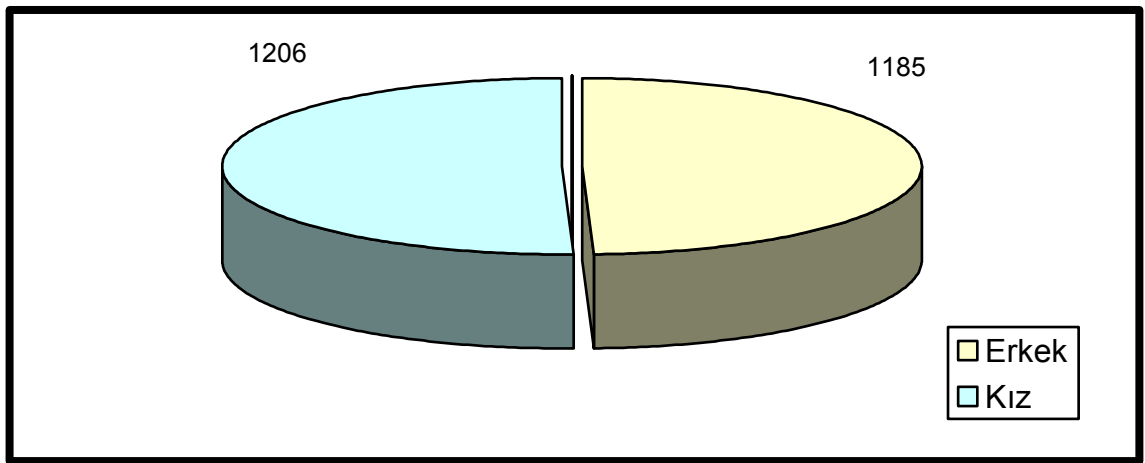
kısmı sabah ilçedeki okullara gelip akşam köylerine dönmek sureti ile gününbirlik göç yapmaktadır. Bu ve benzeri nedenlerle şehir merkezindeki okullar ihtiyacı karşılamakta zorlanmaktadır. Bu nedenle dördünde ikili öğretim uygulamasına gidilmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi ikili öğretimin eğitimdeki kalite açısından sorunlar doğurduğu bilinmektedir. Şehir merkezindeki 6 ilköğretim okulundan 4'ünde ikili öğretim yapıldığı düşünülecek olursa yeni okullara olan ihtiyaç daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu okullarda 2001-2002 öğretim yılında 1063' ü erkek olmak üzere 2105 öğrenci öğrenim görüyordu. Okulların sınıfları oldukça kalabalıktır. Nitekim aynı yıl ortalama sınıf yoğunluğu 35.7 öğrenciye kadar yükselmiştir.

2001-2002 öğretim yılında Banaz'ın kırsal yerleşmelerinin 1 adedinde ikili öğretim verilmekte diğer 12 ilköğretim okulunda ise tam gün eğitim verilmektedir (Tablo 18, Grafik 10). Bunlar tam teşekküllü okul olup B.S.İ.O.'lar dahil değildir. B.S.İ.O.'lar ayrıca değerlendirilecektir. Kırsal yerleşmelerde yer alan 13 ilköğretim okulunda 2001-2002 öğretim yılında 1185 erkek ve 1206 kız öğrenci olmak üzere 2391 kişi okumaktaydı (Harita 7).

Tablo 18. Banaz Kırsal Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

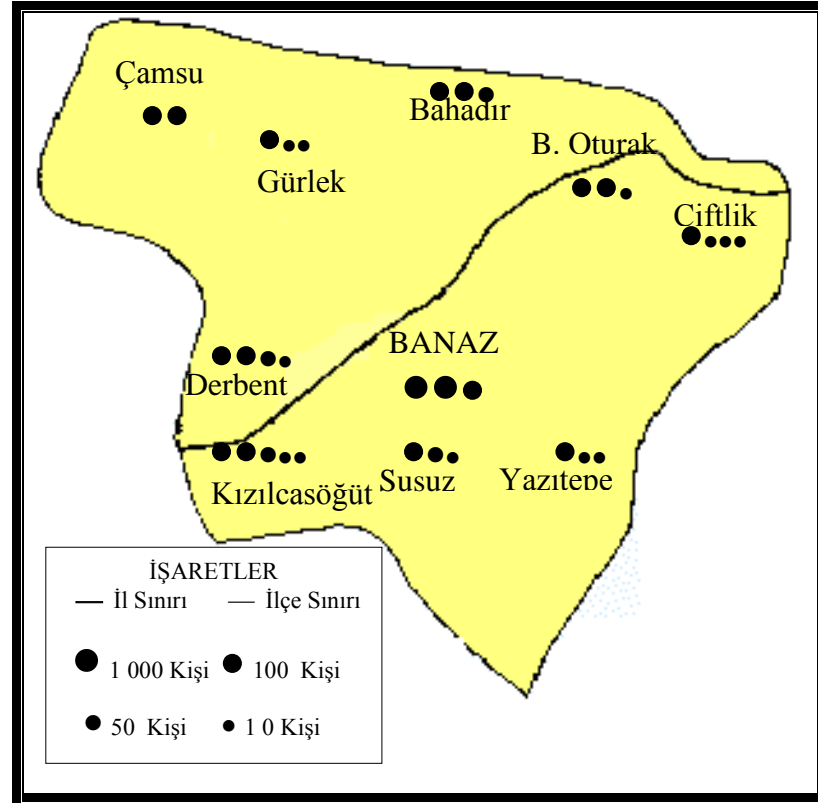
Öğretim Şekli			Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu
Normal	İkili	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
12	1	13	1185	1206	2391	21.5

İl M.E.M. İstatistikleri.

Grafik 10. Banaz Kırsal Yerleşmelerdeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Banaz ilçesinin kırsal kesimindeki öğrencilerin bir kısmı il merkezi yakın ve ulaşımı da kolay olduğu için öğrenimlerine Uşak şehrinde devam etmektedir. Özellikle erkek öğrenci sayısının kız öğrenci sayısına göre daha az olmasının bir sebebi de budur. İl genelinde kırsal yerleşmelerde yer alan ilköğretim okullarında ortalama sınıf yoğunluğu 21 öğrencidir. Banaz'da da yoğunluk değerleri buna yakındır. Sınıfların ortalama öğrenci yoğunluğu 21.5 kişidir.

Harita 6. Banaz İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Araştırma sahasının genelinde 2001-2002 öğretim yılında 70 adet birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulu bulunuyordu. Bu okulların dağılımı incelendiğinde 17 adedinin Banaz'da yer aldığı görülmektedir (Tablo 19). Yaklaşık olarak B.S.İ.O.'ların ¼' üne sahip olan Banaz'da, bu okullarda 298 erkek, 279 kız öğrenci devam ediyordu⁷². 17 okulda 577 öğrencinin öğrenim gördüğü B.S.İ.O.' larda ortalama sınıf yoğunluğu 9.8 kişidir. Genelde taşınmalı eğitim için uygun olmayan yerlerde bulunan bu okullarda

⁷²Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri, Uşak, 2002.

ilk üç sınıf birlikte eğitim görmektedir. Söz konusu okullarda öğretmene düşen öğrenci sayısı ortalama 21.4 kişidir.

Tablo 19. Banaz’da Yer Alan B.S.İ.O.’larda Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu	Öğretmene Düşen Öğrenci Sayısı
	Erkek	Kız	Toplam		
17	298	279	577	9.8	21.4

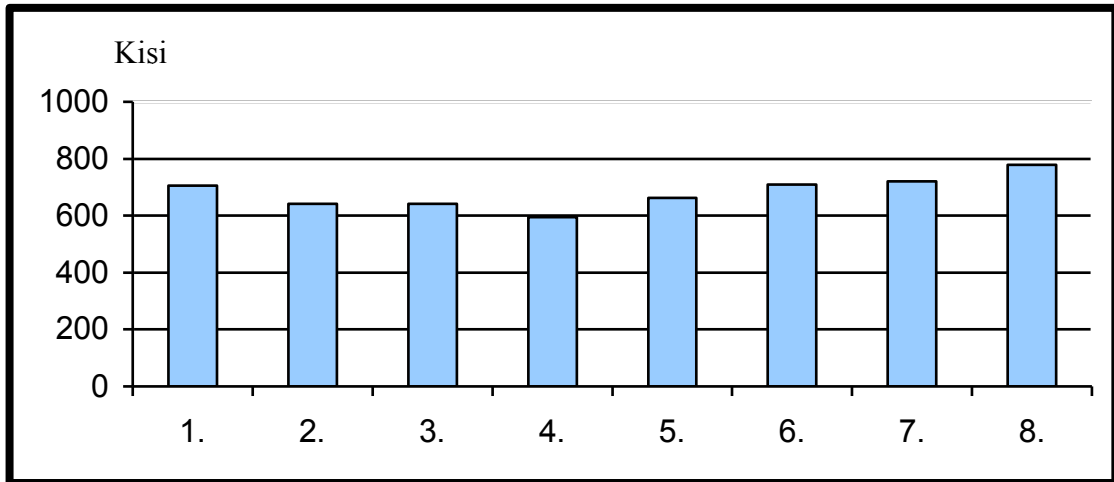
İl M.E.M. İstatistikleri.

İlköğretim okullarında 2001-2002 öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerin sınıflara dağılımı şöyledir (Tablo 20, Grafik 11). Banaz’ daki ilköğretim okullarında 1. sınıflara 705 öğrenci kayıt olmuştur. Aynı dönemde 779 öğrenci 8. sınıfı bitirerek ilköğretimi tamamlamıştır. Sınıflardaki öğrenci dağılımı incelendiğinde, B.S.İ.O.’larda öğrencilerin ilk üç sınıfta yoğun olarak yer aldığı, dördüncü ve beşinci sınıfa gelen öğrencilerin sayısının azaldığı ve altı, yedi, sekizinci sınıflarda ise öğrenci bulunmadığı dikkati çekmektedir. Bunun temel sebebi ise ilçe ve kasabalara uzak küçük kırsal yerleşmelerde okuyan öğrencilerin ilk üç sınıftan sonra taşınmalı eğitim uygulaması ile merkezi okullarda öğrenimlerine devam ettirmeleridir. Nitekim şehir ilköğretim okullarında altı, yedi ve sekizinci sınıflardaki öğrenci sayısındaki artışında sebebi yine taşınmalı eğitimidir. B.S.İ.O.’ların öğrencileri bu okullara dağıtıldığı için öğrenci sayısı artış göstermiştir.

Tablo 20. Banaz İlköğretim Okulları Sınıflarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Toplam
Şehir Yerleşmesi	262	227	223	230	239	278	312	316	2105
Kır Yerleşmesi	258	247	248	257	322	364	321	374	2391
B.S.İ.O	161	145	135	69	67	0	0	0	577
P.İ.O.	24	22	36	39	35	68	88	89	401
TOPLAM	705	641	642	595	663	710	721	779	5474

İl M.E.M. İstatistikleri.

Grafik 11. Banaz İlköğretim Okulları Sınıflarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

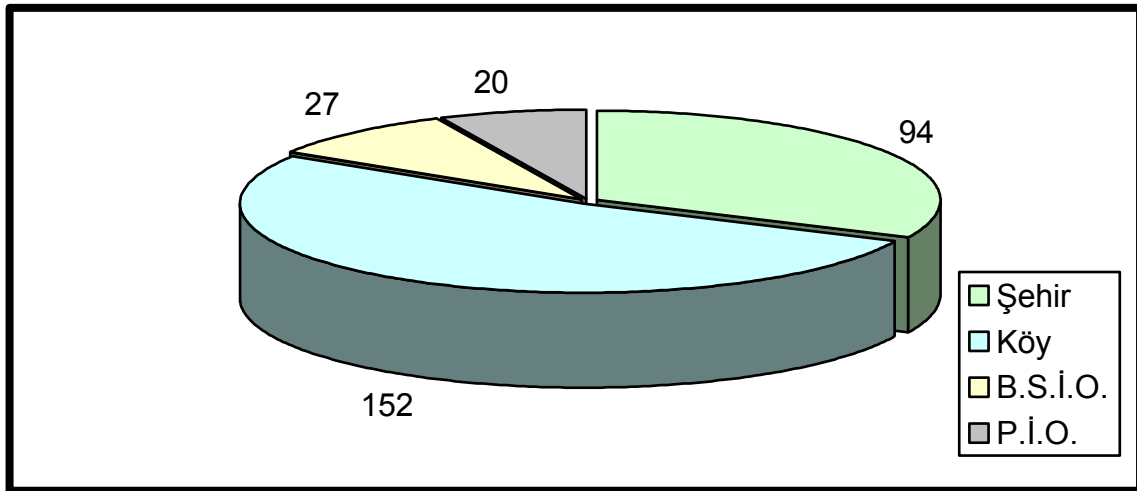
Banaz ilçesinde 2001-2002 öğretim yılında 287 öğretmen görev yapıyordu (Tablo 21, Grafik 12, Harita 8). Bu öğretmenlerin 166'sı sınıf öğretmeni kadrosunda yer almaktadır. Bunların 109 adedi branş öğretmeni ve 12'si de okul öncesi öğretmenidir. İlçede öğrenim gören 5474 öğrencinin 2105'inin şehir merkezinde öğrenim görmesine karşılık öğretmen sayısının ise yeterli olmadığı görülmektedir. Öğretmen sayısının yaklaşık % 33'ü şehir merkezindeki okullarda görev yapmaktadır. Bu durum öğretmene düşen öğrenci sayısının fazlalığına neden olmaktadır. Dolayısı ile öğretmen verimini de etkilemektedir. İlçede görev yapan öğretmenlerin 152 adedi köy ve kasabalarda bulunan ilköğretim okullarında, 27 adedi B.S.İ.O.' larda, 20 adedi de ilçede bulunan P.İ.O.' da görev yapmaktadır⁷³.

Tablo 21. Banaz İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Dağılımı (2001-2002).

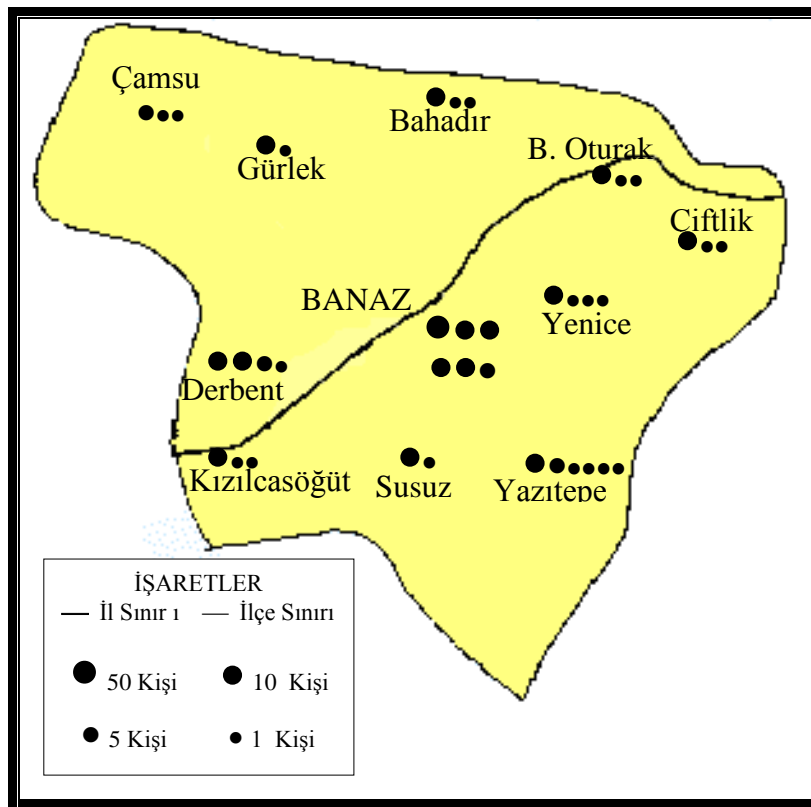
Adı	Erkek	Kadın	Toplam
Şehir Merkezi	65	29	94
Kırsal Yerleşmeler	96	56	152
B.S.İ.O.	24	3	27
P.İ.O.	16	4	20

İl M.E.M. İstatistikleri.

⁷³Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri, Uşak, 2002.

Grafik 12. Banaz İlköğretim Okullarında Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

Harita 7. Banaz İlköğretim Okullarında Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

D) EŞME

1953 yılına kadar Kütahya iline bağlı bir ilçe olan Uşak, bu tarihte il yapıldıktan sonra Manisa'ya bağlı olan Eşme de Uşak'a bağlanmıştır. Kapladığı alan

ile merkez ilçeden sonra en fazla yüz ölçüme sahip ilçe Eşme'dir⁷⁴. Doğusunda Uşak-Ulubey, batısında Alaşehir-Sarıgöl, kuzeyinde Kula-Selendi, güneyinde Denizli yer almaktadır.

Araştırma sahası olan Uşak'ta bulunan 183 adet ilköğretim okulunun 30 tanesi Eşme ilçesinde yer almaktadır. Eşme, nüfus büyüklüğü bakımından Banaz ilçesi kadar olmasına rağmen okul sayısı bakımından Banaz'dan yedi okul daha azdır. İldeki okulların % 16'sı ilçede yer almaktadır. İlçede iki adet de yatılı olarak eğitim verilen ilköğretim okulu bulunmaktadır.

İl genelinde olduğu gibi Eşme ilçesinde de ilköğretim okullarının büyük miktarı kırsal yerleşmelerdedir. Eşme ilçe merkezinde 4 adet ilköğretim okulu bulunmaktadır (Tablo 22, Grafik 13). Bu okullardan birinde ikili olarak öğretim yapılmaktadır. Diğer okullarda ise normal eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

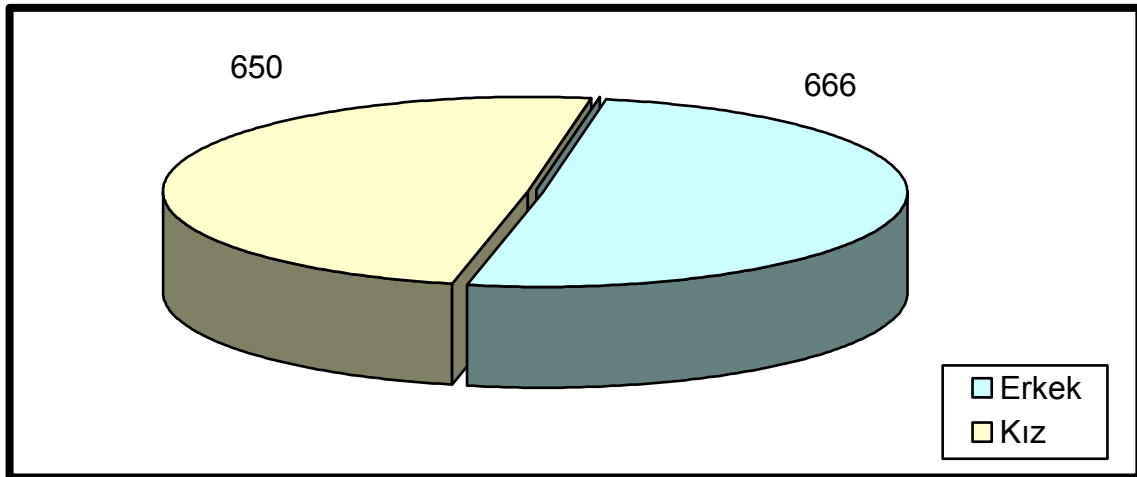
Tablo 22. Eşme Şehirsel Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Öğretim Şekli			Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu
Normal	İkili	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
3	1	4	666	650	1316	29.9

İl M.E.M. İstatistikleri.

2001-2002 öğretim yılında şehir merkezindeki okullarda 1316 öğrenci öğrenim görüyordu. Bu öğrencilerin 666'sı erkek, 650'si kız öğrencidir. İl genelinde şehir merkezlerinde sınıf öğrenci yoğunluğu 38.8 öğrencidir. Bu rakam Eşme ilçesinde ise ortalama 29.9 öğrencidir. İl geneline göre sınıf ortalama yoğunluğunun az olması, Eşme'de eğitim faaliyetleri için olumlu bir gelişmedir. Ancak eğitimin kalitesi açısından aynı şekilde düşünmek pek mümkün olmamaktadır. Çünkü özellikle branş öğretmeni sıkıntısı bulunmaktadır.

⁷⁴Cumhuriyet'in 75. Yılında Uşak İl Yıllığı, s.101.

Grafik 13. Eşme Şehirsel Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Uşak'taki ilköğretim okullarının 123 adedi diğer bir ifade ile okulların yaklaşık olarak % 70'i kırsal yerleşmelerde bulunmaktadır. Eşme ilçesinde de buna benzer bir durum söz konusudur. 13 adet köy ve kasaba ilköğretim okuluna ilave olarak 11 adet de B.S.İ.O.'nun varlığı düşünülecek olursa burada da okulların % 80'inin kırsal alanda olduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo23, Grafik 14).

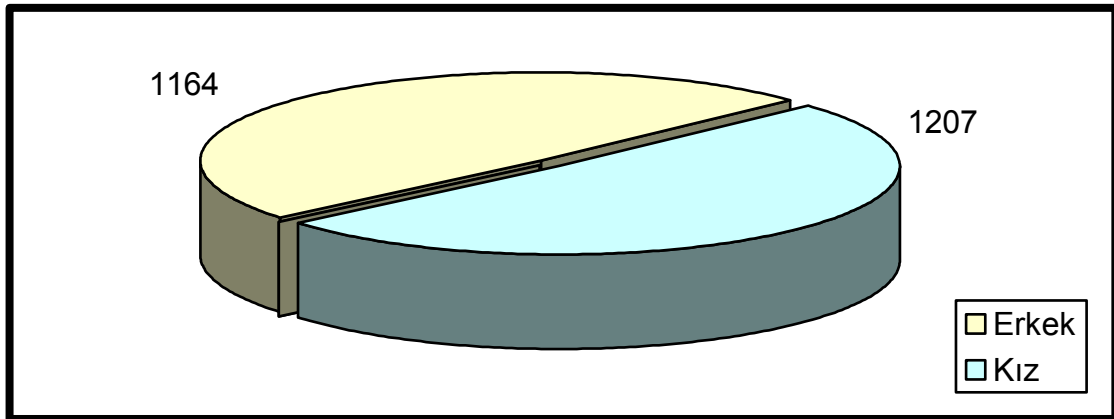
Tablo 23. Eşme Kırsal Yerleşmelerdeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Öğretim Şekli			Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu
Normal	İkili	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
13	-	13	1164	1207	2371	21.2

İl M.E.M. İstatistikleri.

Eşme kırsal yerleşmelerinde yer alan ilköğretim okullarında 2001-2002 öğretim yılında 1164 erkek ve 1207 kız öğrenci öğrenim görmüştür (Harita 9). Kırsal yerleşmelerdeki ilköğretim okullarında sınıflardaki öğrenci yoğunluğu ortalama 21.2 kişidir⁷⁵.

⁷⁵ İl Milli Eğitim Brifing Dosyası, Uşak, 2002.

Grafik 14. Eşme Kırsal Yerleşmelerdeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

İl genelinde olduğu gibi Eşme ilçesinde de birleştirilmiş sınıf uygulaması yaygındır. Şehrin sahip olduğu topografik yapı ve nüfusun ekonomik faaliyet türü küçük yerleşmeleri zorunlu kılmıştır. Bu nedenle ilçede 11 okul 2001-2002 öğretim yılında ancak birleştirilmiş sınıf uygulaması ile açık kalabilmiştir. Kuşkusuz öğrenci azlığı nedeni ile bu uygulamaya gidilmek durumunda kalınmıştır (Tablo24). Eşme'deki birleştirilmiş sınıflı okullarda 2001-2002 öğretim yılında 194 öğrenci öğrenim görüyordu.

Tablo 24. Eşme'de Yer Alan B.S.İ.O.'larda Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

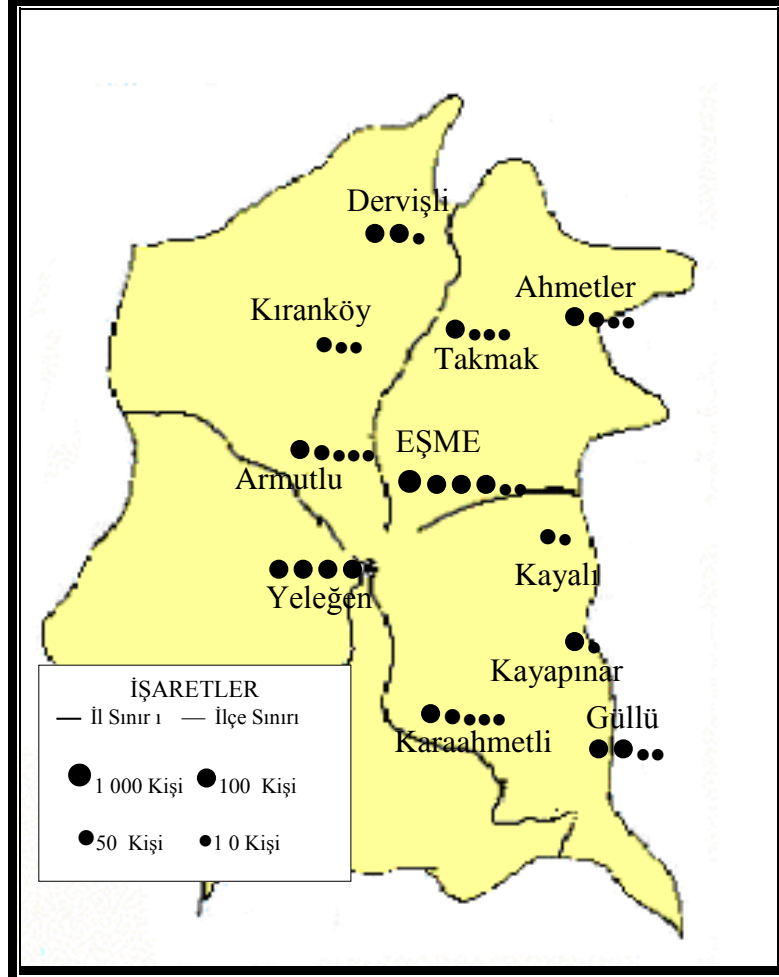
Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu	Öğretmene Düşen Öğrenci Sayısı
	Erkek	Kız	Toplam		
11	86	108	194	9.7	16.2

İl M.E.M. İstatistikleri.

Bütün sınıflardaki öğrencileri bir sınıfta toplayarak öğretim verilmesine rağmen B.S.İ.O.'larda ortalama sınıf yoğunluğu 9.7 öğrencidir⁷⁶. Öğretmene düşen öğrenci yoğunluğu ise 16.2 öğrencidir. Şehir merkezinde bir sınıfta ortalama 29.9 öğrencinin bulunması ile B.S.İ.O.'larda bir sınıfta ortalama 9.7 öğrencinin bulunması bir tezat oluşturmaktadır. Bu okullarda kaliteli bir eğitim verilemediği gibi kaynak israfına da neden olmaktadır. Merkezi yerlerde okullar yapılarak veya mevcut olanlara sınıf ilave edilerek söz konusu okulların öğrencileri öğrenimlerine buralarda devam etmelidir.

⁷⁶Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri, Uşak, 2002.

İlköğretim Okullarında öğrenim gören öğrencilerin sınıf dağılımı oldukça düzenlidir. Kuşkusuz bu durum ilköğretimin zorunlu olmasının bir sonucudur. Eşme ilçesinde yer alan B.S.İ.O.'larda öğrenim gören öğrenciler üçüncü sınıftan itibaren taşımali olarak veya yatılı olarak öğrenimlerine devam etmektedir (Tablo25, Grafik15).

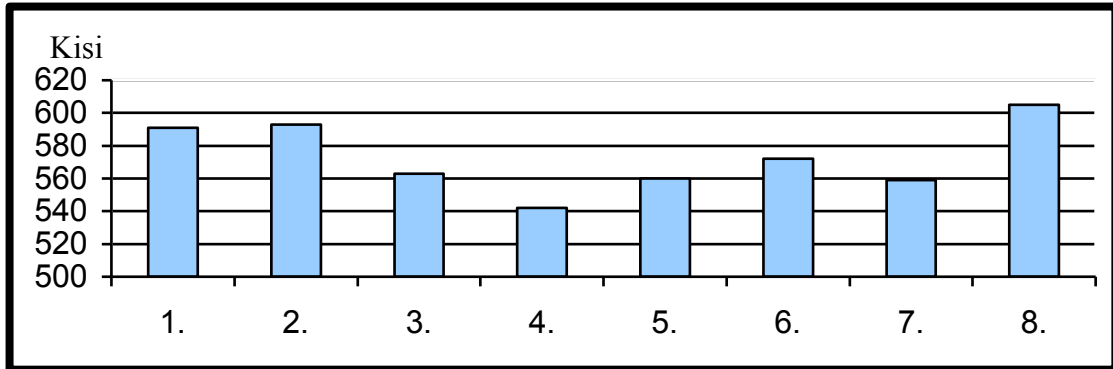
Harita 8. Eşme İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Tablo 25. Eşme İlköğretim Okulları Sınıflarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Toplam
Şehir İ.Ö.O.	174	155	159	152	151	174	167	184	1316
Kır İ.Ö.O.	311	302	290	316	312	267	279	294	2371
B.S.İ.O	64	75	55	0	0	0	0	0	194
Y.İ.B.O	13	22	27	32	46	45	47	46	278
P.İ.O.	29	39	32	42	51	86	66	81	426

TOPLAM	591	593	563	542	560	572	559	605	4585
---------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	-------------

İl M.E.M. İstatistikleri.

Grafik 15.Eşme İlköğretim Okulları Sınıflarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Uşak'ta bulunan 6 yatılı ilköğretim okulunun 2 adedi Eşme ilçesinde bulunmaktadır. Eşme Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'nda 2001-2002 öğretim yılında 278 öğrenci yatılı olarak öğrenim görüyordu. Yine Eşme'de bulunan 3 Eylül Pansiyonlu İlköğretim Okulu'nda aynı dönemde 426 öğrenci öğrenim görmüştür. Eşme'deki eğitim sorunlarının çözümünde önemleri inkar edilemeyecek olan bu okulların sayısı daha da artırılmalıdır. Bu şekilde B.S.İ.O. problemi çözülebilir. Eşme'de yer alan B.S.İ.O.'larda ilk üç sınıftan sora öğrenci bulunmamaktadır. Bu sınıfları bitiren öğrenciler yakın köy, kasaba ve şehirlerdeki ilköğretim okullarına taşınmalı olarak devam etmektedir. Bir kısmı da Y.İ.B.O. ve P.İ.O.'da yatılı olarak öğrenim görüyordu.

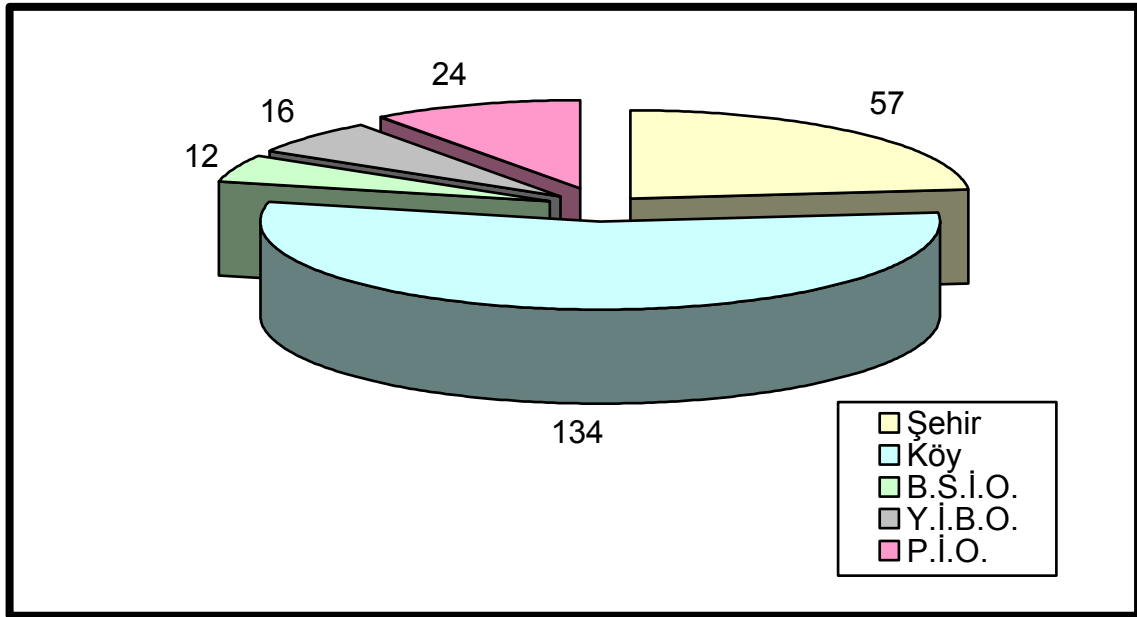
İlçedeki öğretmen dağılımına incelediğimizde en fazla öğretmenin köy ve kasabalardaki okullarda olduğu görülür. Nitekim 2001-2002 öğretim yılında Eşme'de görev yapan 233 öğretmenin yaklaşık olarak % 55'i köy ve kasaba okullarında çalışıyordu. 57 öğretmen şehirdeki okullarda, 12 öğretmen B.S.İ.O.'larda, 16 öğretmen Y.İ.B.O., 24 öğretmen de P.İ.O.'da görev yapıyordu (Tablo 26, Grafik16, Harita10).

Tablo 26. Eşme İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Dağılımı (2001-2002).

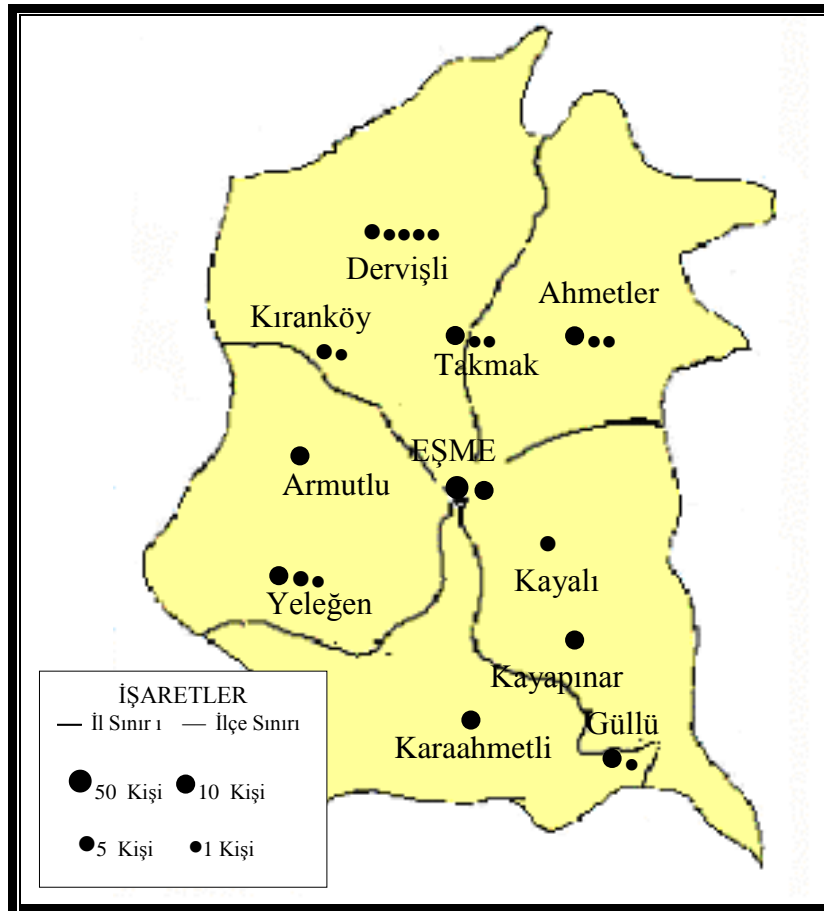
Adı	Erkek	Kadın	Toplam
Şehir İ.Ö.O.	41	16	57
Kır İ.Ö.O.	89	35	134
B.S.İ.O.	11	1	12
Y.İ.B.O.	12	4	16
P.İ.O.	15	9	24

TOPLAM	168	65	233
--------	-----	----	-----

İl M.E.M. İstatistikleri.

Grafik 16. Eşme İlköğretim Okullarında Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

Harita 9. Eşme İlköğretim Okullarında Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

E) KARAHALLI

Osmanlı döneminde Kütahya vilâyetinin Uşak kazasına bağlı bir kasaba olan Karahallı, 1907 yılında nahiye olmuştur. 1953 yılında yapılan idari taksimatla il haline getirilen Uşak'a bağlanarak ilçe statüsü kazanmıştır⁷⁷. İlçenin yeryüzü şekilleri oldukça dağlıktır. Bu nedenle tarım ve yerleşmeye elverişli alanı oldukça sınırlıdır. İlçe doğudan Sivaslı, batıdan Ulubey, güneyden Denizli ili ile çevrilidir. 323 km.² lik alana yayılmış olan Karahallı, 873 m. rakıma sahiptir. Olumsuz coğrafi şartlar, il merkezine ve anayola uzaklığı nedeni ile hızlı bir gelişme gösteremeyen Karahallı ilçesinin nüfusu ise 16.451 kişidir. 1955 yılında yapılan nüfus sayımına göre ilçe merkezinin nüfusu 4922 kişi iken bu sayı 2000 yılında 5243 kişi olmuştur. Nüfus artışındaki bu durağanlık Karahallı'nın gelişme trendinin oldukça yavaş olduğunu göstermektedir. İlçe yurt içi ve yurt dışına büyük oranda göç vermektedir.

Uşak ilindeki ilköğretim okullarının 12 adedi Karahallı ilçesinde bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile okulların yaklaşık olarak % 6.5'lik kısmına sahip olan Karahallı ilçesinde 1706 öğrenci öğrenim görüyordu. Uşak'ta yaygın olarak rastlanan kırsal yerleşmeler burada da görülmektedir. Bu nedenle ilköğretim okullarının 9'u kırsal alanda yer almakta, yine okulların 3 adedinde birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır.

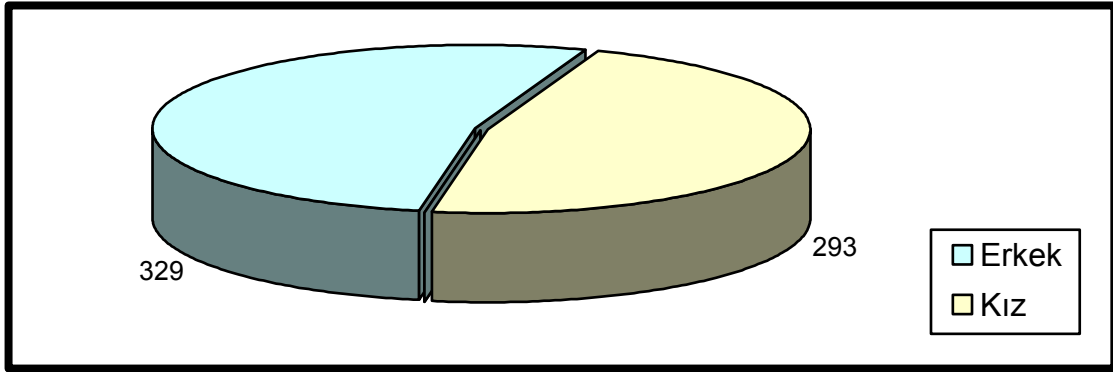
Karahallı ilçesinde bulunan 12 ilköğretim okulundan sadece 3 tanesi şehir merkezinde yer almaktadır (Tablo 27, Grafik 17). 2001-2002 öğretim yılında ilçe merkezinde bulunan okullara 329 erkek ve 293 kız öğrenci devam ediyordu. İlçedeki 1706 öğrencinin % 36.5'lik kısmının öğrenim gördüğü şehirdeki okullarda, öğrenci yoğunluğu ortalama 19.4 kişidir.

Tablo 27. Karahallı Şehirsel Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Öğretim Şekli			Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu
Normal	İkili	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
3	-	3	329	293	622	19.4

⁷⁷Cumhuriyet'in 75. Yılında Uşak İl Yıllığı, s.112.

İl M.E.M. İstatistikleri

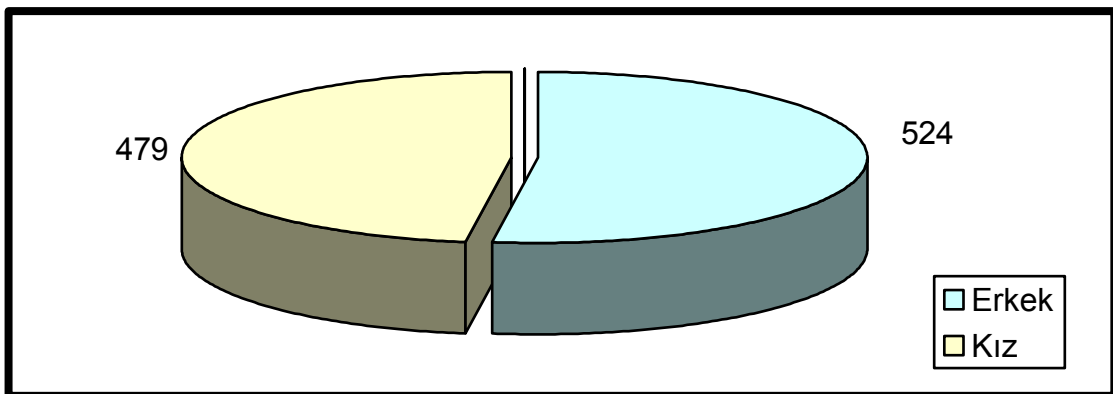
Grafik 17. Karahallı Şehirsel Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

İlde yer alan ilköğretim okullarının %70.3'ü kırsal kesimde yer almaktadır. Bu oran Karahallı ilçesinde % 63.5'e düşmektedir. İlçe merkezi dışındaki kırsal yerleşmelerde 6 adet ilköğretim okulu bulunmaktadır (Tablo 28, Grafik 18). 2001-2002 öğretim yılında bu okullarda 1003 öğrenci öğrenim görüyordu. 524 erkek ve 479 kız öğrencinin öğrenim gördüğü okulların sınıf yoğunluğu 15.9 öğrencidir.

Tablo 28. Karahallı Kırsal Yerleşmelerdeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Öğretim Şekli			Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu
Normal	İkili	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
6	-	6	524	479	1003	15.9

İl M.E.M. İstatistikleri.

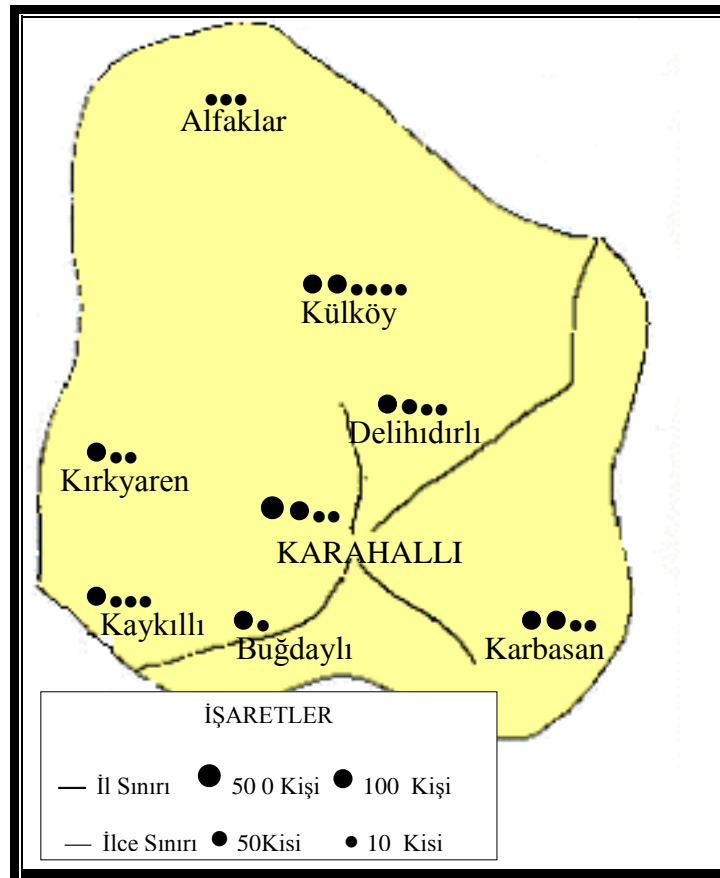
Grafik 18. Karahallı Kırsal Yerleşmelerdeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

12 adet ilköğretim okulunun bulunduğu ilçede, 3 okulda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılarak eğitim faaliyetleri devam ettirilmektedir (Tablo 29). Yerleşme nüfuslarının az ve dağınık şekilde bulunması nedeni ile bu yönteme başvurulmaktadır. Söz konusu okullarda 2001-2002 öğretim yılında 81 öğrenci öğrenim görmüştür. 42 erkek ve 39 kız öğrencinin okuduğu okullarda sınıf yoğunluğu ortalama 8.1 öğrencidir. Aynı okullarda bir öğretmenin okutmak zorunda olduğu öğrenci sayısı ise 27'yi bulmaktadır.

Tablo 29. Karahallı'da Yer Alan B.S.İ.O.'larda Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu	Öğretmene Düşen Öğrenci Sayısı
	Erkek	Kız	Toplam		
3	42	39	81	8.1	27.0

İl M.E.M. İstatistikleri.

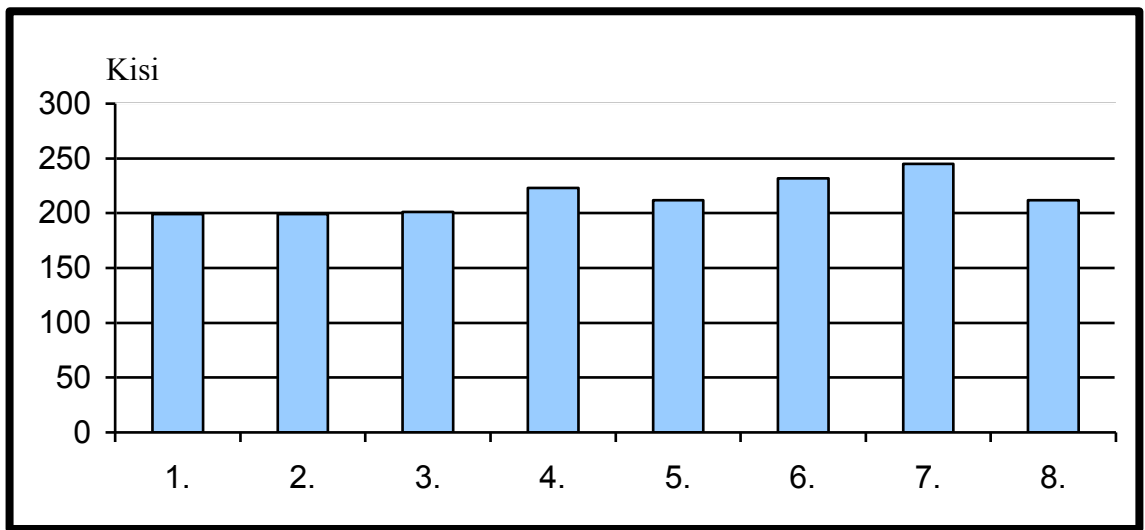
Harita 10. Karahallı İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

2001-2002 öğretim yılında Karahallı'daki 1706 öğrencinin 622 adedi şehir merkezinde yer alan ilköğretim okullarında, 1003 adedi köy ve kasabalardaki ilköğretim okullarında, 81 adedi ise birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında öğrenim görüyordu (Tablo 30, Grafik 19). Öğrencilerin sınıflara dağılımın incelendiğinde şehir okullarında 6. sınıftan sonra bir yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Öğrenci sayısındaki benzer artış köy ve kasaba ilköğretim okullarında 4. sınıftan itibaren başlamaktadır. Okullarda öğrenci sayısındaki bu artışın temel sebebi Karahallı'da bulunan 3 adet B.S.İ.O.'nun öğrencilerinin bu okullara devam etmesidir. 2001-2002 öğretim yılında B.S.İ.O.'larda 3. sınıftan sonra öğrenci bulunmamaktadır.

Tablo 30. Karahallı İlköğretim Okulları Sınıflarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Toplam
Şehir İ.Ö.O.	65	72	64	70	78	93	102	78	622
Kırsal İ.Ö.O.	95	100	105	153	134	139	143	134	1003
B.S.İ.O	22	27	32	0	0	0	0	0	81
TOPLAM	199	199	201	223	212	232	245	212	1706

İl M.E.M. İstatistikleri.

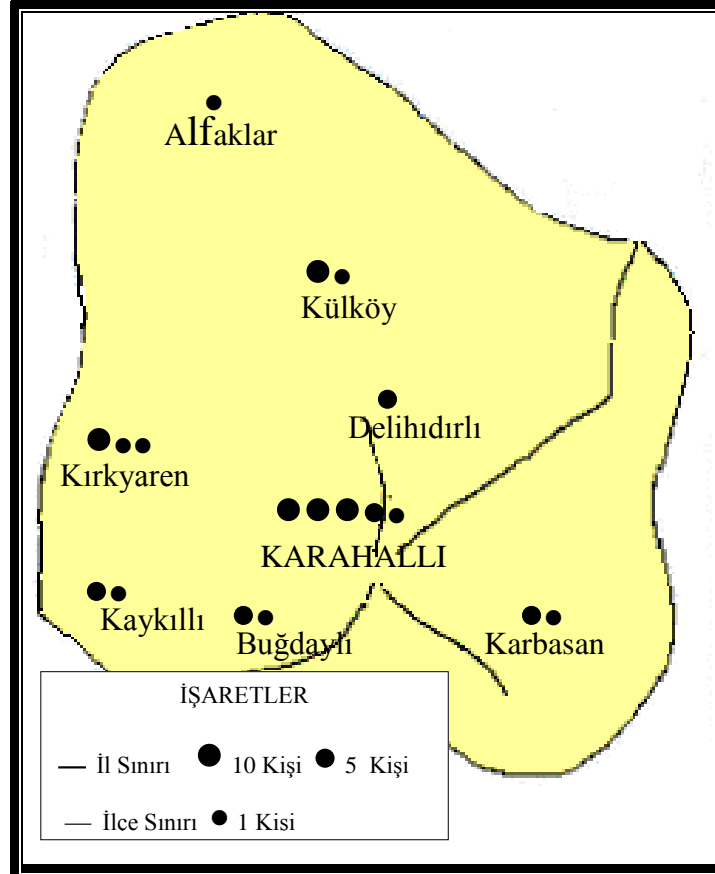
Grafik 19. Karahallı İlköğretim Okulları Sınıflarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

İldeki ilköğretim okullarında 2001-2002 öğretim yılında görev yapan 3010 öğretmenin, 105 adedi Karahallı ilçesinde çalışıyordu. Söz konusu öğretmenlerin 59'u sınıf öğretmeni, 45'i ise branş öğretmenidir. Okul öncesi öğretmeni olarak 1 eğitimci bulunmaktadır. İlçede görev yapan 105 öğretmenin 36 adedi ilçe merkezinde görev yapmaktadır. Köy ve kasaba okullarında 66 öğretmen, B.S.İ.O.'larda ise 3 öğretmenle eğitim-öğretim hizmetleri yürütülmüştür (Tablo 31, Grafik 20, Harita 12).

Tablo 31. Karahallı İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Dağılımı (2001-2002).

Adı	Erkek	Kadın	Toplam
Şehir İ.Ö.O.	25	11	36
Kırsal İ.Ö.O.	49	17	66
B.S.İ.O.	3	-	3
TOPLAM	77	28	105

İl M.E.M. İstatistikleri.

Harita 11. Karahallı İlköğretim Okullarında Öğretmen Dağılımı (2001-2002).
F) SİVASLI

Sivaslı ilçesi Ege Bölgesi'nin İçbatı Anadolu bölümünde yer almaktadır. Uşak ilinin güney doğusunda yer alan ilçe 486 km². yüzölçüme sahiptir⁷⁸. İl merkezine 35 km. mesafede olmasının olumsuz etkilerine karşılık özellikle Uşak-Denizli karayolunun Sivaslı'dan geçmesi yörenin sosyal ve ekonomik özelliklerini olumlu yönde etkilemektedir. İlçe kuzeydoğudan Banaz, doğudan Afyon, güneyden Çivril, güneybatıdan ise Karahallı ile çevrilidir.

Birbirinden çok farklı topografik yapıya sahip olan Sivaslı ilçesinde ekonomik ve sosyal hayat büyük ölçüde bu durumdan etkilenmektedir. Arazinin batı kesimi oldukça düz ovalardan meydana gelirken, doğu kısmı aksine dağlık bir görünüm arz etmektedir⁷⁹. Ovalık alandaki yerleşmeler daha büyük ve nüfusları daha fazladır. Verimli tarım arazileri üzerinde kurulu bulunan Pınarbaşı, Selçikler, Tatar ve

⁷⁸Lütfi ÖZAV, *Sivaslı İlçesinin Coğrafi Etüdü*, (Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayın No: 30, Afyon, 2002), s.30.

⁷⁹ÖZAV, a.g.e., s.31.

Yayalar'daki nüfus miktarı ve yerleşmelerin gelişmişlik özellikleri ilçenin doğu kesimine göre daha fazladır. Daha çok verimsiz ve dağlık arazinin bulunduğu bu kesimde yerleşmeler daha küçük ve dağınık olduğu gibi nüfus da azdır. Nüfusun ekonomik faaliyeti daha çok hayvancılık ve ormancılığa bağlıdır. İlçeyi batı ve doğu diye ikiye ayıran bu coğrafi özelliklerinin doğal bir sonucu olarak doğusunda göç olayı çok yaşanırken, bu oran batı kesimlerinde düşmektedir.

1908 yılında nahiye, 1948 yılında belediye olan Sivaslı, 1953 yılında yapılan idari düzenleme ile il statüsü verilen Uşak'a bağlanmıştır⁸⁰. İlçe statüsü kazandığı 1955 yılında nüfusu 15.925 kişi iken, 1997 yılında yapılan sayıma göre nüfusu 27.468 kişiye çıkmıştır⁸¹. Şehir merkezinin nüfusu ilçe olduğu 1955 yılında 3207 iken, 2000 yılında 6837 kişi olmuştur. Nüfusta az miktarda da olsa bir artış meydana gelmiştir. Bu durum ilçenin verimli tarım arazileri ve ulaşım imkanlarının doğal bir sonucudur.

Cumhuriyet'ten sonra eğitimdeki gelişmelerin etkisi Sivaslı'da da görülmüştür. 1926-1927 öğretim yılında merkez, Tatar ve Kökez köylerinde ilköğretim okulları açılmıştır. 1946 yılında Pınarbaşı ve Ağaçbeyli, 1947'de Selçikler, 1949 yılında Yayalar ve 1953 yılında Eldeniz'de yeni okullar faaliyete geçmiştir. 2001-2002 öğretim yılında Uşak'ta bulunan 183 ilköğretim okulunun 19 adedi Sivaslı'da bulunuyordu. Bu sayı ildeki toplam okul sayısının yaklaşık %10'luk kısmını oluşturmaktadır. Diğer ilçelerde olduğu gibi Sivaslı'da da nüfusun önemli bir kısmı kırsal yerleşmelerde oturmaktadır. Gerçekten ilköğretim okullarının çoğu köy ve kasabalarda yer almaktadır. Okulların 4 adedi şehir merkezinde, 15 adedi ise kırsal yerleşmelerde bulunmaktadır.

2001-2002 öğretim yılında 2903 öğrenciye sahip olan Sivaslı'daki ilköğretim okullarının 4'ü ilçe merkezinde bulunmaktadır (Tablo 32, Grafik 20). 591 erkek ve 579 kız olmak üzere 1170 öğrenciye sahip olan okulların sınıflarındaki öğrenci yoğunluğu ortalama 24.9 kişidir.

Tablo 32. Sivaslı Şehirsel Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

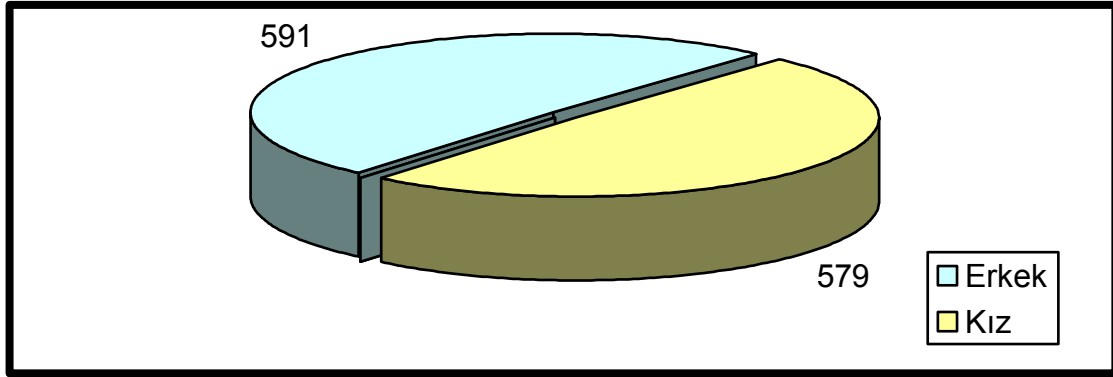
Öğretim Şekli			Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu
Normal	İkili	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	

⁸⁰Cumhuriyet'in 75. Yılında Uşak İl Yıllığı , s.181.

⁸¹2000 Yılı Nüfus Sayım Sonuçları, İl Nüfus Müdürlüğü, Uşak.

4	-	4	591	579	1170	24.9
---	---	---	-----	-----	------	------

İl M.E.M. İstatistikleri.

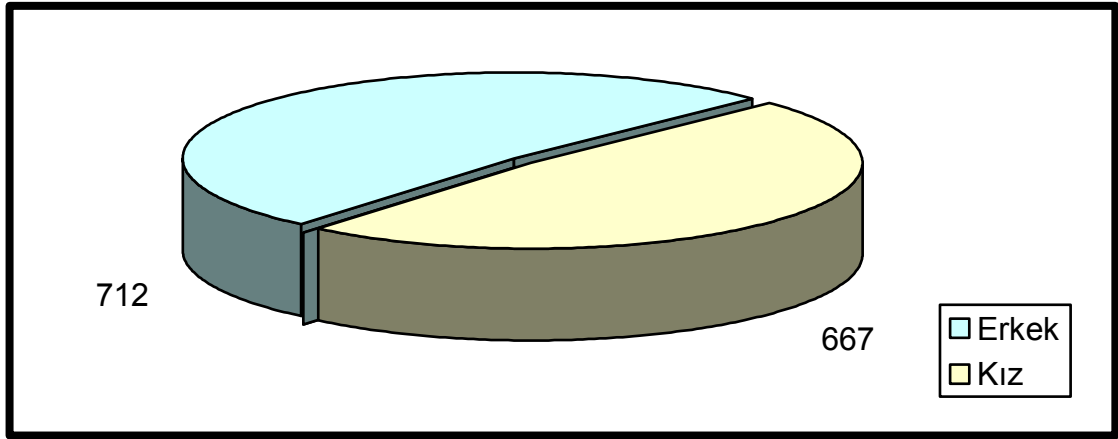
Grafik 20. Sivaslı Şehirsel Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Daha önce de belirtildiği gibi il genelindeki ilköğretim okullarının % 70.3'lük kısmı kırsal kesimde yer almaktadır. Bu oran Sivaslı ilçesinde yaklaşık olarak % 73 olarak gerçekleşmiştir. İlçenin kırsal yerleşmelerinde 6 adet ilköğretim okulu bulunmaktadır (Tablo 33, Grafik 21). 2001-2002 öğreti yılında söz konusu okullarda 712 erkek ve 667 kız öğrenci öğrenim okuyordu (Harita 13). İlçedeki öğrencilerin yaklaşık % 45.5'lik kısmının öğrenim gördüğü okullarda sınıf yoğunluğu ortalama 24.2 kişidir.

Tablo 33. Sivaslı Kırsal Yerleşmelerdeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Öğretim Şekli			Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu
Normal	İkili	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
6	-	6	712	667	1379	24.2

İl M.E.M. İstatistikleri.

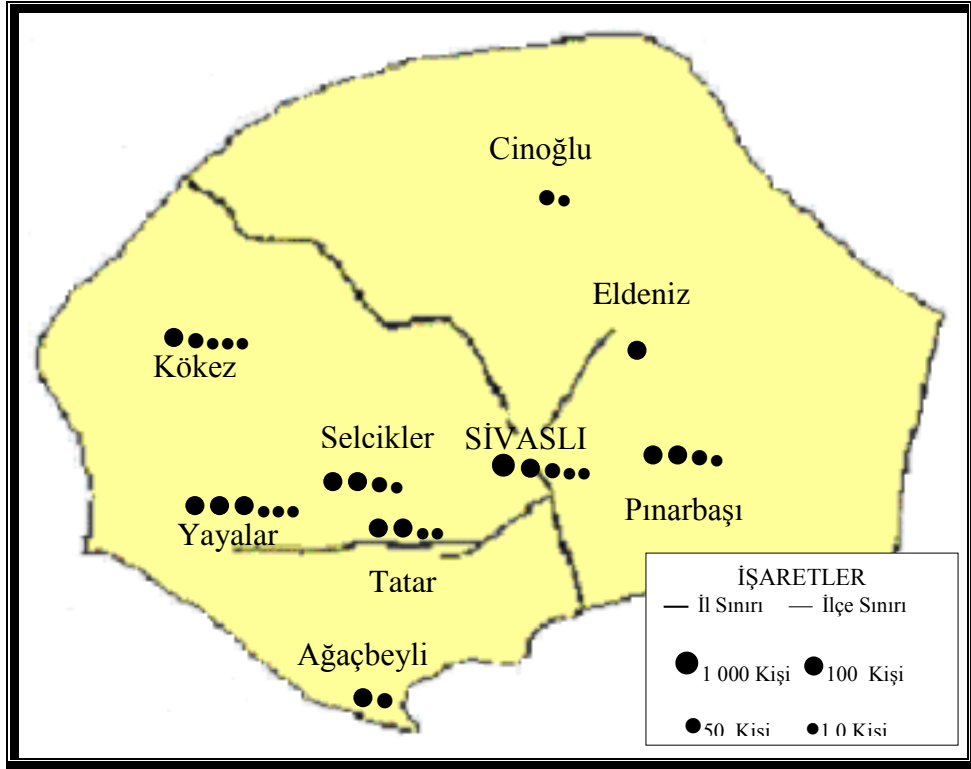
Grafik 21. Sivaslı Kırsal Yerleşmelerdeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Uşak'ta Milli Eğitime Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren 70 adet B.S.İ.O. bulunmaktadır. 2001-2002 öğretim yılında adı geçen okulların 9 adedi Sivaslı ilçesinde yer alıyordu (Tablo 34). 174 erkek ve 180 kız öğrencinin okuduğu bu okulların sınıflarındaki öğrenci yoğunluğu ortalama 17.7 kişidir. B.S.İ.O.'larda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise 23.6 kişidir.

Tablo 34. Sivaslı'da Yer Alan B.S.İ.O.'larda Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu	Öğretmene Düşen Öğrenci Sayısı
	Erkek	Kız	Toplam		
9	174	180	354	17.7	23.6

İl M.E.M. İstatistikleri.

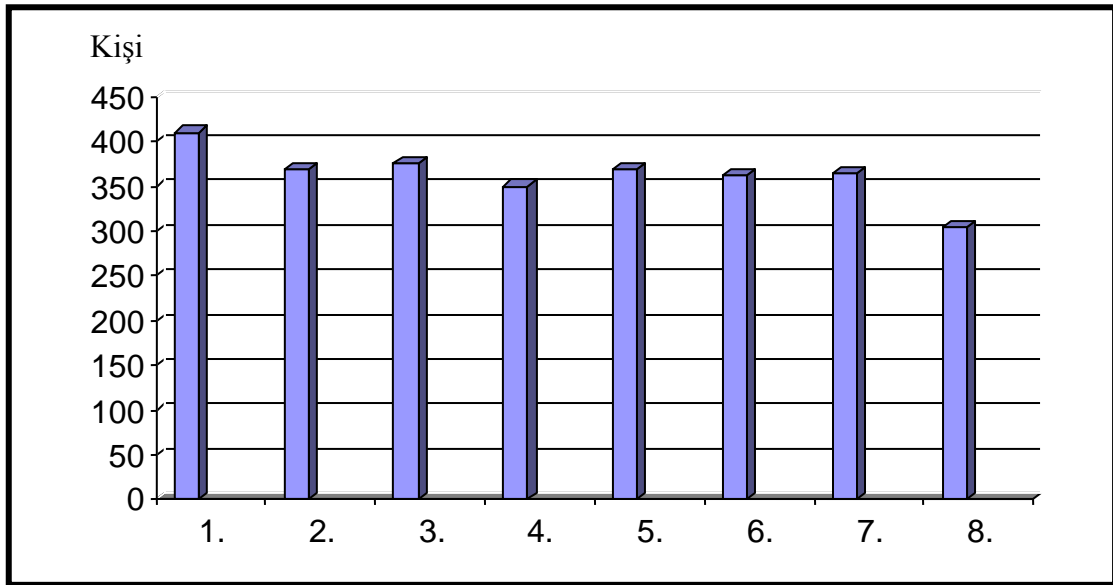
Harita 12. Sivaslı İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

İlçedeki ilköğretim okullarının sınıf dağılımına bakıldığında 1. sınıflarda 410 olan öğrenci sayısının, aynı yıl 8. sınıflarda 304 kişi olduğu görülür. Öğrenci sayısının azalmasının temel nedeni ilçenin il merkezine yakın olmasıdır. Bu nedenle öğrencilerin bir kısmı il merkezindeki okulları tercih etmesidir (Tablo 35, Grafik 22). Öğrencilerin sınıf dağılımlarında köy ve kasabalarda yer alan ilköğretim okullarında ve B.S.İ.O.' larda özellikle 5. sınıftan sonra öğrenci azlığı dikkati çekmektedir. Öğrenciler 6.,7.,ve 8. sınıfları daha çok ilçe merkezindeki okullarda okumayı tercih etmektedir. Bu durum kırsal yerleşmelerdeki okulların eğitim seviyelerinin daha düşük olması ile yakından ilgilidir.

Tablo 35. Sivaslı İlköğretim Okulları Sınıflarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Toplam
Şehir İ.Ö.O.	112	132	126	140	144	180	166	163	1170
Kır İ.Ö.O.	206	165	159	147	180	182	199	141	1379
B.S.İ.O.	85	71	91	63	4	0	0	0	354
TOPLAM	410	368	376	350	368	362	365	304	2903

İl M.E.M. İstatistikleri.

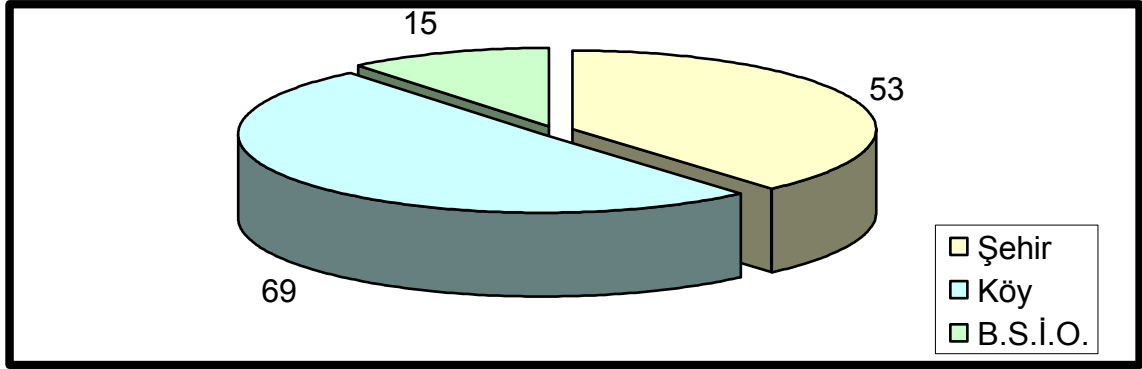
Grafik 22. Sivashli İlköğretim Okulları Sınıflarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Sivashli ilçesinde 2001-2002 öğretim yılında 137 öğretmen görev yapıyordu. Öğretmenlerin 88 adedi sınıf, 48 adedi branş ve 1 adedi de okul öncesi öğretmeni kadrosundadır. Aynı dönemde söz konusu olan öğretmenlerin 53 adedi ilçe şehir merkezinde bulunan ilköğretim okullarında çalışıyordu (Tablo 36, Grafik 23, Harita 14). 69 öğretmen köy ve kasabalarda bulunan okullarda ve 15 öğretmen ise B.S.İ.O.'larda görev yapıyordu.

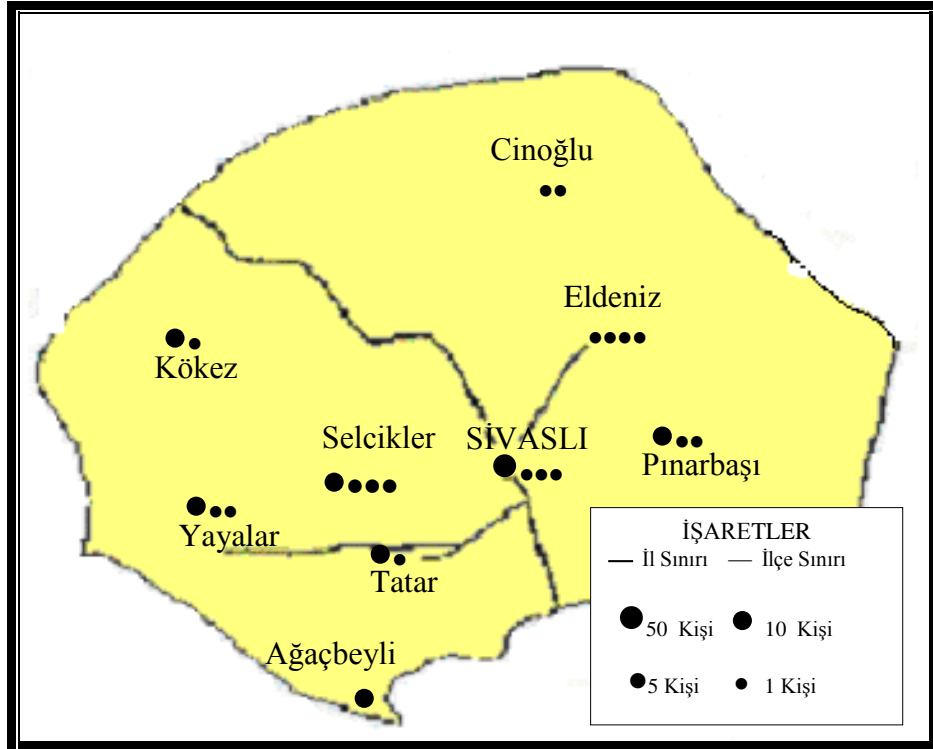
Tablo 36 .Sivashli İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

Adı	Erkek	Kadın	Toplam
Şehir İ.Ö.O.	33	20	53
Kırsal İ.Ö.O.	41	28	69
B.S.İ.O.	13	2	15
TOPLAM	87	50	137

İl M.E.M. İstatistikleri.

Grafik 23. Sivaslı İlköğretim Okullarında Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

Harita 13. Sivaslı İlköğretim Okullarında Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

G) ULUBEY

İlköğretim kademesinde ele alacağımız son ilçe Ulubey'dir. İlçe Ege Bölgesi'nin İçbatı Anadolu bölümünde yer almaktadır. İdari olarak bağlı olduğu Uşak il merkezine 30 km. mesafededir. 798 km². alan kaplayan Ulubey ilçesi kuzeyden merkez ilçe, doğudan Karahallı, batıdan Eşme, güneyden Denizli ile çevrilidir⁸². İçbatı Anadolu eşiğinde bir yayla görünümüne sahip olan Ulubey, tarihi dönemlerden beri çeşitli uygarlıkların egemenliği altında kalmıştır.

Osmanlı döneminde merkez olma özelliğinden dolayı Göbek, Ulu göbek olarak adlandırılan ilçe tarihte sahip olduğu önemini Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden itibaren kaybetmeye başlamıştır⁸³. Cumhuriyet'ten sonraki dönemde karayolu ve demiryolunun Uşak'tan geçmesi nedeni ile Ulubey, giderek eski önemini kaybetmeye başlamıştır.

9 Temmuz 1953 tarihinde il statüsüne kavuşan Uşak'a bağlanmış ve ilçe olmuştur. 1955 yılı nüfus sayımına göre 4103 kişilik nüfusa sahip olan Ulubey hızlı bir gelişme gösterememiştir. Sadece ilçe olduktan sonra gelen kamu görevlileri ile az bir nüfus artışı yaşanmıştır⁸⁴. 2000 yılı sayımına göre toplam 20.017 kişi olan ilçenin merkez nüfusu 5132 kişidir. Uşak il merkezine yakın olması gelişmeyi önleyen temel sebeplerden biridir. Diğer yandan Uşak-Ankara karayolu ve İzmir-Afyon demiryolunun il merkezinden geçmesi ve Ulubey'in bu güzergahın dışında kalması da ilçenin gelişememe sebeplerindedir. İlçede ekonomik gelişmenin yavaş olması yöreden dışarıya yönelik göç olayını teşvik etmektedir.

Osmanlı döneminde daha gelişmiş bir eğitim merkezi olan Ulubey, bu özelliğini günümüze kadar devam ettirememiştir. Bugün Uşak'ta bulunan 183 ilköğretim okulunun sadece 14 adedi Ulubey' de bulunmaktadır. 2001-2002 öğretim yılında ildeki 43.792 ilköğretim öğrencisinin sadece 1926'sı ilçedeki bu okullarda öğrenim görüyordu.

Okulların 4 adedi ilçe merkezinde, 10 adedi ise köy ve kasabalarda yer almaktadır. Ayrıca bu okulların 5'inde birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır. İlköğretim okullarının % 29'u ilçe merkezinde yer almaktadır ki bu oran il genelinde de benzerlik göstermektedir. Ulubey şehir merkezinde bulunan ilköğretim okullarında

⁸²Adil KARAMAN , “Son Ulubey Kadısı Hacı Halit Hoca ve Ulubey Tarihi Üzerine Notlar”, 25-27 Ekim 2001, 21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu, (C.2, İstanbul ,2001), s.585.

⁸³Tuncer YÜKSEL, “Ulubey İlçesinin Şehirsel Gelişimi ve Başlıca Sorunları” , 25-27 Ekim 2001, 21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu, (C.2, İstanbul ,2001), s.717.

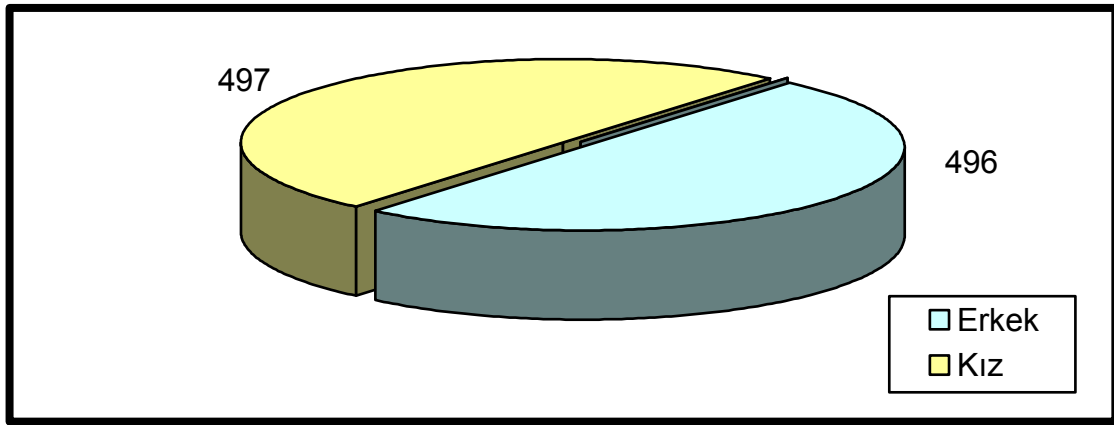
⁸⁴YÜKSEL, a.g.e., s.720.

2001-2002 öğretim yılında 993 öğrenciye eğitim verilmiştir. 496'sının erkek ve 497'sinin kız öğrenci olduğu okulların sınıf yoğunluğu ortalama 26.1 kişidir (Tablo 37, Grafik 24).

Tablo 37. Ulubey Şehirsel Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Öğretim Şekli			Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu
Normal	İkili	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
4	-	4	496	497	993	26.1

İl M.E.M. İstatistikleri.

Grafik 24. Ulubey Şehirsel Yerleşmedeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

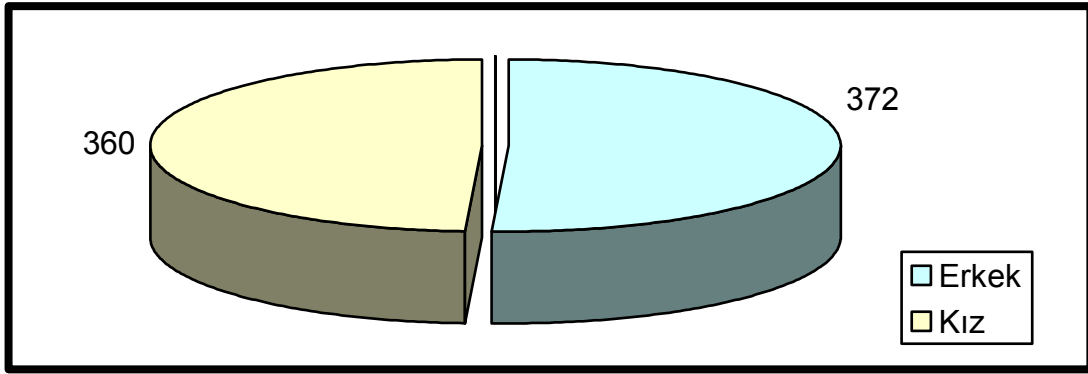
Ulubey ilçe nüfusunun önemli bir bölümü kırsal yerleşmelerde yaşamaktadır. Bu nedenle mevcut okullarında % 71'lik kısmı kırsaldaki bu köy ve kasabalarda bulunmaktadır⁸⁵. İlçedeki ilköğretim okullarının kırsal ve kentsel dağılımı il geneli ile paralellik arz etmektedir. 5 adet ilköğretim okul köy ve kasabalarda yer almaktadır (Tablo 38, Grafik 25). 2001-2002 öğretim yılında söz konusu okullarda 372 erkek ve 360 kız öğrenci öğrenim görüyordu. Toplam 732 öğrencinin bulunduğu okulların sınıf öğrenci yoğunluğu ortalama 15.9 kişidir.

Tablo 38. Ulubey Kırsal Yerleşmelerdeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

⁸⁵2000 Yılı Nüfus Sayım Sonuçları, İl Nüfus Müdürlüğü.

Öğretim Şekli			Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu
Normal	İkili	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
5	-	5	372	360	732	15.9

İl M.E.M. İstatistikleri.

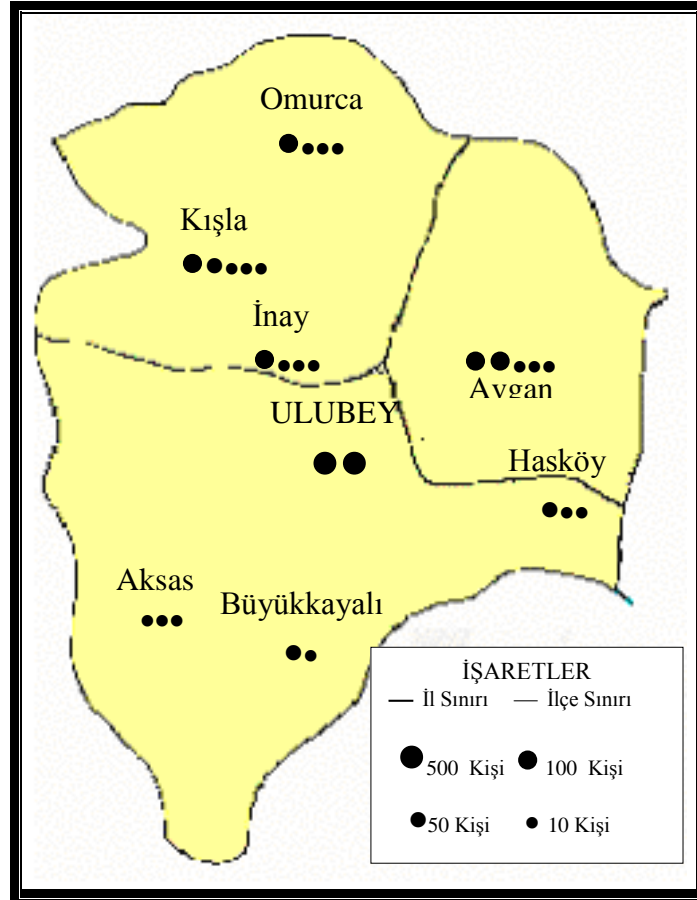
Grafik 25. Ulubey Kırsal Yerleşmelerdeki İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Kırsal yerleşmelerin dağınıklığı ve küçüklüğüne bağlı olarak Ulubey’de 5 adet birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulu açılmıştır. 2001-2002 öğretim yılında farklı sınıflarda olmalarına karşın öğrenci azlığı nedeni ile, 201 öğrenci aynı sınıfta okumak zorunda kalmıştır. Bu öğrencilerin 104’ü erkek ve 97 adedi kız öğrencilerden oluşuyordu (Tablo 39, Harita 15). Ortalama olarak bir sınıfta 14.4 öğrenci okumaktadır. Her öğretmenin ilgilenmek durumunda olduğu öğrenci ortalaması ise 25.1 kişidir.

Tablo 39. Ulubey’de Yer Alan B.S.İ.O.’larda Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğrenci Yoğunluğu	Öğretmene Düşen Öğrenci Sayısı
	Erkek	Kız	Toplam		
5	104	97	201	14.4	25.1

İl M.E.M. İstatistikleri.

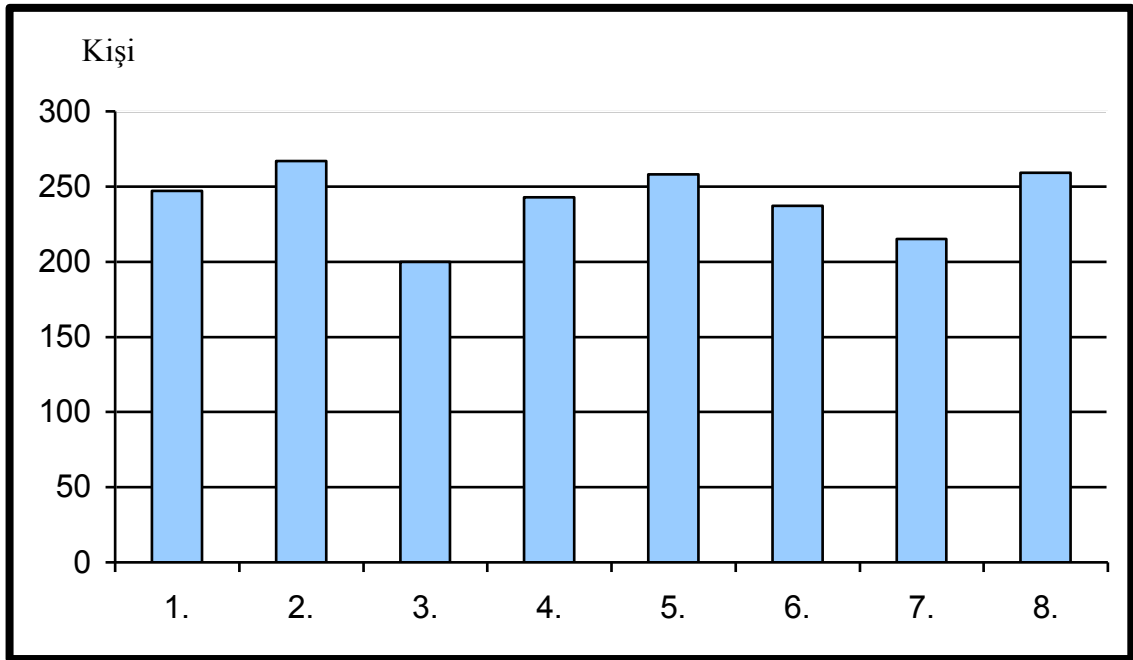

Harita 14. Ulubey İlköğretim Okullarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

Diğer ilçelerde olduğu gibi Ulubey’de de öğrencilerin sınıflara dağılımı incelendiğinde özellikle 5. sınıftan sonra ilçe merkezindeki okullarda belirgin bir artış görülmektedir (Tablo 40, Grafik 26). İlk beş sınıfı kendi köylerinde bulunan B.S.İ.O.’larda tamamlayan öğrenciler, daha sonraki eğitimlerini taşınmalı uygulaması ile şehir merkezi ve kasabalarda bulunan merkezi okullarda tamamlamaktadır.

Tablo 40. Ulubey İlköğretim Okulları Sınıflarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Toplam
Şehir İ.Ö.O	113	126	92	118	125	140	123	156	993
Kırsal İ.Ö.O.	101	95	70	79	95	97	92	103	732
B.S.İ.O	33	46	38	46	38	0	0	0	201
TOPLAM	247	267	200	243	258	237	215	259	1926

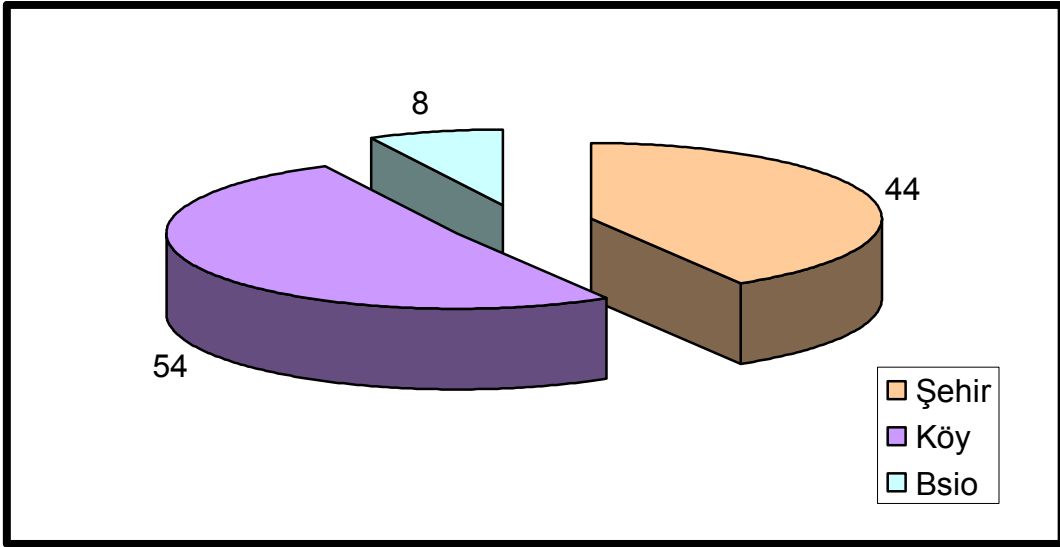

Grafik 26. Ulubey İlköğretim Okulları Sınıflarında Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

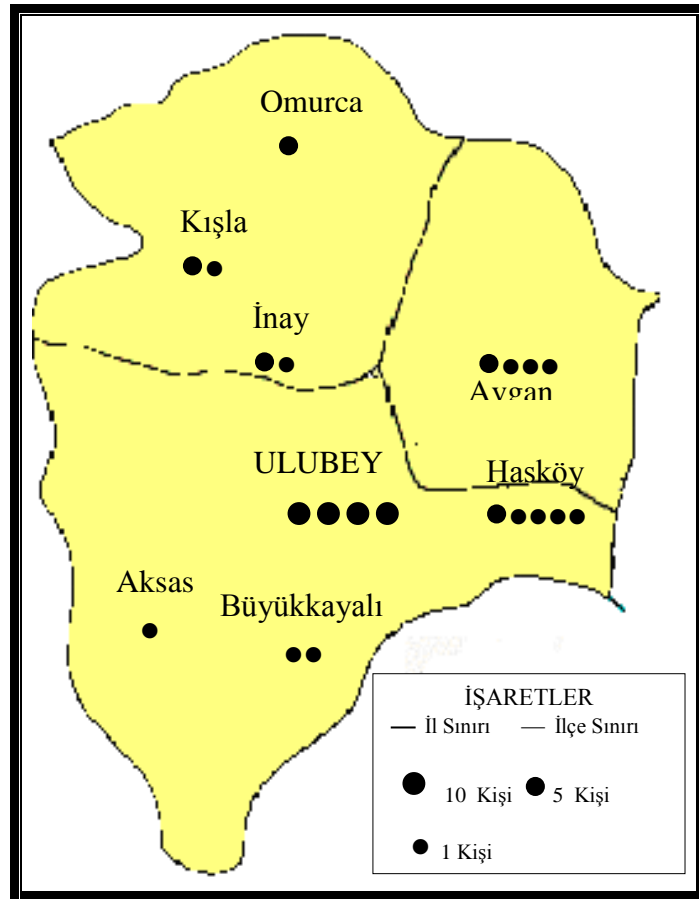
Uşak'ta bulunan ilköğretim okullarında 2001-2002 öğretim yılında görev yapan öğretmenlerin % 32'si Ulubey'de çalışıyordu. Aynı yıl 108 öğretmen ilçede bulunan 14 ilköğretim okulunda çalışıyordu. Bu öğretmenlerin okuttuğu öğrenci sayısı ise 1926 kişiyi bulmaktadır (Tablo 41, Grafik 27, Harita 16). Öğretmenlerin 57 adedi sınıf, 49 adedi branş ve 2'si ise okul öncesi öğretmenliği kadrosundadır. Yine söz konusu öğretmenlerin 44'ü şehirde bulunan ilköğretim okullarında çalışmaktadır. 54 öğretmen köy ve kasabalardaki okullarda, 8 öğretmen de B.S.İ.O.' larda görev yapmıştır.

Tablo 41. Ulubey İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Dağılımı (2001-2002).

Adı	Erkek	Kadın	Toplam
Şehir İ.Ö.O.	28	16	44
Kırsal İ.Ö.O.	26	28	54
B.S.İ.O.	7	1	8
TOPLAM	33	29	62

Grafik 27. Ulubey İlköğretim Okullarında Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

Harita15. Ulubey İlköğretim Okullarında Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

III. TAŞIMALI EĞİTİM

A) GELİŞİMİ

Genel olarak Alp-Himalaya kıvrım sisteminde yer alan ülkemizde engebeli araziler önemli yer tutmaktadır. Ortalama 1100 m. yükseltiye sahiptir. Bundan daha önemli olanı ise ülkemizin sahip olduğu topografik yapıdır. Çok arızalı ve engebeli yapının bulunması ülkemizin doğal koşullarını ve dolayısı ile de sosyal ve kültürel özelliklerini etkilemektedir. Taşımali eğitim faaliyetleri de ülkemizin topografyasını ortaya çıkardığı bir sonuçtur.

Ekonomik bakımdan henüz bir tarım ülkesi olmamız nedeni ile nüfusumuzun önemli bir kısmı hala toprağa bağlı olarak yaşamaktadır. Toprağa bağımlılık toprağa göre hareket etmeyi gerekli kılmaktadır. Arızalı topografya nedeni ile tarım alanlarının parçalanmış olması bu topraklardan geçimini temin eden nüfusun da parçalanmasına ve dağılmasına neden olmaktadır. Sonuçta kırsal kesimde köy ve kasaba yerleşmeleri meydana geldiği gibi daha küçük köy altı yerleşme grupları da ortaya çıkmaktadır. Arazinin yapısına göre tarım ve hayvancılığın yapıldığı söz konusu yerleşmelerin nüfus sayısı da oldukça sınırlıdır. Söz konusu yerleşmelerin elektrik- yol- telefon gibi alt yapı ihtiyaçlarının karşılanması problem olduğu gibi burada yaşayan nüfusun eğitimini sağlamak da zorluklar çekilmektedir. Genelde bir ilköğretim okulu için gerekli sayıda öğrencinin bulunmadığı bu tip yerleşmelerde tam teşekküllü okulların açılması veya mevcut olanların açık tutulması pek mümkün olamamaktadır. Buralarda eğer sayı az ise öğrencilerin tümü bir sınıfta, sayı fazla ise ikiye bölünmek sureti ile birleştirilmiş sınıflarda okutulmaktadır. Kaliteli bir eğitimin verildiğini söyleyemeyeceğimiz söz konusu okullardan 2001-2002 öğretim yılında Uşak'ta 70 adet bulunuyordu.

Ülkemizin sahip olduğu bu kendine özgü coğrafi şartlar nedeni ile dağınık yerleşmelerdeki adı geçen öğrencilerin birleştirilmiş sınıflarda eğitimlerine devam etmesi eğitimde kalitenin artırılmasını engellemektedir. B.S.İ.O.'ların bina, yakacak, eğitim araç-gereç ve öğretmen ihtiyaçlarının da tam olarak karşılamak mümkün olmamaktadır. Öğrencilerin çağdaş eğitim alamadıkları B.S.İ.O.'lardan kurtarılmasının pratik bir çözüm yolu taşımali eğitimidir. 1989-1990 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, 2 ilde pilot uygulaması yapılarak taşımali eğitime başlandı⁸⁶.

⁸⁶Milli Eğitim Sayısal Veriler 2001, s.124.

Kırıkkale ilinde 3, Kocaeli ilinde 2 merkezde deneme mahiyetinde taşımali eğitime geçildi. Aynı öğretim yılında Kırıkkale ve Kocaeli illerinde 12 okulun 305 öğrencisi bu 5 merkezi okula taşındı⁸⁷. Uygulamannın başarılı olması ve istenilen verimin alınması nedeni ile 1990-1991 öğretim yılında 9 ilde 258 okulda da benzer uygulama başlatıldı. 1991-1992 öğretim yılında ise taşımali eğitime geçen il sayısı 29'a, okul sayısı da 1094'e ulaştı⁸⁸.

Geçmiş Osmanlı'nın son dönemlerine kadar uzanan eğitimde geliştirme çabalarının bir devamı olarak ilköğrenim süresi 1997-1998 öğretim yılında 8 yıla çıkarılarak her Türk vatandaşı için zorunlu hale getirildi. İlköğrenimin 8 yıl zorunlu olması 3 veya 5 yıllık eğitimin verildiği birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarının durumunun tekrar değerlendirilmesine sebep oldu. Ortaya çıkan bu sorun taşımali eğitimin ülke geneline yaygınlaştırılması ile çözüldü. 1997-1998 öğretim yılında 72 ilde 18.213 okul ve yerleşim biriminin öğrencileri, 1998-1999'da ise 77 ilin 27.093 okul ve yerleşim biriminin öğrencisi merkezi okullarda taşımali olarak öğrenim gördü. Bu sayı 2000-2001 öğretim yılında 26.951 okul ve 569.615 öğrenciye ulaştı. 2001-2002 öğretim yılında ise uygulama daha da yaygınlaşarak 78 ilde taşımali eğitim ile 27.496 okulun öğrencileri taşıma merkezi okullarda öğrenimlerine devam ediyorlardı. Böylece eğitimde fırsat ve imkan eşitliği ilkesi uyarınca bütün öğrencilere 8 yıl eğitim verilmeye başlanılmıştır.

Uygulama bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Taşıma araçları ve ulaşım nedeni ile bazı öğrencilerde psikolojik ve fizyolojik rahatsızlıklar görülmeye başlandı. Ulaşımın zaman alması ve yorgunluk meydana getirmesi de ilköğretim çağındaki çocuklar için önemli sorunlardandır. Bütün olumsuzluklara rağmen zorunluluk ve ihtiyaçtan doğan taşımali eğitim uygulaması ile eğitim sorunlarımız kısa vadeli olarak çözülmeye çalışılmaktadır.

B) UŞAK'TA TAŞIMALI EĞİTİM

Araştırma sahamız olan Uşak, kırsal nüfusun nispeten çok olduğu bir ilimizdir. Bu sebeple nüfusun eğitimi ile ilgili sorunlar taşımali eğitim uygulaması, BSİO ve yatılı okullar ile çözülmeye çalışılmaktadır. 1962 yılında il genelinde 208

⁸⁷Asım ARI, "Taşımali İlköğretim Uygulaması (Uşak Örneği)", (*Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.23), s.104.

⁸⁸ARI, a.g.e., s.104-105.

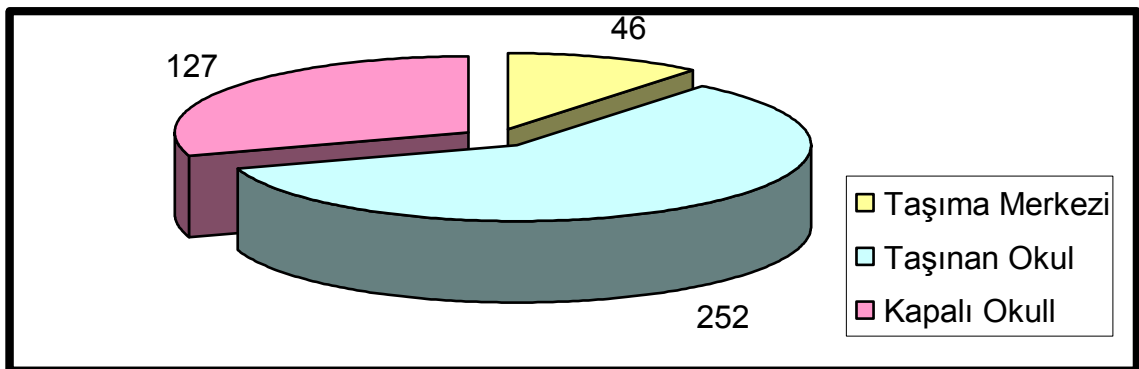
adet ilkokul bulunmaktaydı. Okul sayısı 1967 yılında 264'e, 1980 yılında 315'e, 1990 yılında 350'ye çıkmıştır. Ülkemizde 18 Ağustos 1997 yılında uygulamaya konulan 8 yıllık zorunlu eğitim uygulaması nedeni ile küçük yerleşme birimlerindeki bazı okullar kapatılmıştır. Bu dönemde ildeki ilköğretim okulu sayısı 277'dir. İl genelinde taşınmalı eğitim uygulamasının yaygınlaşmaya başlaması ile 1998-1999 öğretim yılında okul sayısı azalarak 198'e, 2000-2001 öğretim yılında 193'e ve 2001-2002 öğretim yılında ise 183'e kadar düşmüştür.

Uşak'ta 1998-1999 öğretim yılında 4493 öğrenci ve 2000-2001 öğretim yılında ise 4594 öğrenci taşınmalı eğitim olanaklarından yararlanmışır. 2001-2002 öğretim yılında Uşak'ta 252 okul ve yerleşim biriminin öğrencileri 46 taşıma merkezi okulda öğrenim görmüştür (Tablo 42, Grafik 28, Harita 17).

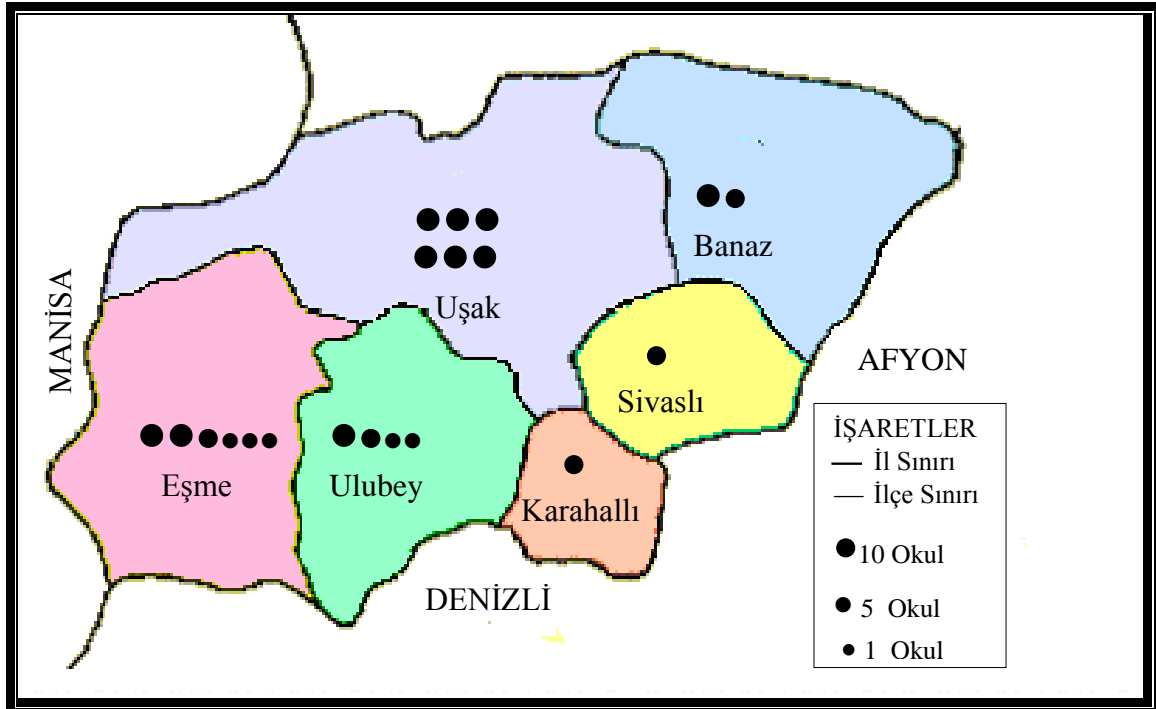
Tablo 42. Uşak'ta Taşınmalı Eğitimin Dağılımı (2001-2002).

İlçe Adı	Taşıma Merkezi Sayısı	Taşıma Yapılan Yerleşim Birimi Sayısı	Taşıma Nedeni İle Kapalı Okul Sayısı
Merkez	10	114	57
Banaz	9	35	15
Eşme	11	48	28
Karahallı	5	9	5
Sivaslı	2	18	5
Ulubey	9	28	17
TOPLAM	46	252	127

İl M.E.M. İstatistikleri.

Grafik 28. Uşak'ta Taşınmalı Eğitimin Dağılımı (2001-2002).

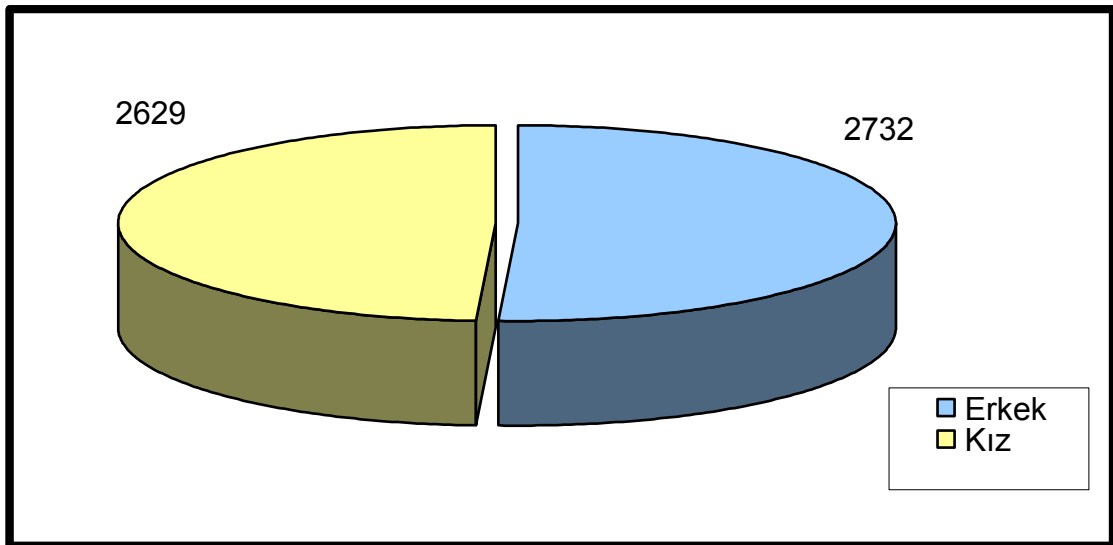
Harita 16. Taşımali Eğitim Nedeni İle Kapalı Olan Okulların Dağılımı (2001-2002).

İlde 1991-2000 yılları arasında 43 adet birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulu ve köy ilköğretim okulu öğrenci azlığı nedeni ile kapatılmıştır. Taşımali öğretimin yaygınlaşmasına bağlı olarak, 2001-2002 öğretim yılında kapalı okul sayısı artarak 127'ye yükselmiştir. Öğrenci sayısının az olması nedeni ile okul açılmaması veya mevcut okulların devamının mümkün olmaması sebebi ile kapatılan 127 okul ve yerleşim biriminin öğrencileri belirlenmiş olan merkezi okullara yönlendirilmiştir. Eğitim ortamının kalitesi bakımından daha iyi durumda olan söz konusu okullardan 2001-2002 öğretim yılında Uşak'ta 46 adet bulunmaktaydı. Taşıma merkezi olan okulların 10 adedi merkez ilçede, 9 adedi Banaz, 11 adedi Eşme, 5 adedi Karahallı, 2 adedi Sivaslı, 9 adedi Ulubey ilçelerinde yer alıyordu. Aynı öğretim yılında merkez ilçede bulunan taşıma merkezi okullara 1924 öğrenci taşınmıştır (Tablo 43, Grafik 29, Harita 18). Banaz'daki taşıma merkezi okullara 1012, Eşme'deki okullara 1104, Karahallı'daki okullara 270, Sivaslı'daki okullara 439, Ulubey'deki okullara 612 öğrenci taşınmıştır. 2732 erkek ve 2629 kız öğrenci olmak üzere toplam 5361 öğrenci taşımali eğitim uygulamasından yararlanılmıştır.

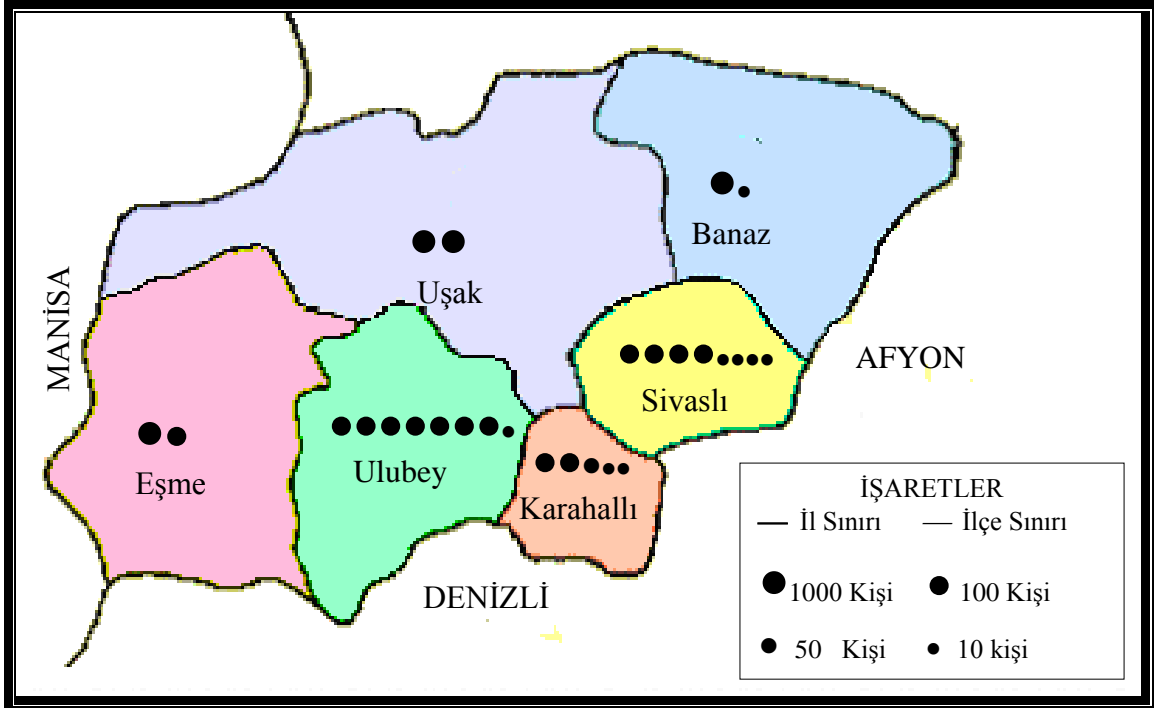
Tablo 43. Taşımali Eğitimden Yararlanan Öğrenci Dağılımı (2001-2002).

İlçe Adı	Erkek	Kız	Toplam
Merkez	963	961	1924
Banaz	543	469	1012
Eşme	541	563	1104
Karahallı	148	122	270
Sivaslı	222	217	439
Ulubey	315	297	612
TOPLAM	2732	2629	5361

İl MEM.İstatistikleri.

Grafik 29. Taşımali Öğrenim Gören Öğrenci Sayısı (2001-2002).

Harita 17. Taşımali Olarak Öğrenimlerine Devam Eden Öğrencilerin Dağılımı (2001-2002).